

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 21.

Onsdagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Jokkmokks socken;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa undersökningar på jordbrukets område; samt

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Andersson**, som enligt å föredragningslistan gjord anteckning komme att vid detta sammanträde besvara herr Tjällgrens interpellation angående rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer, erhöll ordet och anförde: Ledamoten av första kammaren herr Tjällgren har med kammarens tillstånd till mig framställt följande frågor:

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer.

1) Har statsrådet sin uppmärksamhet riktad på betydelsen för de olika bygderna av en rationellt ordnad samtrafik mellan olika järnvägslinjer?

2) Är statsrådet villig att medverka till en översyn av gällande tågtider, avsedd att i görligaste mån undanröja sådana olägenheter som i interpellationen berörts?

I anledning härav får jag först påpeka, att tidtabellerna för tågen fastställas vad beträffar statens järnvägar av järnvägsstyrelsen och beträffande enskilda järnvägar av vederbörande enskilda järnvägs förvaltning, varvid samråd äger rum. Någon föregående eller efterföljande granskning företages icke inom kommunikationsdepartementet.

I fråga om de olägenheter, som herr Tjällgren berör i sin interpellation, vill jag till en början erinra om den starka påfrestning, för vilken järnvägarna varit utsatta under krisen. De beklagliga tågförseningar, som härav förorsakats, ha efter hand i avsevärd grad minskats. Detta beror dels på minskad trafik å olika linjer, dels ock på av järnvägsstyrelsen vidtagna partiella åtgöranden beträffande tidtabellen. En av dessa åtgärder har bestått i att på vissa ställen bryta befintlig anslutning mellan tågen för att därigenom hindra tågförseningarnas fortplantande och sålunda i görlig mån förbättra tågföringen.

De av interpellanten anförda två fallen tillhöra enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat den kategori av tidtabellsändringar som vidtagits till förebyggande av tågförseningar. Den första av herr Tjällgren omtalade brutna anslutningen är den i Långsele förut befintliga mellan tåg 2556, som nu avgår kl. 15.57 från Härnösand till Långsele, och tåg 2423, vilket nu avgår kl. 18.55 från Långsele söderut mot Bräcke. Då det vid de förberedande tidtabellsöverlägg-

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer. (Forts.)
ningarna klarlagts, att tåget från Härnösand, sedan det erhållit enligt erfarenheten behöfvlig längre gångtid, måste inverka försenande på tåget från Långsele söderut mot Bräcke, beslöts, att anslutningen skulle brytas. Det är att bemärka, att brytandet av denna anslutning i själva verket medför olägenhet endast för resande från sträckan söder om Veda till sträckan söder om Långsele mot Bräcke. Hela Ådalen fr. o. m. Veda norrut till Sollefteå har däremot medelst ett från Veda kl. 14.56 avgående tåg anslutning till nyssnämnda tåg från Långsele mot Bräcke, ehuruval med en övergångstid i Långsele av 1 timme 15 minuter. Det långa uppehåll i Ånge, som här berörda tåg nr 2423 från Långsele har, kan icke utnyttjas till en senare avgång från Långsele, med mindre olägenheter uppkomma för en annan förbindelse. Detta tåg har nämligen i Bräcke anslutning till ett tåg till Östersund, som utgör en fortsättning av snälltåget kl. 14.15 från Stockholm. En senare ankomst av tåget från Långsele skulle framkalla ett i motsvarande mån förlängt uppehåll i Bräcke för ifrågavarande snälltåg. Å andra sidan kan anslutningen i Bräcke mellan tåget från Långsele och tåget till Östersund icke brytas, utan att den viktiga förbindelsen till linjen Stavre—Östersund från hela östra Jämtland slopas. För Ådalens förbindelser till platser söder om Ånge synes den brutna förbindelsen vara av ringa betydelse, enär anslutning till nattsnälltåget 23 söderut — d. v. s. samma tåg med vilket nyssnämnda tåg 2423 från Långsele har anslutning i Ånge — kan erhållas vid resa med tåg via Härnösand och Sundsvall, varvid resande från Dynäs, Kramfors och stationer söder därom få betydligt senare avresetid än de skulle ha fått vid resa via Långsele. Endast för de fåtaliga resandena från sträckan närmast söder om Sollefteå är tidsförsämringen omkring en timme. I detta sammanhang kan meddelas, att för det från Härnösand kl. 15.57 avgående tåget 2556, som nu ankommer till Långsele 19.07, eller, som interpellanten anmärkt, 12 minuter efter södergående tågs avgång, fr. o. m. den 1 april, då vedeldning i kolbesparande syfte måste införas, ankomsten till Långsele blir först 19.48.

Herr Tjällgren har vidare anmärkt, att tåget 2668 från Härnösand kl. 8.20 mot Sollefteå avgår 55 min. före Sundsvallstågets ankomst till Härnösand. Mellan dessa tåg fanns förut anslutning. Gångtiderna för tåget mot Sollefteå, som utgöres av rälsbuss, måste emellertid förlängas på grund av nödvändigheten att som drivmedel använda gengas i stället för bensin. Tåget måste sålunda antingen avgå från Härnösand före Sundsvallstågets ankomst dit, eller ock läggas med bibehållen anslutning i Härnösand till Sundsvallståget, varvid anslutningen i Långsele till tåget 91 från Vännäs till Stockholm, som avgår kl. 12.06 från Långsele, måste brytas. Denna senare anslutning är viktigare än anslutningen i Härnösand, varför järnvägsstyrelsen beslöt bryta sistnämnda anslutning. Järnvägsstyrelsen har emellertid bestämt att ett nytt förbindelsetåg från förutnämnda Sundsvallståg skall inläggas från Härnösand till Sollefteå fr. o. m. den 16 juni, då tillgången på rälsbussar medgiver en dylik utvidgning av tidtabellen.

Det är klart, att de av krisförhållandena föranledda ändringarna i tidtabellen kunna vålla olägenheter för trafikanterna i av ändringarna berörda orter. Jag är emellertid övertygad om att såväl statens järnvägar som de enskilda järnvägarna göra allt vad de förmå för att med till buds stående medel inom de gränser, som med hänsyn till ekonomien och materialtillgångarna äro rimliga, på bästa möjliga sätt betjäna den resande allmänheten. Under sådana förhållanden synes mig anledning icke föreligga till någon särskild översyn — utöver den av järnvägsstyrelsen närmast utövade — av tidtabellerna för järnvägarna.

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer. (Forts.)

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag skall först be att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt vördsamma tack för att han velat besvara min interpellation. Särskilt vill jag uttrycka min tacksamhet för att jag fått tillfälle ta del av svaret i god tid före dess avgivande här i kammaren.

Emellertid måste jag tyvärr beklaga, att jag inte kan känna mig tillfredsställd med det besked rörande det av mig framställda spørsmålet, som statsrådet givit. Statsrådet slutar nämligen med att säga: »Det är klart, att de av krisförhållandena föranledda ändringarna i tidtabellen kunna välla olägenheter för trafikanterna i av ändringarna berörda orter. Jag är emellertid övertygad om att såväl statens järnvägar som de enskilda järnvägarna göra allt vad de förmå för att med till buds stående medel inom de gränser, som med hänsyn till ekonomin och materialtillgångarna äro rimliga, på bästa möjliga sätt betjäna den resande allmänheten. Under sådana förhållanden synes mig anledning icke föreligga till någon särskild översyn — utöver den av järnvägsstyrelsen närmast utövade — av tidtabellerna för järnvägarna.»

Även om jag förstår och finner det helt naturligt att järnvägsstyrelsen haft tillfälle ta del av min interpellation och, vilket är sannolikt, även avgivit yttrande över densamma, ävensom att interpellationssvaret i vissa delar är ett återgivande av nämnda yttrande, kan jag icke undgå att uttala mitt beklagande av att statsrådet icke funnit anledning till vidtagande av någon åtgärd för rättelse av de av mig i interpellationen påtalade missförhållandena. Och jag vågar fortfarande vidhålla min uppfattning om att, trots vad järnvägsstyrelsen därom till sitt försvar anfört, det faktiskt förefinnes missförhållanden av den art, som jag i interpellationen anfört. Jag vill inom parentes säga, att den kritik som jag här kanske kommer att utöva, givetvis riktar sig mot järnvägsstyrelsen och icke mot herr statsrådet. Det är i interpellationen endast fråga om missförhållanden som enligt min och mängas mening säkerligen med en smula god vilja från järnvägsstyrelsens sida utan olägenheter skulle kunna undanröjas.

I interpellationssvaret sägs bl. a., att de av mig berörda två fallen enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat tillhöra det slags tidtabellsändringar, som vidtagits till förebyggande av tågförseningar. Den första omtalade brutna anslutningen är den i Långsele förut befintliga mellan tåg 2556, som avgår från Härnösand till Långsele kl. 15.57, och tåg 2423, vilket avgår kl. 18.55 från Långsele söderut mot Bräcke. Då det vid de förberedande tidtabellsöverslägningarna klarlagts — heter det vidare i interpellationssvaret — att tåget från Härnösand, sedan det erhållit enligt erfarenheten behövligen längre gångtid, måste inverka försejande på tåget från Långsele söderut mot Bräcke, beslöts att anslutningen skulle brytas. Som jag nämnde i min interpellation avgår tåget från Långsele 12 minuter, *innan* tåget som avgår från Härnösand kl. 15.57 ankommer till Långsele. Jag måste säga, att jag fortfarande omöjlig kan förstå och ännu mindre godtaga järnvägsstyrelsens nyssnämnda beslut, helst som tåget från Långsele söderut kl. 18.55 enligt gällande tidtabell gör ett uppehåll i Ånge på omkring två timmar. Tågets avgång från Långsele exempelvis 15 minuter senare än vad nu är fallet skulle så vitt jag kan förstå icke alls behöva fördröja tågets ankomst till Stockholm eller till någon station mellan Ånge och Stockholm. Däremot hade för den resande allmänheten vunnits fördelen att medhinna tåget söderut och således icke behöva gå i Långsele och vänta på ett senare tåg omkring tre timmar. Men den saken tycks inte järnvägsstyrelsen bekymra sig om.

Vidare säger järnvägsstyrelsen — jag utgår nämligen ifrån att det är järnvägsstyrelsens yttrande som återgivits i interpellationssvaret — att det

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer. (Forts.)
 är att märka, att brytandet av denna anslutning i själva verket medför olägenhet endast för resande från sträckan söder om Veda till sträckan söder om Långsele mot Bräcke. Hela Ådalen från och med Veda norrut till Sollefteå har däremot medelst ett från Veda kl. 14.56 avgående tåg anslutning till nyssnämnda tåg från Långsele mot Bräcke med en övergångstid i Långsele av 1 timme 15 minuter. Häremot måste jag först anmärka, att så vitt jag har mig bekant är det från Veda utgående »tåget» icke något tåg, utan en rälsbuss. Vidare måste man ju fråga sig, varför denna rälsbuss skall utgå just från Veda, en station belägen ungefär 3 mil norr om Härnösand, och icke från sistnämnda station. Man har svårt att fatta, att järnvägsstyrelsen bestämmer att ett tåg, det må nu kallas tåg eller rälsbuss, icke får utgå från ändpunkten, som här är Härnösand, utan från en station som är belägen tre mil ovanför efter linjen från Härnösand. Nu förhåller det sig också så, att denna rälsbuss skulle vara obehövlig, om tåget från Härnösand kl. 15.57 anslöte till södergående tåget från Långsele kl. 18.55. Jag tar för givet, att resande, som nu måste följa med rälsbussen, skulle ha god plats på tåget till Sollefteå.

De exempel jag i min interpellation åberopat äro ju endast ett par stickprov. Det skulle säkerligen kunna anföras många liknande. Till stöd för denna min uppfattning tillåter jag mig erinra om den framställning rörande vissa järnvägsförbindelser inom Västerbottens lappmark, som för en tid sedan gjorts av landshövdingen i länet. Jag har här framför mig en skrivelse från en person i södra Sverige, vari en del exempel liknande de av mig i interpellationen påtalade anföras.

Herr talman! Jag tror jag vågar påstå att jag icke tillhör dem, som ha någon särskild lust att klandra. Men jag har dock icke ansett mig kunna stå till svars med att underlåta att till herr statsrådet framföra mina åsikter beträffande nu rådande förhållanden på det område, som i interpellationen berörts.

Efter det svar jag nu erhållit är det väl knappast troligt, att någon förbättring är att förvänta åtminstone inom den närmaste tiden. Detta framgår för övrigt av en av statens järnvägar i Sollefteåtidningarna för lördagen den 29 mars införd annons, där det heter:

»Statens järnvägar.

Fr. o. m. den 1 april 1941 vidtagas en del mindre ändringar i tågtidtabellen å linjen Långsele—Härnösand. Bl. a. erhålles icke förbindelse från tåg nr 2556 till rälsbusståget nr 2692 Långsele—Vilhelmina. Närmare upplysningar å stationerna.

Trafikinspektören.»

Så vitt jag kan förstå, skulle härigenom den olägenheten uppkomma, att resande från Härnösand eller Sollefteå, som på kvällen vilja bege sig till Vilhelmina, måste stanna kvar i Långsele till följande dag.

Den, som i likhet med mig har den uppfattningen, att järnvägarna äro till för allmänheten och icke tvärtom, kan icke annat än beklaga den ringa förståelse, som järnvägsstyrelsen åtminstone i vissa fall synes hysa i fråga om allmänhetens rättmätiga krav och önskemål. Jag vågar emellertid trots allt hysa den förhoppningen, att herr statsrådet skall vidtaga erforderliga åtgärder för att vinna rättelse i detta avseende.

Herr von Heland: Herr talman! Jag vågar hemställa, att herr statsrådet ytterligare tar denna fråga under övervägande, ty på grund av krisens inverkan på biltrafiken är dock denna fråga av synnerligen stor betydelse för landsbygdens folk.

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer. (Forts.)

Dessa olidliga förhållanden finnas inte endast inom de nordliga delar av landet, som herr Tjällgren närmast talat om, utan även söderut. Jag kan nämna Södermanland, där vi ha en privat järnväg, Oxelösund—Grängesberg, som egentligen endast tycks intressera sig för malmtransporterna och mycket litet för att ordna det praktiskt för passagerarna. Det är t. o. m. nästan omöjligt att inom länet ordna sammanträden med folk från olika trakter. Det är mera praktiskt att ordna sammanträdena i Södertälje, därför att man åker mer tidsbesparande på statens järnvägar. Trots detta fick denna järnväg genom Kungl. Maj:ts påverkan även överta bilbussrättigheterna.

Är det nu så, som herr statsrådet säger, att man har mycket svårt att komma till tals med dessa privata banor och att de inte ta tillräcklig hänsyn till statsbanornas tidtabeller eller till passagerartrafiken, skulle jag för min del vilja ifrågasätta det medlet häremot, att man via länsstyrelserna ordnar så, att dessa järnvägar få konkurrens från bilbussvall. Bilbussrättigheterna böra inte överlämnas till privata järnvägar, som på den vägen endast försöka att få bort konkurrens mellan bilbussarna och järnvägarna.

Herr Johanson, Karl August: Herr talman! Såsom befattningshavare vid det verk, som nu klandrats, känner jag väl till förhållandena och de svårigheter som möta, då det gäller att söka ordna trafiken fullt tillfredsställande ur olika synpunkter.

Emellertid finns det här ett stort men, och den saken har redan berörts av herr Tjällgren. Jag skall därtill be att få erinra om den anmärkning, som är framförd från Västerbotten och som har föranlett ett sammanträde i Umeå mellan de för järnvägstrafiken där intresserade och en representant från järnvägsstyrelsen. Jag skall särskilt be att få fästa uppmärksamheten på hur man för närvarande måste fara för att komma fram på dagen från Härnösand till Umeå på järnvägen. Herr Tjällgren har redan varit inne på den brutna anknytningen i Långsele söderut. Tåget norrut från Långsele går kl. 18.12 och tåget från Härnösand ankommer till Långsele 19.48 enligt den tidtabell, som gäller fr. o. m. 1 april. Tidigare var det en annan ankomsttid för tåget från Härnösand, och tidrymden mellan dessa tåg var då inte så lång. Herr Tjällgren nämnde också om en rälsbuss, som går från Veda till Långsele. Han uttalade sin stora förundran över att inte den utgår från Härnösand, och det synes även mig förvånansvärt att så inte är förhållandet. Gjorde den det, kunde nämligen en resande från Härnösand komma till Långsele med denna buss och med det tåg jag nyss har nämnt till Umeå.

Men då man tittar i tågtidtabellen — som för övrigt är ett ganska intressant dokument — visar det sig att om jag åker från Härnösand kl. 10.22 till Sundsvall, så är jag där 12.17. Då kan jag över Ånge komma fram med det tåg, som jag här avser och som ankommer till Umeå ungefär vid midnattstiden. Men för att komma från Härnösand till Umeå inom den tidrymden måste jag alltså fara ner till Sundsvall och över Ånge!

Det är just dessa exempel tillsammans med en del andra förhållanden, herr talman, som göra att vi inte äro fullt tillfredsställda i Norrland med de förbindelser som finnas. Vi önska givetvis, att det skall bli någon förbättring. Det utlovades av järnvägsstyrelsens representant vid det mötet som hölls i Umeå. Man får väl hoppas att statsrådet nu också vidtar åtgärder.

Jag kan inte underlåta att peka på en annan sak i detta sammanhang. Genom elektrifieringens genomförande på övre Norrland ha vi ju fått avsevärt förbättrade gångtider, men det talas nu om att man söderut skall höja hastigheten till 120 kilometer i timmen, under det att vi på stora delar av norra stambanan inte få köra med mer än 60 km/tim. Högsta tillåtna hastighet är

Ang. rationell samtrafik mellan olika järnvägslinjer. (Forts.)

80 km/tim., men det finns mycket långa sträckor, där hastigheten på grund av banans förhållanden, särskilt kurvorna, inte går upp till mer än 60 km/tim. Även detta bör enligt min mening kunna ändras. Jag anser för min del att då det vidtages åtgärder för att höja hastigheten på södra stambanan till 120 km/tim., skulle man kunna vidtaga åtgärder så att hastigheten på norra stambanan i sin helhet blir 80 km/tim.

Herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Herr von Heland anförde som ett skäl, varför järnvägstrafiken borde uppehållas i största möjliga omfattning, att biltrafiken på grund av krisens inverkan hade fått nedskäras. Men man får inte förbise, att fallet är enahanda beträffande järnvägstrafiken. Den drabbas av ungefär samma omständigheter, som ha inverkat på biltrafiken. Det är bristen på drivmedel som gör sig kännbar, särskilt bristen på kol vid de ångdrivna linjerna, samt knappheten på smörjolja. Slutligen tillkommer för järnvägarnas del även de mycket omfattande militärtransporterna.

Det är ju inte endast från Norrland klagomål ha framkommit under de senaste två åren beträffande brister i avseende på järnvägsförbindelserna, utan sådana klagomål förekomma snart sagt dagligen från alla delar av landet. Men jag har en känsla av att allmänheten kräver litet för mycket av järnvägarna i den svåra tid, vari vi nu leva. Enligt min uppfattning ha järnvägarna klarat sin transportuppgift på ett synnerligen lyckligt sätt. Jag skall inte nu upprepa, vad jag hade tillfälle att säga här i kammaren under den senaste urtima riksdagen beträffande omfattningen av militärtransporterna, men om allmänheten ville sätta sig litet bättre in i vilka oerhörda problem järnvägstrafiken har att brottas med i dessa dagar, tror jag man skulle finna sig litet lättare i de svårigheter, som oundgängligen måste uppstå.

I anledning av det yttrande, som herr Johanson i Vännäs hade, vill jag säga att frågan om ökning av tåghastigheten på de södra stambanelinjerna mig veterligt inte kommer att aktualiseras i det närvarande läget. Den utredning som föreligger och de åtgärder som förberedas sikta givetvis på en tid, då det har inträtt mera normala förhållanden.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående överskridande av den i kommerskollegii avlöningsstat under anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 201, av herr *Bergman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri m. m.; och nr 202, av herr *Wagnsson* m. fl., i samma ämne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—32.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—39.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41 och 42.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkterna 44—47.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 48.

Lades till handlingarna.

Punkterna 49—60.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 61.

Lades till handlingarna.

Punkterna 62—77.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—106.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 107.

Lades till handlingarna.

Punkterna 108—115.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.

Om understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 79, inom första kammaren av herr *T. Ström* m. fl. och den andra, nr 130, inom andra kammaren av herr *C. P. Olsson* i Mellerud m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder för understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor samt om sådana förslag i frågan, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 79 och II: 130 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! Det högt aktade statsutskottet har vid punkt 116 behandlat och yrkat avslag på tvenne likalydande motioner, den ena väckt i denna kammare och undertecknad av 12 av kammarens ledamöter. I denna motion hemställs, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder för understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor samt om sådana förslag i frågan, vartill utredningen kan giva anledning.

Det kan väl synas rätt så meningslöst, herr talman, att uppträda i en fråga, där ett enhälligt utskott har gått in för avslag. Jag måste dock göra det i denna fråga. De som påtecknat motionen ha varit övertygade om att någon sorts lucka i fråga om yrkesutbildningen är till finnandes när det gäller sjuksköterskeutbildningen, en av våra viktigaste vårdgrenar och en vårdgren som vi med rätta äro stolta över.

Kammarens högt ärade ledamöter ha säkerligen kännedom om den sjuksköterskebrist, som varit rådande under de senare åren. Undan för undan har bristen täckts, och jag har i går mottagit ett meddelande från svenska landstingsförbundet, där man säger att bristen åtminstone för närvarande är i det närmaste avhjälp på vissa områden. Den tanke, som gjorde sig gällande vid mitten av det senast förflutna decenniet, nämligen att staten skulle i större utsträckning överta utbildningen av sjuksköterskor, har som känt inte infriats. Däremot har behovet av sjuksköterskor stegrats mer och mer på grund av den genom statsmakternas initiativ och riksdagens beslut utvidgade sjukvårdsverksamheten liksom också genom utbyggnaden av den redan förut befintliga lasarets- och sjukhusvården i allmänhet.

1937 funnos här i landet 11 landstingsdrivna och 2 stadsdrivna sjuksköterskeskolor. Nu finns det 12 landstingsdrivna sjuksköterskeskolor, och det är tillkomsten av denna tolfte sjuksköterskeskola, som har föranlett oss motionärer att besvära kammaren. Genom ett kommunalförbund bildat av Göteborgs och Bohus', Älvsborgs och Skaraborgs läns landsting öppnades på hösten förlidet år en skola för utbildning av sjuksköterskor i Borås. Vid 1939 års landsting beslöt Älvsborgs län att dels anslå medel för uppförande av en sjuksköterskeskola, dels också göra framställning till Kungl. Maj:t om bidrag till byggnadskostnaden. Kungl. medicinalstyrelsen förklarade emellertid, att nå-

Om understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor. (Forts.)

got sådant bidrag inte kunde lämnas varför byggnadsplanerna inhiberades. Man tog i stället upp tanken att fullfölja denna sak genom det bildade kommunalförbundet. Man gjorde framställning till medicinalstyrelsen om rätt att få hyra lokaler, i den mån sådant erfordrades, och öppna en sjuksköterskeskola i egna och i dessa lokaler samt att få fortsätta med detta under de fem kommande åren. Denna framställning beviljades av kungl. medicinalstyrelsen. Driften av denna skola kostar för innevarande år 99,095 kronor, i runt tal alltså nära 100,000 kronor. Älvsborgs läns landstings förvaltningsutskott har gjort framställning till Kungl. Maj:t om anslag som hjälp till driftkostnaden. Denna framställning har icke kunnat bifallas. Man får givetvis tänka sig att det huvudsakligen beror på det rådande tidsläget, att inget initiativ i frågan har framkommit från Kungl. Maj:t, och att Kungl. Maj:t har förklarat sig inte kunna biträda eller bevilja framställningen.

Det kan ju tyckas som om denna uppgift skulle vara en landstingens och städernas uppgift, då dessa driva sjukhusen. Men man kan ändå fråga sig, om det verkligen bör vara så. Utskottet säger i sitt utlåtande att i motionerna göres gällande, att »utbildningen av sjuksköterskor numera torde få anses jämställd med annan yrkesutbildning och därför är i lika grad värd statsmakternas stöd». Det är emellertid icke motionärerna, som göra detta gällande nu, herr talman, utan det är kungl. medicinalstyrelsen i en underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t i oktober månad 1897 i anledning av en utredning av frågan. I denna skrivelse säger medicinalstyrelsen bland annat: »Hittills har sjukvården vid sjukhusen betraktats som en angelägenhet, som huvudsakligen anginge landsting och kommuner. Utbildningen av sjuksköterskor för sistnämnda ändamål har därför icke i någon högre grad varit föremål för intresse från statens sida. Sedan sjuksköterskor börjat anställas jämväl i annan vård än i egentlig sjukvård, såsom i distriktsvård och annan förebyggande verksamhet, till exempel barnavård m. m., vartill statsbidrag utgår respektive kommer att utgå, har staten anledning att aktivt ingripa — icke allenast i reglerande syfte — på området i fråga. Sjuksköterskeutbildningen bör i fråga om understöd från statens sida jämföras med annan yrkesutbildning.» — Där kom alltså på slutet det citerade uttalandet.

Jag skall, herr talman, trots att det kunde vara tacknämligt i sammanhanget, icke utveckla spørsmålet beträffande orsaken till knappheten i tillgången på sjuksköterskor. Att sådan knapphet varit rådande torde vara noggsamt känt, såsom jag förut sagt, särskilt av alla de av kammarens ledamöter, som haft att syssla med sjukvårdsfrågor och sjukhusdrift i allmänhet. Jag har nu genom landstingsförbundet mottagit ett meddelande, vilket det intresserade mig att få del av, om hur det för närvarande ställer sig i detta avseende. Av detta meddelande framgår att det årligen utbildas c:a 1,000 sköterskor. Avgången på grund av giftermål och dödsfall beräknas till 60 procent, varför det kan beräknas att nettotillskottet av sköterskor under de senaste åren varit cirka 400 per år. Såvitt nu kan bedömas, heter det vidare i skrivelsen, torde detta antal vara tillräckligt att inom några år täcka den förefintliga bristen, utom med avseende å distriktssköterskor. Beträffande dessa tror man alltså icke att bristen kommer att täckas inom den närmaste tiden. Vidare heter det: »En orsak till att jämvikt på detta område kommer att inträda är, förutom den utökade sjuksköterskeutbildningen, att efterfrågan på sjuksköterskor icke vuxit i samma takt som tidigare. En mängd planerade sjukhusbyggen och utvidgningar ha sålunda i nuvarande situation tills vidare uppskjutits.»

Emellertid slutar denna förklaring, som jag nu inte skall trötta kammaren med att utförligare redogöra för, ändock med det påståendet, att »ser man förevarande fråga på längre sikt, är det troligt, att behovet av sjuksköterskor kom-

Om understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor. (Forts.)
 mer att stiga. Med den befolkningsutveckling, som med vår låga nativitet är att emotse, komma de högre åldersgrupperna att bli proportionsvis starkare företrädare inom befolkningen, vilket kommer att medföra krav på ökad vårdpersonal.»

Herr talman! Utskottet anför som skäl för sitt avslagsyrkande följande: »Emellertid vill utskottet framhålla, att landstingen och städerna utanför landstingen själva hava intresse av att genom egna skolor befrämja sjuksköterskeutbildningen, då de därigenom kunna i stor utsträckning trygga rekryteringen av sjuksköterskor till sina sjukvårdsanstalter och dessutom bliva i tillfälle att utnyttja eleverna såsom arbetskraft under den praktiska delen av utbildningstiden.» Jag skall icke ingå på detta i annan mån än att erinra om, att det fanns en tid, då man på flera platser ute i landet inom landstingsområden, som nu icke ha någon sjuksköterskeskola, verkligen utbildade sjuksköterskor. Dessa skolor skulle godkännas av kungl. medicinalstyrelsen. Vi hade för Bohusläns del en sådan skola i Uddevalla, men vi inhyllade verksamheten där någon gång i slutet av 1930-talet, emedan vi icke längre ansågo att det var någon affär att ha den. Detta emedan kungl. medicinalstyrelsen icke längre kunde godkänna den utan kostbara utvidgningsåtgärder. När vi startade den en gång för många år sedan, gjordes det naturligtvis för att täcka behovet av sjuksköterskor inom länet, och med dåtida krav på sköterskeskola bar det sig någorlunda. De utbildade sköterskorna gjorde emellertid som andra fria människor, de flyttade och togo plats var som helst i landet. När man sedan fordrade en modernisering av utbildningsförhållandena, ansågo vi det lämpligt, särskilt som vi trodde att staten skulle komma att övertaga vården, att undan för undan lägga ned denna undervisning.

Vidare förklarar utskottet: »Det synes utskottet vid sådant förhållande kunna ifrågasättas, huruvida riksdagen för närvarande, icke minst med hänsyn till rådande statsfinansiella läge, bör påkalla åtgärder för understödjande av den kommunala sjuksköterskeutbildningen utöver vad som redan vidtagits.» Utskottet åberopar alltså det statsfinansiella läget, och jag vill försäkra, herr talman, att jag är den förste att vilja vara med om att beakta denna synpunkt, liksom säkerligen också mina medmotionärer. Men den utredning vi begära kostar i varje fall icke något nämnvärt. Vi säga icke, att denna utredning på något sätt skall bindas vid ett bifall till den framställning, som gjorts av våra landstings förvaltningsutskott, utan vi göra ju en antydning om att utredningen skall vara förutsättningslös — det är alltså bara fråga om den åtgärd, vartill utredningen kan ge anledning. Denna utredning torde höra till de enklaste bland utredningar, emedan medicinalstyrelsen ju har ett helhetsgrepp över alla dessa frågor. Vi ha heller icke sagt, att utredningen skall vara färdig vid någon viss tid.

Herr talman! Det gäller här ett område, där vi med rätta känna en tacksam stolthet såväl emot våra föregångare i de lagstiftande och beslutande församlingarna som emot den generation, som sedan tagit vid och som skapat vårt väl utvecklade och väl utbyggda sjukvårdsväsen. Men är det ändå inte konstigt, att medan kungl. medicinalstyrelsen, alltså Kungl. Maj:t genom sitt organ, ifrån det största till det minsta har att bestämma över förhållandena inom hela denna vård, så skall det, vad beträffar de personer, som direkt arbeta i sjukvården, anses vara landstingens och kommunernas privata angelägenhet att utbildade dessa. Detta kan knappast vara riktigt. I vår tid har staten sett som sin uppgift att även när det gäller de civila borgerliga yrkena bidra till yrkesutbildningen. Jag tycker därför att, då motionärerna i detta fall endast begära en utredning, det är något bryskt av det högt aktade statsutskottet att icke kunna vara med på en sådan begäran. Det är sant, herr talman, att huvud-

Om understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor. (Forts.)

motionären varit med i utskottet vid detta ärendes behandling, men likväl icke reserverat sig till förmån för motionen. Jag har talat med herr Ström, och han har lämnat mig en förklaring därtill, som jag kan godtaga. Men det hindrar inte, herr talman, att jag tror att jag vågar vädja till kammarens ledamöter att bifalla en sådan billig begäran som motionärernas i en så viktig angelägenhet som denna, vilken dock bör ligga staten varmt om hjärtat. Jag hemställer alltså om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häri instämde herrar *Brandt, Björck, Karl Johan Olsson, Emil Andersson* och *John Gustavson*.

Herr Nilsson, Bernhard: Herr talman! Motionärens yttrande och yrkande ge mig icke anledning att uppehålla kammaren någon längre tid. Vi ha på avdelningen i utskottet mycket grundligt diskuterat frågan och kommit till det resultat, som framgår av utskottets utlåtande.

Det finns ju i landet åtskilliga sjuksköterskeskolor vid våra lasarett, skolor, som i många fall bedrivit sin verksamhet sedan årtionden tillbaka, utan att man tidigare, såvitt jag vet, ifrån deras håll ifrågasatt några statsbidrag. Vi ha i Jönköpings län en sjuksköterskeskola, som varit i verksamhet redan innan jag blev landstingsman, alltså under mer än trettio år, och vi ha för vår del ansett det vara en fördel att ha denna skola. Vi ha aldrig i förvaltningsutskottet diskuterat tanken att begära statsbidrag. Hur utvecklingen nu kommer att gestalta sig, sedan staten inrättat en statens sjuksköterskeskola, vet jag icke. Det kan ju hända att utvecklingen går därhän så småningom, att behovet av utbildning av sjuksköterskor minskas. För närvarande är det enormt stort — särskilt har behovet av sjuksköterskor ökat genom arbetstidens begränsning. Hur utvecklingen kommer att bli i framtiden veta vi alltså ingenting om, men när frågan möjligen kan bli aktuell, d. v. s. då behovet av sjuksköterskor är fyllt, kan möjligen det spörsmålet behöva upptagas till prövning, huruvida en eller annan sjuksköterskeskola skall fortsätta sin verksamhet eller icke. Det är en sak som man icke för närvarande kan bedöma.

Om emellertid så vore, att landstingen i allmänhet ansåge att deras ställning såsom målsmän för sjuksköterskeskolorna är sådan, att man skulle kunna ifrågasätta bidrag från staten, vore det väl lämpligt att landstingsförbundet, som är landstingens centrala organisation, gjorde en utredning på denna punkt och på grundval av denna skred till en aktion, som kunde ha större pondus än en motion, som väckes i riksdagen utan föregående utredning.

Jag tror att det i frågans nuvarande läge icke är motiverat att hos Kungl. Maj:t begära en utredning, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström, Torsten: Herr talman! Det kan synas en smula underligt att jag såsom huvudmotionär icke har reserverat mig, då jag varit i tillfälle att göra det inom utskottet. Vi ha emellertid på statsutskottets tredje avdelning ingående behandlat saken, och med hänsyn till det vänliga skrivsätt, som avdelningen föreslog utskottet och som sedan blev utskottets beslut, ansåg jag att man för närvarande kunde nöja sig. Herr Nilsson i Mölndal läste här upp vissa delar av utskottets utlåtande, men han läste inte upp de sista raderna, i vilka utskottet säger: »Utskottet anser sig kunna utgå från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål och för riksdagen framlägger det förslag, vartill utvecklingen på området må kunna för-
anleda.»

Jag delar den uppfattningen, som herr Bernhard Nilsson gjort sig till talesman för, att saken är av den betydelse, att svenska landstingsförbundet i

Om understödjande av kommunala sjuksköterskeskolor. (Forts.)

fortsättningen bör taga sig an frågans snara lösning. Jag är övertygad om att landstingsförbundet har möjlighet att intressera regeringen, och i första hand socialministern, för denna sak. Det torde ej krävas några större ansträngningar för att få socialminister Möller intresserad av spörsmålet, ty han är ju mycket intresserad av landstingen och deras arbete på alla områden. Då statsrådet är närvarande i kammaren och hör diskussionen, är jag övertygad om att, när tidpunkten blir lämplig, ett initiativ också kommer att tagas på denna punkt.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! Till det senaste uttalandet, vilket rikstades till statsrådet Möller, ber jag livligt att få ansluta mig. Jag hoppas att ett sådant initiativ skall komma.

Vad sedan beträffar det faktum, att den siste ärade talaren utgick från att landstingsförbundet skulle vara det organ, som egentligen skulle ha plikt och skyldighet, såvitt jag förstod honom rätt, att här taga ett initiativ, så borde väl ändå huvudmotionären i någon mån ha tänkt på den saken, innan han kom till oss och ville ha elva namn förutom sitt eget på motionen. Då jag icke tror på landstingsförbundets varken skyldighet eller ens lämplighet att taga initiativ må det vara mig förlåtet om jag uppträtt i denna fråga så som jag här gjort.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 117—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121.

*Anslag till
förebyggande
mödra- och
barnavård.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till förebyggande mödra- och barnavård för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

Vid beräkningen av ifrågavarande anslag hade till bidrag till inredning och utrustning av centraler, bidrag till arvoden åt läkare och sköterskor m. fl. samt bidrag till resor för förebyggande barnavård upptagits sammanlagt 375,000 kronor, medan till bidrag till upplysningsverksamhet upptagits ett belopp av 25 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av fru *Disa Västberg* m. fl. väckt motion, nr 74, vari hemställdes, att riksdagen måtte för utbyggnad och intensifiering av den förebyggande mödra- och barnavården i enlighet med av medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1940 uppdragna riktlinjer höja det av departementschefen föreslagna anslaget med ytterligare 115,000 kronor till 490,000 kronor samt att riksdagen måtte utöka det för bidrag till upplysningsverksamhet på detta område av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av högst 25,000 kronor till högst 50,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å

Anslag till förebyggande mödra- och barnavård. (Forts.)
motionen II: 74, måtte till Bidrag till förebyggande mödra- och barnavård för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

Herr **Wohlin**: Herr talman! Den förebyggande mödra- och barnavården utgör ett led i den serie av åtgärder på det befolkningspolitiska området, som genomfördes under de senare fredsåren. Även om meningarna kunna vara delade med avseende å effekten av en eller annan åtgärd av annan natur, så tror jag likväl att alla måste vara överens om och att ingen kan bestrida, att sådana åtgärder, som syfta till släktets och i första rummet till barnens hälsa, äro av utomordentligt stor betydelse ur alla synpunkter. Jag erinrar om att ehuru barnadödligheten i vårt land dess bättre är lägre än i de flesta andra länder, så undanrycker den likväl flera tusen spädbarn om året. Ett ytterligare nedbringande av barnadödligheten skulle vara en i högsta grad lycklig företeelse.

De barnavårdscentraler, varom nu närmast är tal och som efter en viss plan utbyggs över hela landet med stationer ute i orterna, utgöra ett mycket viktigt led i arbetet på folkhälsans höjande, närmast för de blivande mödrarna samt för deras små barn. Nu råder väl om denna fråga inga egentliga meningsskiljaktigheter. Men det spörsmål, som framställer sig vid den nu föredragna punkten, gäller en av medicinalstyrelsen ifrågasatt och enligt min uppfattning ytterligt angelägen utvidgning av barnavårdscentralernas och barnavårdsstationernas nuvarande verksamhet från att allenast gälla spädbarn under ett år till att även omfatta barn i åldern 1—2 år. Medicinalstyrelsen skriver på tal härom, att det är ytterligt nödvändigt att åtminstone söka få in 1—2-åringarna under kontrollen. »Under detta levnadsår», skriver styrelsen, »hotas barnen fortfarande av engelska sjukan och krampsjukdomar samt näringsrubbningsar, och medicinsk övervakning är således av yttersta vikt, speciellt blir detta fallet i svåra tider, som vi nu uppleva.»

Nu har detta medicinalstyrelsens förslag om utvidgning av den ifrågavarande verksamheten till att omfatta även barn i åldern mellan 1 och 2 år med en välvillig motivering avböjts av departementschefen och med en likaledes välvillig motivering avvisats av statsutskottet. Jag erinrar om hur departementschefen medgivit, att behov av en effektivisering kan föreligga inom vissa delar av riket och att de av medicinalstyrelsen föreslagna åtgärderna kunna vara ägnade att främja det därmed avsedda syftet. Jag erinrar också om hurusom utskottet för sin del finner ostridigt, att en utvidgning av ifrågavarande vårdform att även avse barn över spädbarnsåldern i och för sig skulle vara till stort gagn. Vid sådant förhållande är det uppenbarligen i övervägande grad de statsfinansiella synpunkterna och betänkligheterna, som måste ha fällt utslaget, när departementschefen och sedermera statsutskottet avvisat medicinalstyrelsens förslag om en ökning av anslaget till dessa centraler med ett belopp av något över 100.000 kronor. Jag torde icke, liksom alla talare vid alla punkter i alla huvudtitlar, behöva erinra om att sparsamheten visserligen med rätta sitter i högsätet under innevarande tid. Men jag kan likväl icke underlåta att påpeka, att det är en synnerligen malplacerad sparsamhet att låta den gå ut över för folkhälsan och de små barnen i landet ytterligt viktiga åtgärder, samtidigt som man med rund hand och utan betänkligheter utanordnar tioudubbelt och tjugudubbelt större summor för ändamål, som icke i ringaste mån ha samma betydelse för svenska folkets välfärd och framtid. Vid sådant förhållande kan jag icke finna sparsamheten under femte huvudtitelns förevarande punkt vara i något som helst avseende motiverad. Och då dessutom övriga skäl, som kunna förebringas emot den av medicinalstyrelsen föreslagna och för övrigt redan för åtskilliga år till-

Anslag till förebyggande mödra- och barnavård. (Forts.)

baka förutsedda planen för utvidgning av dessa centralers verksamhet, icke heller ha någon bärkraft, förefaller det mig som om riksdagen, icke minst i en situation som den nuvarande, borde låta sig angeläget vara att i detta avseende följa det sakkunniga ämbetsverket, vars förslag upptagits av ett stort antal kvinnliga ledamöter i medkammaren såsom en gemensam kvinnlig opinionsyttring. Denna motion, nr 74 i andra kammaren, är ett tidens tecken. Den är ett protestrop gentemot detta sätt att behandla de befolkningspolitiska frågorna, även där dessa, som i förevarande fall, omöjligen kunna vare sig ur principiella eller praktiska synpunkter bli föremål för delade meningar, ett protestrop gentemot en form av statlig sparsamhetspolitik, som sätter in på de felaktiga punkterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till förevarande i andra kammaren väckta motion.

I detta anförande instämde herrar *Brandt, Sandén och Wagnsson*.

Herr Källman: Herr talman! Jag har mycket svårt att förstå den diskussion, som här upptagits. Det är nämligen tillåtet för huvudmannen på både barnavårdscentraler och -stationer att mottaga barn intill två år. Innan vi löste denna fråga i mitt län, gjorde vi oss noga underrättade om huruvida statsbidrag kunde erhållas, om vi bestämde åldersgränsen till två år, och det medgavs. Vi ha genomgående ordnat det därefter. Då det alltså är tillåtet att förfara på det sättet, förstår jag inte, att frågan i den del den här berörs kan få någon särskild storlek. Det beror på landstingen och de sex större städerna att lösa denna fråga.

Herr Nilsson, Bernhard: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med de ändringar, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 121, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med de ändringar, som föranledas av bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till förebyggande mödra- och barnavård. (Forts.)

Då emellertid herr *Wohlin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 40.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 122—132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

I en inom första kammaren av herr *G. Tamm* m. fl. väckt motion, nr 81, har hemställts, att riksdagen måtte såsom bidrag till Zanderinstitutets i Stockholm verksamhet anvisa ett anslag av 6,500 kronor.

*Om anslag
till Zander-
institutet.*

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 81 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Larsson, Sam: Herr talman! I egenskap av motionär i den fråga utskottet behandlar i denna punkt skall jag be att få säga några få ord. Jag gör det närmast för att i anslutning till utskottets uttalande själv framställa en livlig förhoppning om att Kungl. Maj:t måtte finna möjlighet att av tillgängliga medel bevilja erforderliga bidrag för uppehållande av det zanderska institutets verksamhet. Jag anser mig böra göra detta, när jag av en flerårig erfarenhet inom min dagliga verksamhet vet, att detta institut har en utomordentligt stor betydelse särskilt för att skadade människor skola få arbetsförmågan åter på kortaste tid. Ur den synpunkten skulle det vara mer än beklagligt, om institutet, som nu dras med stora ekonomiska svårigheter, skulle behöva nedläggas, särskilt som jag skulle tro, att meningarna inte äro delade på det sättet, att någon övervägande, verkligt sakkunnig mening står bakom dem, som anse, att institutets metod är värdelös.

Jag vill sålunda livligt hoppas, att herr statsrådet måtte finna någon möjlighet att bevilja medel för verksamhetens upprätthållande. För övrigt har jag intet yrkande att framställa.

Herr statsrådet Möller: För min del kan jag endast säga, att jag inte vet, vilka medel på socialdepartementets anslag, som skulle kunna användas för detta ändamål. Man måste därför vädja till något annat statsråds välvilja. Socialdepartementet tillhör de departement, som praktiskt taget icke ha några fria medel till sitt förfogande.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag kunde inte fullt uppfatta herr socialministerns yttrande, men jag tyckte mig höra, att det inte skulle finnas några medel tillgängliga för stödjande av den institution, det här är fråga om. I så fall har ju statsutskottet, som vi bruka betrakta som ofelbart, huggit i sten. Jag vill hoppas, att det inte är så omöjligt att hjälpa här, som jag — möjligen felaktigt — uppfattade herr socialministerns ord. Jag vill på det varmaste instämma i herr Sam Larssons yttrande i den mån det innebar ett tillstyrkande av statsutskottets uttalade önskemål och i den mån det gäller att rädda detta institut över den besvärliga tid, som kanske — om jag talar något så när försiktigt — rått efter Kreugerkraschen, då en hel del folk, som tidigare känt behov av att anlita dess tjänster, fått sådana ekonomiska förhållanden,

Om anslag till Zanderinstitutet. (Forts.)

att de ansett sig böra avstå. Jag tror, att detta institut under alla förhållanden har en stor uppgift. Det finns åtskilligt i den behandling, som detta institut ger, som såvitt jag kan förstå inte kan åstadkommas manuellt — även om jag fullt behjärtat det kårintresse, som herrar massörer möjligen äga mot institutet.

Vidare vill jag säga, att just nu skulle det vara synnerligen olyckligt, om institutet måste nedlägga sin verksamhet. Vi kunna ju råka i krigiska förvecklingar, som helt säkert skulle göra, att vårt behov av vård av skadade skulle bli av en storlek, som vi nu inte alls kunna säkert beräkna.

Herr talman, jag instämmer således i det förord, som herr Sam Larsson gav för ett statligt stöd åt denna institution, men har intet yrkande.

Herr Nilsson, Bernhard: Herr talman! Av utskottets utlåtande framgår ju, att motionärerna upplyst om att Kungl. Maj:t av lotterimedel under de senare åren understött anstalten i fråga. Utskottet säger inte, att departementschefen av anslag till socialdepartementet skulle kunna stödja denna inrättning, utan utskottet säger, att Kungl. Maj:t möjligen, om det anses lämpligt, kan göra detta av tillgängliga medel. Ur detta måste man väl läsa ut att Kungl. Maj:t, om det anses lämpligt, fortfarande kan stödja denna anstalt med lotterimedel. Utskottet har inte velat taga ställning till själva frågan, utan har skrivit på detta sätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Möller: Jag fattade herr Sam Larssons yttrande som en vädjan till mig, och det var därför jag ansåg mig böra upplysa om att det på socialdepartementet inte finns sådana medel tillgängliga.

Herr Björnsson missuppfattade vad jag sagt.

Herr Tamm: Herr talman! Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i de uttalanden som gjorts av mina medmotionärer i denna fråga herrar Sam Larsson och Björnsson. Jag begärde ordet bara med anledning av det uttalande, herr statsrådet och chefen för socialdepartementet gjorde, att han saknade medel för detta ändamål. Sådana medel måste i alla fall anlås via herr statsrådet, och jag skulle vördsamt våga hemställa, att herr statsrådet vänder sig till chefen för försvarsdepartementet och anhåller om dessa 6,000 kronor därifrån, om det inte går att få dem på annat håll. De upplysningar, jag har inhämtat, innan jag framlagt denna motion, ha i hög grad styrkt mig i den uppfattningen att inte minst ur försvarsdepartementets synpunkt ett bibehållande av denna institution kan vara mycket värdefullt. Därför ber jag att liksom herr Sam Larsson få vädja till chefen för socialdepartementet att taga hand om denna sak, eftersom det ändå skall gå genom herr statsrådet, och se till, att institutet får dessa pengar.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 134.

Lades till handlingarna.

Punkterna 135—139.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 140.

Lades till handlingarna.

Punkterna 141—156.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 157.

Lades till handlingarna.

Punkten 158.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 159 och 160.

Lades till handlingarna.

Punkterna 161—169.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 170.

Lades till handlingarna.

Punkten 171.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 172.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till folkhushållningsdepartementet.

Utskottets inledningsvis gjorda ömförmälan.

I det vid Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1941/42, fogade utdraget av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 3 januari 1941 hade departementschefen såsom inledning till redogörelsen för de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till folkhushållningsdepartementet, lämnat en översikt över de ändringar i krisorganisationen och dess verksamhet, som ägt rum sedan föregående lagtima riksdag.

*Ang. krisför-
valtningens
organisation.*

Utskottet hade i anledning härav anfört bland annat följande:

»Beräkningarna angående anslagsbehoven för de olika krisorganen för nästa budgetår äro — såsom departementschefen framhåller — i hög grad osäkra med hänsyn till det ovissa i den framtida krisutvecklingen. Till följd härav har departementschefens granskning av anslagsäskandena måst bliva summarisk. Det har givetvis under sådana angivna förhållanden icke heller varit möjligt för utskottet att bilda sig en bestämd uppfattning angående den nu uppbyggda krisorganisationens ändamålsenlighet och effektivitet eller huruvida de av Kungl. Maj:t för olika ändamål under elfte huvudtiteln äskade anslagen äro lämpligt avvägda. Utskottet vill emellertid starkt understryka departementschefens uttalande därom, att i samband med att Kungl. Maj:t ställer erforderliga medel till krisorganens förfogande en omsorgsfull prövning av de aktuella medelsbehoven bör äga rum. Utskottet utgår ifrån att härvid alla de

Ang. krisförvaltningens organisation. (Forts.)
besparings- och rationaliseringsmöjligheter, som det statsfinansiella läget kräver, bliva tillbörligen beaktade. Liksom departementschefen anser utskottet det lämpligt, att den tidrymd, för vilken medlen ställas till vederbörandes förfogande, icke såsom hittills bestämmes till budgetår utan begränsas till en kortare tid, förslagsvis ett halvt år.

Vad utskottet sålunda i anledning av departementschefens inledningsvis gjorda uttalanden anfört har utskottet härmed velat för riksdagen omförmåla.»

Herr statsrådet **Eriksson**: Herr talman! Jag ber att få uttrycka min tacksamhet för den välvilja, med vilken statsutskottet behandlat denna huvudtitel, som på min föredragning förelagts riksdagen.

I ingressen till utlåtandet gör utskottet ett uttalande, som jag gärna skulle vilja säga några ord om. Utskottet har här fäst uppmärksamheten på vissa arvoden, som utgå inom krisförvaltningen, och utskottet framhåller, att dessa arvoden äro rätt höga.

Det är ju självklart, att i en kristidsförvaltning måste arvodessystemet bli det dominerande avlöningssystemet. Det blir många arvoden och det blir många olika slags sådana, som måste utgå. Det är en ganska besvärlig och inte alltid så angenäm uppgift att fastställa dessa arvoden, och avvägningen av beloppen är ofta mycket svår. Jag skall gärna erkänna, att det i många fall på grund av olika omständigheter har kommit att fastställas ersättningar, som åtminstone vid ett första påseende kunna te sig höga. Det är naturligtvis också alldeles omöjligt för mig att hävda, att man i samtliga fall har funnit det rätta beloppet. Vad jag emellertid med anledning av detta uttalande vill försäkra kammaren och utskottet om är, att jag för min del verkligen har strävat efter att få så rimliga ersättningar som möjligt — att överhuvud taget hålla ersättningarna på en skälig nivå. Men jag har, som jag redan sagt, fullt klart för mig, att avvägningen naturligtvis är svår, att omdömen kunna bli olika, och jag har också haft klart för mig, att det ständigt behövs en omprövning av dessa ersättningar. När därför utskottet i detta sammanhang uttalar, att spørsmålet om arvodenas belopp bör upptagas till förnyat bedömande vid omprövningen av medelsbehovet för nästa budgetår, vill jag säga, att jag för min del hela tiden har förutsatt, att man från folkhushållningsdepartementets sida bör ägna frågan om arvodenas storlek en oavlätlig uppmärksamhet.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Utskottet har inte heller tvivlat på departementschefens villighet att ägna dessa spørsmål sitt intresse. Utskottet erinrar ju i sitt uttalande om att Kungl. Maj:t enligt vad utskottet har sig bekant, vidtagit en översyn av dessa ärenden. Men utskottet har vid sin granskning av arvodena, och i alldeles särskild grad vad gäller vissa arvoden av bisysslekaraktär, kommit till den uppfattningen, att det varit lämpligt att göra ett påpekande i saken. Detta innebär ju ingenting annat än att statsrådet har utskottets stöd i sina strävanden att nedbringa kostnaderna på detta område.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets yttrande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, lades utskottets nu föredragna omförmålan till handlingarna.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 23—25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. elektrifiering av vissa järnvägslinjer.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 95, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 21 februari 1941, föreslagit riksdagen att till Elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo för budgetåret 1941/42 å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *K. J. Nilsson* i Landskrona väckt motion, nr 258, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 95 föreslagna elektrifieringen av vissa banor måtte omfatta jämväl bandelen Billeberga—Landskrona, samt vidtaga härav påkallad höjning av det av Kungl. Maj:t begärda reservationsanslaget å 15,000,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, a) att riksdagen måtte till Elektrifiering av banorna Hälsingborg—Hässleholm, Hälsingborg—Eslöv, Sundsvall—Ånge och Gävle—Ockelbo för budgetåret 1941/42 såsom kapitalinvestering i Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor;

b) att motionen II: 258 ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Bondeson**: Herr talman! I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95 om anslag för elektrifiering av vissa statsbanelinjer har i andra kammaren väckts en motion om att den föreslagna elektrifieringen av linjen Hälsingborg—Eslöv måtte utsträckas att även omfatta linjen Landskrona—Billeberga.

Sträckan Landskrona—Billeberga är en del av den bana, som tidigare ägdes av Landskrona—Eslövs järnvägsaktiebolag och som i ekonomiskt avseende var betydligt överlägsen den av ett annat bolag ägda samtrafikerande linjen Hälsingborg—Billeberga. Nu har huvudlinjen blivit Hälsingborg—Eslöv, under det Landskrona—Billeberga mera fått karaktär av bilinje, ett förhållande som Landskrona stad befarar bli ännu mera markerat, om den sistnämnda linjen skulle fräntagas vid elektrifieringen.

Landskrona, som är en stad med cirka 21,000 invånare, är starkt beroende av sin industri och denna i sin tur givetvis av goda kommunikationer. Belysande för trafikens omfattning är, att under tiden 1 mars 1940—28 februari 1941 vid Landskrona station försålt inte mindre än 110,229 personbiljetter,

Ang. elektrifiering av vissa järnvägslinjer. (Forts.)

varav 43,052 i sådana stationsrelationer, att vederbörande resande haft att använda sträckan Landskrona—Billeberga. Härtill kommer ett betydligt större antal biljetter mot Landskrona. Beträffande godstrafiken förtjänar upplysas, att under samma tid från Landskrona avsänts 23,115 godsvagnar, varav över Billeberga 9,955, medan de ankommande godsvagnarnas antal uppgår till 22,280, varav över Billeberga 10,123. Om linjen Landskrona—Billeberga ej elektrifieras, torde de direkta godståg, som sedan många år gå mellan Landskrona och Eslöv, ej utan vissa trafiktekniska svårigheter kunna framföras på denna linje. Då utskottet emellertid i sitt utlåtande angivit, att nämnda bandel ej varit föremål för närmare utredning från järnvägsstyrelsens sida, har i ärendet väckt motion icke kunnat bifallas.

Jag tillåter mig emellertid, herr talman, hemställa, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att genom kungl. järnvägsstyrelsen måtte verkställas snar utredning om elektrifiering av nämnda bandel och att förslag därefter måtte föreläggas riksdagen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag kan inte neka till att det fanns vissa sympatier för den motion, som den föregående ärade talaren yttrade sig om, men det har inte funnits någon utredning i ärendet, och då vi förmodade, att järnvägsstyrelsen skulle visa frågan det intresse den förtjänar, kunde utskottet egentligen inte göra något annat yrkande än det som här framstälts. Vi kunna inte från utskottets sida göra annat än uppmana intressenterna i bygden, närmast i Landskrona, att vända sig till järnvägsstyrelsen och söka intressera denna för att företaga den utredning, som nu inte föreligger.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Bondeson, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att genom kungl. järnvägsstyrelsen måtte verkställas snar utredning om elektrifiering av bandelen Billeberga—Landskrona och att förslag därefter måtte föreläggas riksdagen.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Karlskrona—Växjö m. fl. järnvägar jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 70, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 7 februari 1941, föreslagit riksdagen att dels besluta, att Karlskrona—Växjö, Växjö—Alvesta, Växjö—Tingsryds, Växjö—Åseda—Hultsfreds och Östra Värends järnvägar skulle på avtalade villkor förvärfvas av staten och införlivas med statens järnvägar, dels ock till Förvärv av Karlskrona—Växjö m. fl. järnvägar för budgetåret 1941/42 å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, anvisa ett reservationsanslag av 7,191,000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 186, av herr G. Velandér m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 248, av

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

herr S. Janson i Frändesta m. fl., hade hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att, med hänsyn till nu inträdda extraordinära ekonomiska förhållanden, förstatligandet av de enskilda järnvägarna borde tillsvidare anstå, detta dock icke i sådana fall, där preliminära överenskommelser rörande dylikt förstatligande redan träffats mellan järnvägsstyrelsen och styrelsen eller ledningen för visst järnvägsföretag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på överopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) besluta, att Karlskrona—Växjö, Växjö—Alvesta, Växjö—Tingsryds, Växjö—Åseda—Hultsfreds och Östra Värends järnvägar skulle på avtalade villkor förvärfvas av staten och införlivas med statens järnvägar;

b) till Förvärv av Karlskrona—Växjö m. fl. järnvägar för budgetåret 1941/42 såsom kapitalinvestering i Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, anvisa ett reservationsanslag av 7,191,000 kronor;

II. att de i ämnet väckta motionerna I: 186 och II: 248 ej måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen hade utskottet gjort vissa uttalanden rörande fullföljandet av 1939 års principbeslut i fråga om de enskilda järnvägarnas förstatligande, och hade utskottet därvid bland annat anfört:

»Ur allmänna samfärdselsynpunkter men också med tanke på den militära försvarsberedskapen finner utskottet det alltså alltjämt angeläget, att det tidigare beslutet fullföljes. Utskottet vill därför uttala sin anslutning till departementschefens uppfattning att, även om det allmänna ekonomiska läget numera ytterligare skärpts, detta förhållande i och för sig ej kan tillräckligt motivera, att åtgärderna för att enhetliggöra järnvägsnätet tills vidare böra anstå. En dylik principiell uppfattning utesluter emellertid icke att, därest överenskommelse om förvärv av viss enskild järnväg ej kan ernås på för staten skäligen villkor, det kan bli nödvändigt att tills vidare låta anstå med övertagandet av sådan järnväg.»

Vid utlåtandet hade reservation anmälts av herrar *Sundberg* och *Skoglund* i Doverstorp, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Sundberg: Herr talman! Sedan riksdagen en gång i princip beslutat enhetliggöra vårt järnvägsväsen genom att förstatliga de enskilda järnvägarna, har inte jag tänkt att som den ståndaktige tennsoldaten ständigt motsätta mig inköp av enskilda järnvägar var gång en sådan fråga blir aktuell. Att jag emellertid vid denna frågas behandling i statsutskottet avgivit reservation beror på att i utskottets motivering förekommer en passus, som jag tycker är olämplig och onödigt tillspetsad och som i övrigt alls inte behövt medtagas i detta sammanhang. Denna passus förekommer nederst på sidan 8 och överst på sidan 9 och lyder som följer: »Utskottet vill därför uttala sin anslutning till departementschefens uppfattning att, även om det allmänna ekonomiska läget numera ytterligare skärpts, detta förhållande i och för sig ej kan tillräckligt motivera, att åtgärderna för att enhetliggöra järnvägsnätet tills vidare böra anstå.» Det är ägnat att förvåna, att statsutskottet liksom departementschefen velat göra ett uttalande av denna innebörd i dessa tider, då sparsamhet och försiktighet predikas på alla områden för stat och enskilda på det vi må få sparmedel tillgängliga för de uppgifter, som borde vara de allt dominerande i nuvarande tidsläge, nämligen vår folkförsörjning och vårt försvar. När utskottet uttalar, att trots det skärpta krisläget någon återhållsamhet inte behöver

'Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

iakttas i avseende å inköp av enskilda järnvägar, står inte detta, menar jag, i samklang med den sparsamhetspolitik, som man i övrigt säger sig vilja föra. Det harmonierar inte heller med det uttalande, som kommunikationsministern gjorde förra året, då en fråga liknande denna behandlades, och som gick ut på, att en viss försiktighet skulle komma att visas vid inköp av enskilda järnvägar. Ännu mindre harmonierar det med den sparsamhetslinje, som herr statsrådet rekommenderar, när det gäller det allmänna landsvägsunderhållet, en sparsamhetspolitik som jag för min ringa del försökt att understödja.

Om man gjort undantag för exempelvis järnvägar, vilkas förstatligande behövs ur militär eller dylik synpunkt, skulle jag kunnat följa resonemanget. Men nu gör man ett uttalande, som knappast kan tolkas på annat sätt än som ett direktiv till järnvägsstyrelsen att trumma bara på med inköp av enskilda järnvägar, hur det ekonomiska läget utvecklar sig, det betyder ingenting. Man gör den enda reservationen, att järnvägar, som inte kunna förvärfvas på skäliga villkor, skola undantagas. Allt detta står inte tycker jag i samklang med tidens anda, och det bidrar inte till det förtroende, som allmänheten bör hysa för statsmakterna, även när det gäller ekonomiska ting.

Jag har vid mitt bedömande av denna fråga inte underlåtit uppmärksamma, att man för att minska olägenheterna på kapitalmarknaden av dessa statliga kapitalinvesteringar gått in för att erlægga köpeskillingarna i statsobligationer, löpande på tio år. Det står för mig klart att det inte kan undgås, att kapitalmarknaden även före utgången av de tio åren kommer att röna menlig inverkan av dessa transaktioner. Under alla förhållanden komma mycket stora svårigheter att uppstå, när dessa obligationer i sinom tid skola inlösas, vilket dess värre kommer att sammanfalla med tiden för inlösen av försvarsobligationerna.

Detta ärende kom upp i statsutskottet i onsdags morse strax före plenum i kammaren. Jag föreställer mig att det skulle ha varit möjligt att inom utskottet vinna gehör för ett mildare och mera balanserat skrivsätt på denna punkt, om man kunnat behandla frågan under mindre brådskande former. Nu är det — det förstår jag — inga stora utsikter att få någon ändring till stånd. Jag tillåter mig dock, herr talman, att yrka på att den passus i motiveringen, som jag redan citerat jämte efterföljande punkt strykes, alltså punkterna nederst på sidan 8 och överst på sidan 9, börjande med »Utskottet vill därför» och slutande med »övertagandet av sådan järnväg.» Jag ber därvid att särskilt få framhålla, att ett bifall till detta mitt förslag inte på något sätt berör eller har att göra med förvärvet av de järnvägar, som det nu är fråga om. Det innefattar inte heller ett bifall till den motion, som är framlagd i detta ärende och som går ut på att riksdagen nu skall besluta att icke under rådande finansiella läge fortsätta inköpen av enskilda järnvägar. Den reella innebörden av mitt förslag blir, att regeringen får förtroendet att själv bestämma om och i vilken utsträckning förstatligandet av de enskilda järnvägarna skall genomföras. Jag hoppas, att kommunikationsministern inte har någonting emot att få ett sådant förtroende och att riksdagen inte heller vill vägra honom ett dylikt.

Jag ber alltså, herr talman, att få framställa yrkande om strykandet av de förenämnda två meningarna i utskottets motivering.

I herr Sundbergs yttrande instämde herr *Anderson*, *Gustaf Iwar*, och friherre *Lagerfelt*.

Herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Den föregående ärade talaren erinrade om ett yttrande av mig i fjolårets debatt, där jag för egen del skulle

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

ha rekommenderat en viss försiktighet beträffande statsinlösen av enskilda järnvägar med hänsyn till den ekonomiska konjunktur, som då var förhanden. Jag vill säga den ärade talaren, att denna försiktighet är iakttagen vid framläggandet av årets propositioner. Det program till förstatligande, som nu föreligger till behandling i riksdagen, är ett mycket inskränkt program, och det står inte heller i förhållande till de planer, som riksdagen anslutit sig till för två år sedan, då man i princip gick in för att övertaga de enskilda järnvägarna. Detta gäller både vad avser antalet bankilometer och ännu mer vad avser inlösningssummor. Skulle man ha gått in för att fullfölja 5-årsplanen, hade det varit vida större belopp, som det nu varit fråga om. Det är endast det jag vill erinra om. Jag har alltså samma uppfattning, som jag gav uttryck åt i fjol, att man inte ovillkorligen skall fullfölja 5-årsplanen, med hänsyn till vad som inträffat sedan riksdagen på sin tid godkände den.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Vad först angår herr Sundbergs inlägg om att detta ärende hade handlagts brådskande, så skulle kammarens ledamöter kunna av det uttalandet få det intrycket, att ärendet inte varit omsorgsfullt förberett. Men det är tvärtom på det sättet, att det har varit både föredragningar på vederbörande avdelning och en ingående plenibehandling av detta ärende, och därför är jag nu förvånad över herr Sundbergs inlägg, i synnerhet som han såsom medlem av samma avdelning har fått sig tillsända handlingarna både före avdelningens sammanträde och före utskottets sammanträde in pleno.

Vad sedan angår frågan om förstatligande av enskilda järnvägar, så erinra vi oss ju, att den frågan är i princip avgjord genom det beslut, som statsmakterna ha fattat. För egen del har jag då ansett, att i detta läge och mot bakgrunden av detta beslut har man nu att söka så långt som möjligt lojalt fullfölja vad statsmakterna i det avseendet i princip ha beslutat. Det enda, som kan motivera, att man avviker från de utstakade linjerna, är naturligtvis det allmänna ekonomiska läget.

Herr Sundberg har anmärkt på ett uttalande av utskottet sid. 8 nederst och sid. 9 överst. Jag vill erinra om, att detta uttalande, mot vilket han så bestämt riktat sig, egentligen är ett citat ur departementschefens uttalande i propositionen, sedan han där har redogjort för sin synpunkt på järnvägsförstatligandets fortsättning, och jag understryker vad han alldeles nyss yttrade.

Jag fick det intrycket av förberedningen och behandlingen av detta ärende, att den plan, som tidigare var utstakad för förstatligandet, hade i vissa delar måst frångås just på grund av det rådande läget, som inbjudit till en viss försiktighet. När nu utskottet har upptagit detta departementschefens uttalande, så har det skett för att i anslutning därtill göra ett annat uttalande för egen del. Jag vill erinra om, att om ingenting säges om departementschefens uttalande, vilket herr Sundberg menar, så står detta uttalande oemotsagt och har således av riksdagen genom dess tystnad godkänts. När utskottet upptagit detta uttalande, har utskottet därefter tillagt följande, som står i samma stycke: »En dylik principiell uppfattning utesluter emellertid icke att, därest överenskommelse om förvärv av viss enskild järnväg ej kan ernås på för staten skäligen villkor, det kan bliva nödvändigt att tills vidare låta anstå med övertagandet av sådan järnväg.» Det är ju ett rätt viktigt uttalande i det sammanhanget, som utskottet där har velat göra. Utskottet har velat giva riksdagen den möjligheten att genom att godkänna detta uttalande bestämma, att förstatligandet ej får äga rum på andra än godtagbara villkor. Att sådana svårigheter kunna uppstå, därpå ha vi fått bekräftelse under ärendets behandling inom utskottet: i ett par fall ha förhandlingarna med enskilda järnvägar strandat. Att

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

dessa svårigheter uppstått beror naturligtvis därpå, att de enskilda järnvägarna just nu ha ganska goda inkomster, och det är då naturligt, att de sätta anspråken därefter.

Jag har därför fått det intrycket av detta ärendes behandling, att departementschefen har med försiktighet upptagit de förslag, som varit förberedda — förberedelsen tar ju lång tid, och det är färdigställda och slutförda förhandlingar han här upptagit — men så vitt jag kan tolka departementschefens uttalande i propositionen, så kommer nu en viss försiktighet att iakttagas, och det är denna försiktighet, som utskottet här velat understryka genom sitt uttalande om att man inte får betala överpris.

Jag vill i detta sammanhang utan att därtill hava någon som helst grund dock uttala den förhoppningen, att vid kommande förhandlingar med enskilda järnvägar den omständigheten, att obligationerna endast löpa med 3 procent ränta, inte måtte föranleda, att köpeskillingen vid avtalens uppgörande sättes högre, så att vederbörande därmed skulle få en viss kompensation för den låga räntan. Det har ju aldrig varit meningen. Jag tror således, att emot de avtal, som nu ha förelagts riksdagen, ingen anmärkning kan riktas, utan att det föreligger fullt skäl att godkänna dem. De järnvägar, som här föreslås till inlösen, ha för övrigt ett sådant läge i förhållande till statsbanenätet, att det även ur den synpunkten torde vara lämpligt att inlösa dem.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Nisser: Herr talman! Redan förra riksdagen väcktes en motion med yrkande om en viss återhållsamhet vid förstatligandet av enskilda järnvägar. Statsutskottet säger i sitt utlåtande nr 57 i denna fråga, att krigsläget och det ansträngda finansläge, som detta medfört, ingalunda skall förnekas, utan att dessa faktorer förtjäna allt beaktande. Vi anse, att utskottet inte har till fullo dragit ut konsekvenserna av detta beaktande. I motionen ha vi gjort det så till vida, som vi föreslå, att de avtal, som redan äro träffade rörande förstatligandet av vissa banor, skola fullföljas, men att man sedan skulle göra ett uppehåll och avvakta tidens utveckling.

Emellertid har den här motionen uppväckt en storm hos järnvägsmännen, åtminstone i den mån som deras tidning »Signalen» är ett fullödigt uttryck för känslorna inom denna kår. Det förekommer här en artikel med rubriken »Motion 186 — ett snyggt aktstycke». Man skulle kunna tro, att det vore ett aprilskämt, men om man ser närmare på tidningsnumrets datum, så finner man, att det tyvärr inte är på det sättet. Men även om det skulle förhålla sig så, så vore det ett mycket klumpigt skämt. Jag vill ej undanhålla kamraren författarens namn. Han heter Lånström. »Till de löjliga argumenten», säger han, »hör upprepadet av att kapitalmarknaden anstränges genom statsinlösningen.» Ja, motionärerna ha framhållit, att det blir en ansträngning för kapitalmarknaden.

Det är inte så, som man kanske tror, att de enskilda järnvägarna äro likviderade fullt och klart genom att staten lämnar obligationer såsom likvid, ty här tillkomma alldeles säkert en hel del kostnader. En sak är ju, att järnvägarna — åtminstone många av dem — befinna sig i ett sådant skick, att inte samtrafiken med statsbanorna kan genomföras omedelbart, utan att man måste nedlägga inte så litet kostnader för att göra dem, om jag så får säga, statsbanemässiga. Dessutom kan man ju förvänta, att när det blir ett enhetligt nät av järnvägar, så komma också taxorna att påverkas därav. Man har på enskilt järnvägshåll beräknat en årlig minskning åtminstone på cirka 5 miljoner kronor för järnvägarna, sedan de förstatligats. Det är ju ur näringslivets synpunkt endast glädjande, om så komme att ske, men ser man saken

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

ur statlig kostnadssynpunkt, så är också det en belastning, som man inte får bortse från.

I det här kulturbladet — jag ber fortfarande att få citera »Signalen» — står det efter talet om argumentet om kapitalmarknadens ansträngning: »Värre äro de fräcka lögnen, som tillätits i det statstryck, som bär titeln: 'Motioner i första kammaren, nr 186'. Däri nämnes nedskrivningen 1938/1939 av statsbanornas kapital med cirka 500 miljoner kronor.» Sedan citeras följande: »Det torde kunna förutsättas, att de sålunda verkställda nedskrivningarna omfattat ej oväsentliga värden, som ägt samband med förvärv av enskilda järnvägar.»

Enligt de uppgifter, som jag fått och som tagits ur statens järnvägars egna meddelanden, är saken den, att å de enskilda banor, som hittills förvärvats, vissa nedskrivningar ha fått göras. Det rör sig visserligen ej om några imponerande belopp, efter de mått vi nu äro vana att räkna statsutgifter i, men det är dock åtskilliga miljoner kronor, som man har ansett nödvändigt att skriva bort på de förvärvade enskilda banorna. Säkerligen kommer det också i fortsättningen att bli på det sättet. Det framhålles ju där, att statens järnvägar har att dragas med en hel del kulturbanor, alltså sådana som inte löna sig, och som därför utgöra en belastning, och där alltså förräntningen får ske genom andra medel, skattemedel eller på annat sätt.

Ja, det är flera av de enskilda banorna, som säkerligen äro i samma läge, att de svårigen skulle kunna förränta sig, om de skulle belastas med samma kostnader som statens järnvägar. Nu kunna de hjälpligen reda sig därför, att man med ett smidigare system kan nedbringa kostnaderna på ett sätt, som inte går under statsregim.

Om man ser på trafikintensiteten under år 1933, de siffror jag har här, och låter den vara ett visst uttryck för i vad mån banorna kunna betraktas såsom kulturbanor eller inte, så framgår det, att personkilometer per bankilometer i tusental varit: vid statens järnvägar 209, vid de enskilda järnvägarna 83, alltså betydligt lägre. Godston per bankilometer var vidare vid statens järnvägar 232, vid de enskilda järnvägarna 104. Det tyder ju på att många sådana enskilda banor äro just i det läge, att de måste betecknas som »kulturbanor». Och om staten tar hand om dem, komma de alltså att belasta kostnaderna för statens järnvägar.

Ja, jag skulle också vilja citera ännu ett litet ord ur den här märkliga tidningen. Den säger, att om man skulle anordna en frågetävlan, så ville den föreslå följande fråga: »Vilket officiellt tryckalster domineras av minst tre fräcka lögnen? Svar: Motionen i första kammaren nr 186.»

Jag vet inte om denna tidning är ett uttryck för svenska järnvägsmännens allmänna uppfattning, om den på något vis är ett uttryck för deras kulturnivå. Det vore ytterst beklagligt, om så vore, men jag är av den uppfattningen, att det ingalunda är så, utan här är det en herre, som blivit mycket upprörd över den motion, som framlagts, och jag kan inte tänka mig annat än att han blivit upprörd därför, att ett försenande av statsinlösen av de enskilda järnvägarna skulle försena för många av de anställda att komma upp i ett bättre och säkrare löneläge än de haft förut. Jag har mycket svårt att förklara hans ilska på något annat sätt.

Ja, jag har velat nämna detta därför att det står här, att tidningen är spridd i 50,000 exemplar, och om dessa uppgifter få utan motsägelse gå ut till alla järnvägsmän i landet och de läsa dem okritiskt, så skulle det vara ytterst beklagligt.

Emellertid vill jag också säga — vilket även herr Sundberg berört — att detta sätt att likvidera banorna genom att utgiva obligationer egentligen är

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

att sticka huvudet i busken. För ögonblicket slipper man undan, men om tio år skall det betalas, och då gäller just vad herr Sundberg framhåller, att då skola även de stora försvarslånen och säkerligen många andra stora lån också betalas. Då blir det en betydande påfrestning, och jag vet inte om det är riktigt rätt, att vi här skjuta över dessa bekymmersamma ekonomiska problem eller åtminstone en del av dem på våra efterkommande.

Jag har med detta velat något bemöta de invändningar, som gjorts mot denna motion, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Sundberg: Med anledning av vad statsutskottets ärade ordförande nyss yttrade är jag angelägen att framhålla, att mitt uttalande på intet sätt får tolkas som något klander mot det sätt, varpå ärendet behandlats inom statsutskottets fjärde avdelning. Jag vet, att ärendet där blivit mycket noga genomgånet och diskuterat liksom alla andra frågor, som där behandlas. Vad jag ville framhålla var den otur eller olycka, vad jag skall kalla det, som bestod däri, att ärendet kom upp i plenum inom utskottet, när vi kommo tillbaka till Stockholm på onsdagsmorgonen efter Marie bebådelsehelgen utan att de flesta utskottsledamöterna på den grund torde haft tillfälle att taga del av utlåtandet förrän just då. Detta var exempelvis fallet med mig, då jag ej deltagit vid ärendets justering inom fjärde avdelningen. Det var sålunda ingen anmärkning mot behandlingen i och för sig, som avsågs med mitt yttrande.

Sedan fattade jag herr J. B. Johansson så, att den mening, som tillagts som ett komplement till kommunikationsministerns uttalande och som gick ut på att staten ej borde förvärva enskilda järnvägar, om de inte kunde erhållas på skäliga villkor, var avsedd att mildra det principuttalande, som gjorts av kommunikationsministern. Ja, det beror på hur man tolkar en sådan punkt. Jag har ej kunnat inlägga den tolkningen därför att jag anser det som en naturlig sak, att staten icke ens under normala tider skall gå och köpa någonting, som den ej kan få på skäliga villkor.

Vad sedan beträffar det yttrande, som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet hade efter mig, noterar jag med största tillfredsställelse, att han förklarar sig stå fast vid den principinställning, som han deklarerade i fjol. Han framhöll vidare, att det förslag, som nu föreligger, inte strider mot denna principiella inställning. Jag vill inte ingå på någon diskussion i den punkten. Jag endast påpekar, att jag för min del inte avstyrkt den föreliggande propositionen, utan endast riktat mig mot det uttalande, som förekommer däri, att fastän det allmänna ekonomiska läget skärpts, behöver man vid det fortsatta förstatligandet inte taga någon större hänsyn härtill. Det var mot detta jag anmärkte, och jag måste tyvärr fortfarande vidhålla, att jag inte anser att detta uttalande harmonierar med herr statsrådets uttalande vare sig här i dag eller i fjol. Jag vill emellertid uttala förhoppningen, att när järnvägsförstatligandefrågan, som väl troligt är, av järnvägsstyrelsen snart åter aktualiseras, detta principuttalande från kommunikationsministerns sida kommer att ihågkommas och även sätta spår efter sig.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Det behöver ju ej här ordas om betydelsen av att enhetliggöra det svenska järnvägsnätet. Fördelarna därav ha så ofta framhållits i debatten, att man numera inte vidare behöver gå in på dem. Och motståndarna till detta enhetliggörande ha nu undergått en sådan utveckling, att de övergivit avslagstanken och riktat sig mera på framtiden. De mana till försiktighet: man skall inte fullfölja mer än de nu föreliggande avtalen med järnvägsstyrelsen. Sedan riksdagen har beslutat därom, är man ej ohägad för att vila på hanen tills vidare.

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)

Frågan, huruvida det vore av betydelse att i dessa tider enhetliggöra järnvägsnätet, var föremål för stora debatter i fjol, och man sade då, att oavsett krisen och oavsett det ekonomiska läget så vore det nu mera behövt än någonsin att få järnvägsnätet förenhetligat. Nu ha som sagt motståndarna ändrat sig, och den enda rest, som jag kan upptäcka av den gångna tidens motstånd, det är den, som herr Nisser är representant för. Han drar upp ungefär samma motskäl som vi vederlade mycket starkt, när dessa beslut definitivt fattades. I allmänhet har man pekat på det ekonomiska läget och talat om dess inverkan på finanserna o. s. v., men vi ha ju oavbrutet påmint om att en övergång i statens hand inte kommer att betyda så särdeles mycket i det hänseendet, då staten övertar befintliga lån och betalar med obligationer, som förfalla först om 10 år. Följaktligen har även den synpunkten blivit vederlagd.

När min ärade vän herr Sundberg kommer och talar om, att vi hade för brått i statsutskottet under den 1^{1/2} timme, som vi hade på oss för att behandla denna sak, och drar den slutsatsen, att vi på något sätt skulle ha förhastat oss, så är det inte utan, att vi bli litet ledsna över ett sådant antagande, ty saken stöttes och blöttes mycket grundligt särskilt på den avdelning, som herr Sundberg och jag ha äran att tillhöra, stöttes och blöttes och vägdes på väg åtskilliga gånger, innan betänkandet nedskrevs. Då så är fallet, tycker jag, att det är litet ledsamt att få höra, att vi på något sätt skulle ha förhastat oss, när det gäller ett så stort ekonomiskt problem, som detta ju faktiskt är. Jag delar därför den förvåning, som utskottets ordförande gav uttryck åt, när han vederlade påståendet, att utskottet skulle ha förhastat sig.

Herr Sundberg föreläste precis samma rader här i kammaren, som förelästes i statsutskottet. Och han satte punkt precis där opponenter i statsutskottet hade satt punkt. Herr J. B. Johansson har ju föredragit även den följande satsen, som fullständigt klarlägger utskottets uppfattning, att man bör förhandla med ägarna och försöka uppnå överenskommelse, men att man i de fall, då köpeskillingen blir oskäligen, skall vänta med förvärvet. När detta har sagts, tycker jag inte, att här finns anledning till några som helst farhågor för att vi skulle rusa i väg för hastigt. Kommunikationsministern har ju också visat, att han är en försiktig general i detta fall, och därför förefaller det mig, som om alla farhågor för att det skulle ske för revolutionärt och hastigt äro ogrundade.

Med stöd av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nisser: Herr Johan Nilsson var inne på just det, som skiljer våra ståndpunkter, men han satte punkt vid att det inte skulle bli någon ekonomisk belastning för staten, därför att vi betala med obligationer, som vi inte alls behöva ha några bekymmer för nu, eftersom de skola inlösas först om tio år. Men jag försökte att klarlägga att det blir inte bara detta, utan det uppstår även en del extra kostnader. Dessa äro givetvis svåra att beräkna. Vi kunna inte säga på förhand, att de komma att uppgå till så och så mycket, men det är alldeles otvivelaktigt, att extra kostnader komma att uppstå. Motionärerna ha fäst så stor vikt vid detta förhållande, att de ansett, att vidare förstatligande borde få anstå någon tid, tills vi kommit in i ett mera normalt ekonomiskt läge. Här har alltså inte rests något motstånd mot förstatligandet i och för sig, men vi anse, att staten under nuvarande förhållanden bör ålägga sig en viss ekonomisk försiktighet, då det kan bli svårt nog att skaffa medel redan till de utgifter som äro oundgängligen nödvändiga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåt-

Ang. statsförvärv av vissa enskilda järnvägar. (Forts.)
 det hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Sundberg*, att utskottets hemställan skulle bifallas med utelämnande av den del av motiveringen, som å sid. 8 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet vill därför» och å nästföljande sida slutade med »sådan järnväg»; samt 3:o), av herr *Nisser*, att kammaren skulle med bifall till de i ämnet väckta motionerna i övrigt bifalla utskottets hemställan.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Kalmar—Torsås järnväg jämte i ämnet väckta motioner;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av Ystad—Eslövs m. fl. järnvägar; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vägskatteutjämningsbidrag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om kapitalinvesteringsanslag å riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneklassplacering för vissa lärare;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en personlig professur vid tekniska högskolan i Stockholm för professorn E. H. W. Weibull;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten för budgetåret 1940/41; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till överståthållarämbetet för budgetåret 1941/42.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 66, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidrag till vägunderhållet på landet m. m.

I sitt utlåtande nr 6 hade utskottet under punkten 7:o) hemställt, att riksdagen, i anledning av de i ämnet väckta motionerna I: 83 och 139 samt II: 128, 173 och 189, måtte

a) med avslag å Kungl. Maj:ts under punkten 7 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag till förordning angående statsbidrag till vägunderhåll och vinterväghållning på landet under år 1941 besluta att nämnda statsbidrag skulle, efter i huvudsak oförändrade grunder i övrigt, för detta år utgå med åttiofem procent, dock att till kostnader för underhåll av ödebygdsväg och vinterväghållning å sådan väg särskilt tilläggsbidrag med tio procent finge lämnas;

b) till Bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 47,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I en vid nämnda punkt av utlåtandet fogad reservation av herr *Johan Nilsson* i Malmö m. fl. hade hemställts, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 83 och 139 samt II: 128, 173 och 189, måtte

a) godkänna det av föredragande departementschefen framlagda förslaget till förordning angående statsbidrag till vägunderhåll och vinterväghållning på landet under år 1941;

b) till Bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 47,700,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren antagit det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen, medan andra kammaren bifallit vad utskottet hemställt.

Då de skiljaktiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, syntes kunna sammanjämka, hade utskottet i det nu ifrågavarande memorialet hemställt, att riksdagen måtte, båda kamrarna med frånträdande av sina förut i ärendet fattade beslut, godkänna ett i memorialet intaget yttrande ävensom en hemställan, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och de i ämnet väckta motionerna I: 83 och 139 samt II: 128, 173 och 189, måtte

a) besluta, att statsbidrag till vägunderhåll och vinterväghållning på landet skulle för år 1941 utgå med nittiofem procent beträffande ödebygdsväg och i övrigt med åttiofem procent, under iakttagande att bidraget bestämdes till vinterväghållningen enligt för närvarande gällande grunder och till underhållet i övrigt enligt de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna;

b) till Bidrag till vinterväghållningen på landet för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 10,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

c) till Bidrag till vägunderhållet på landet i övrigt m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 38,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt en vid memorialet avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Bernhard Nilsson*, *Heiding* och *Carlström*, friherre *De Geer* samt

*Samman-
jämningsför-
slag ang. bi-
drag till väg-
underhållet på
landet m. m.*

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

herrar *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson*, *Hansson* i Rubbestad och *Eriksson* i Frägsta ansett, att då någon sammanjämkning av de skiljaktiga beslut, som av kamrarna fattats, icke lämpligen låte sig göra, utskottet bort framlägga förslag till proposition avseende gemensam votering i föreliggande fråga.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Såsom framgår av föreliggande memorial ha tio ledamöter av statsutskottet anmält avvikande mening, enär de ansett, att ärendet borde avgöras genom gemensam votering.

Jag erinrar om att statsutskottet hade föreslagit, att, med frånträdande av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om grunderna för beräkandet av statsbidrag till vägunderhållet på landet, detta bidrag skulle utgå enligt samma princip, som hittills gällt. Kungl. Maj:ts förslag innebar, att systemet skulle omläggas på det sättet, att bidrag skulle utgå efter en på förhand verkställd uppskattning, varöfver klagan inte skulle få föras, under det att reservanter i statsutskottet anslöto sig till Kungl. Maj:ts förslag, dock med den ändringen, att det skulle avsättas en miljon kronor, varifrån skulle utgå utjämningsmedel avseende såväl vinterväghållningen som större tjäl- och vattenskador och dylikt. Första kammaren biföll reservanternas hemställan, under det att andra kammaren med stor majoritet biföll utskottets förslag.

Nu har majoriteten i statsutskottet ansett sig kunna verkställa en sammanjämkning på det sättet, att frågan om kostnaderna för vinterväghållningen skulle utbrytas och statsbidraget därtill skulle utgå efter hittills tillämpade grunder, medan det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet med en på förhand gjord uppskattning skulle tillämpas beträffande barmarksunderhållet. Reservanterna däremot anse, att det föreligger så betydelsefulla principiella skiljaktigheter mellan de båda kamrarnas beslut, att dessa icke kunna förenas genom en sammanjämkning, och att det dessutom måste stöta på mycket stora svårigheter att draga gränsen mellan vinterväghållning och sommarvägunderhåll.

På grund av memorialets innehåll är det nödvändigt att yttra sig något även i själva sakfrågan — det kan inte hjälpas. Jag vill erinra om vad jag sade i debatten, när ärendet realbehandlades, nämligen att redan på ett förberedande stadium av överläggningarna inom utskottet hade vi efter föredragningar av sakkunniga fått den uppfattningen, att det skulle bli mycket svårt att utbryta vinterväghållningen, och utskottets majoritet ville ju inte heller gå den vägen. Enligt det förslag, som nu framlägges i utskottets memorial, komma två system för beräkandet av statsbidraget till vägunderhållet på landet att tillämpas, ett system med en på förhand skeende uppskattning av kostnaderna för barmarksunderhållet och ett system med beräkning i efterhand på grundval av de verkliga, av vägingenjörerna kontrollerade kostnaderna, när det gäller vinterväghållningen. Reservanterna anse, att detta blir en administrativt mycket tungrodd apparat. Därtill kommer, såsom jag nyss sade, att ingen under frågans behandling har kunnat klargöra, var gränsen mellan barmarksunderhåll och vinterväghållning går. Man har att ta hänsyn inte bara till arbetena på själva vägbanan, utan även till alla övriga kostnader, t. ex. för den maskinella driften och dylikt. Att begagna två olika system har därför förefallit oss mycket olämpligt.

I sammanjämningsförslaget har vidare bortfallit den möjlighet, som reservanterna i statsutskottet vid den tidigare handläggningen hade lämnat öppen och som första kammaren också biträdde, nämligen att ur en 1-miljonerkronorsfond skulle få lämnas bidrag i utjämningsssyfte inte bara när det gällde

Sammanjäkningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

kostnaderna för vinterväghållningen, utan också när det gällde kostnaderna för oförutsedda tjällossningar, vattenskador och dylikt. Den möjligheten har alldeles bortfallit i memorialet, enligt vilket det ju endast är för själva vinterväghållningen, som statsbidraget skall beräknas med utgångspunkt från de verkliga kostnaderna.

Vidare har i memorialet upptagits en helt ny uppdelning av anslaget mellan vinterväghållningen och sommarvägunderhållet. Utskottsmajoriteten föreslår i memorialet, att 10 miljoner kronor skola beviljas såsom förslagsanslag i bidrag till utgifterna för vinterväghållningen och att 38 miljoner kronor skola utgå såsom reservationsanslag i bidrag till kostnaderna för barmarksunderhållet.

Vad beträffar de tio miljoner kronorna till vinterväghållningen, vill jag erinra om att kostnaderna för detta underhåll under förra året enligt exakta uppgifter från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgingo till 13,8 miljoner kronor, i runt tal således 14 miljoner kronor. Under innevarande vinter ha, efter vad som försports, kostnaderna även varit betydande för denna del av väghållningen, ehuru det naturligtvis är mycket vanskligt att exakt angiva någon summa. Anslaget på 10 miljoner kronor förefaller således vara tilltaget på måfå. Beloppet skall emellertid dragas av från det ursprungliga, till 47,700,000 kronor begränsade anslaget till de sammanlagda kostnaderna, och det återstår alltså 38 miljoner kronor till barmarksunderhållet. Denna summa är avsedd att utgå såsom reservationsanslag, vilket inte får överskridas, och pengarna skola efter en på förhand skeende uppskattning av 1941 års vägunderhållningskostnader fördelas mellan väghållningsdistrikten på ett sådant sätt, att dessa få 85 procent av sina kostnader täckta. Jag frågar mig, om verkligen dessa 38 miljoner kronor räcka till härför. Under alla förhållanden föreliggande stora svårigheter att på förhand kunna göra en riktig uppskattning.

Att jag ställer mig mycket tveksam till frågan, om 38 miljoner kronor äro tillräckliga för sommarvägunderhållet, beror på att det sammanlagda belopp på 47,700,000 kronor, som propositionen upptar, bestämts med utgångspunkt från 1940 års kostnader. Detta år var emellertid ett exceptionellt år med mycket ringa trafik, och det kan därför befaras, att 1941 års kostnader bli betydligt större. Då räcka inte dessa 38 miljoner kronor till ett bidrag med 85 procent av vägdistriktens kostnader, som ju faktiskt utlovats i såväl Kungl. Maj:ts förslag som i alla i frågan väckta motioner och i statsutskottets förslag.

I detta sammanhang är det skäl att erinra sig, att sedan frågan realbehandlades här i kammaren, har tillkommit ett moment, som bör beaktas, när det gäller att bedöma kostnaderna för såväl barmarksunderhållet som vinterväghållningen, nämligen den nya vinter, som faktiskt har inträtt. Jag har erfarenhet därav. Kostnaderna för barmarksunderhållet ha ökat oerhört genom denna senvinter och de upprepade tjällossningar, som bli en följd av växlande blidväder och frost. För mig ter det sig omöjligt att överhuvud taget taxera kostnaderna för vägunderhållet för år 1941, och det blir ännu omöjligare att göra det så, att statsbidraget fördelas rättvist mellan alla vägdistrikt. Och allra omöjligast förefaller det mig vara, att de 38 miljoner kronor, som enligt memorialet skola anvisas, kunna räcka till för att täcka 85 procent av vägdistriktens kostnader.

Memorialet synes reservanterna påtvinga de olika ståndpunkternas författare ett nytt förslag, som faktiskt ingen riktigt gillar. Därför ha vi, som reserverat oss mot majoritetens förslag, ansett, att en gemensam votering i detta läge vore det riktigaste. Då blir det klara linjer, vilkendera ståndpunkten som än segrar. Enligt utskottets föreliggande förslag sammankopplas två princi-

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.

(Forts.)

piellt mycket skilda system, vilkas tillämpning i praktiken kommer att försvåra den administrativa handläggningen av denna verksamhet.

Att frågan är av den natur, att den kan avgöras genom gemensam votering, därom råder ingen tvekan. En gemensam votering blir följden, därest kammaren avslår memorialet i dag. Då få båda kamrarnas ledamöter på nytt säga sin mening om de två system, som här varit under diskussion, av vilka ju det ena accepterades av första kammaren och det andra av andra kammaren.

På grund av vad jag sålunda har anfört yrkar jag, herr talman, avslag på det föredragna memorialet.

Häri instämde herr *Nilsson, Bernhard*.

Herr Sundberg: Om man är överens om att vår grundlag avser, att i första hand en sammanjämkning skall försökas, därest kamrarna stannat i olika beslut i en fråga av denna natur, innebär enligt min mening statsutskottets föreliggande memorial en god lösning av sammanjämningsfrågan, ty det ger båda kamrarna en del av de ståndpunkter de intagit, under det de fått släppa andra. Ur rent teknisk sammanjämningsynpunkt måste förslaget således anses godtagbart.

Hur ställer sig saken sedan reellt? Är sammanjämningsförslaget ägnat att föras ut i det praktiska livet? På den frågan vill jag svara ett bestämt ja. Många ha redan från början intagit samma ståndpunkt, som framföres i sammanjämningsförslaget såsom varande den lämpligaste och mest praktiska lösningen av problemet. Bl. a. har jag hävdad densamma redan i fjol i den reservation, som jag då framförde i samband med statsutskottsutlåtandet över landsvägsunderhållet. Vad beträffar de påtalade svårigheterna att skilja på vinterväghållning och sommarvägunderhåll äro de enligt min mening överdrivna. Med anledning av de anmärkningar, som på den punkten tidigare framställts, har jag vänt mig till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med förfrågan, huruvida man i detta avseende hade några bestämda direktiv att gå efter. Man framhöll, att så var förhållandet. Redan år 1936 hade anvisningar utfärdats i detta stycke, innefattande en detaljerad förteckning bl. a. över vad som skall räknas som vinterväghållning. Dit hänföras sålunda ploglagsersättning, snöröjningsarbete, reparation av och ersättning för härför nödvändiga plogar, sandning av isgator, tillverkning, uppsättning och nedtagning av snöskärmar etc. Noggrant differentierade anvisningar om vad som bör hänföras till vinterväghållning liksom också till olika slag av barmarksunderhåll finnas sålunda redan.

Vad sedan beträffar den av herr J. B. Johansson framförda anmärkningen på att anslagsbeloppet för sommarvägunderhållet jämkats till jämnt 38 miljoner, erkänner jag, att det kanske varit riktigare, i varje fall taktiskt klokare, att i stället gå in för 37,700,000 kronor. Men i sak borde väl inte den detaljen verka stjälpande på utskottsförslaget helst som de väghållningsskyldiga därmed gynnats.

Då den meningsriktning, som motsatt sig det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, i statsutskottets sammanjämningsförslag blivit tillfredsställd på den punkt, mot vilken från den sidan den mest vägande anmärkningen riktats, alltså beträffande vinterväghållningen, förefaller det mig, som om alla meningsriktningar borde kunna enas, vilka kräva ett gott vägunderhåll med iakttagande av största möjliga sparsamhet.

Jag ber i enlighet härmed, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Den redogörelse, som den näst föregående talaren lämnat för kamrarnas olika beslut, är fullständigt riktig. Det var ju så, att första kammaren biträdde Kungl. Maj:ts förslag, medan andra kammaren biföll förslaget om att den gamla metoden för fördelning av anslaget fortfarande skulle tillämpas.

I enlighet med grundlagens föreskrifter har utskottet undersökt, huruvida det vore möjligt att sammanjämka dessa ståndpunkter. Utskottet har därvid funnit, att om i något fall en sammanjämkning är lämplig, så är det just här. Jag skulle i det sammanhanget vilja rekommendera herr J. B. Johansson att läsa igenom det anförande angående en sammanjämkning, som han höll här i kammaren tidigare under denna vinter. När han inte kan trivas med en sammanjämkning nu, får jag verkligen säga, att han ännu mindre borde ha gjort det den gången, men då talade han i alla fall för sammanjämningsförslaget.

Såsom kammarens ärade ledamöter hörde, då vi hade sakdebatt om detta ärende, riktades den starkaste kritiken mot förslagens tillämpning i fråga om vinterväghållningen. Man ansåg, att det var fullkomligt omöjligt att på förhand beräkna vilka kostnader som vinterväghållningen skulle draga. Vi, som ha försökt oss på denna sammanjämkning, ha tagit konsekvenserna av detta resonemang. Vi ha föreslagit, att man undantar vinterväghållningen och låter statsbidraget till denna utgå såsom ett förslagsanslag, medan resten, 38 miljoner kronor, får utgå såsom ett fast anslag. Jag tror, att vi därmed ha brutit udden av den kritik, som riktades mot Kungl. Maj:ts förslag, när det gäller vinterväghållningen.

Nu anmärker herr J. B. Johansson på att vi inte ha tagit upp mer än 10 miljoner kronor för vinterväghållningen, för vilken kostnaderna under det senaste året uppgått till 13.8 miljoner kronor. Det är riktigt. Men eftersom det är ett förslagsanslag, är det ingenting som hindrar, att man får både 13.8, 14 och 15 miljoner kronor, ifall kostnaderna ha uppgått till motsvarande belopp. Jag förstår inte, hur man kan resa motstånd på den punkten, då de väghållningsskyldiga ju komma att få det bidrag för ifrågakvarande kostnader, som är behöfligt.

Sedan säger den ärade talaren, att här framlagts ett nytt förslag. Det är inte alls något nytt förslag. Vi ha försökt förena det beslut, som andra kammaren fattade och som mest avvek från Kungl. Maj:ts förslag, med första kammarens beslut. Man måste vara ganska partisk, om man påstår, att denna sammanjämkning inte skulle vara rättvis. Jag tror, att utskottets förslag är mycket väl avvägt och motsvarar alla anspråk på en sammanjämkning.

Herr J. B. Johansson talar t. o. m. om att här inte föreslås ens samma anslag. Det kan medgivas beträffande de 38 miljoner kronorna. Det skulle ju egentligen ha varit 37,700,000. Det var kanske litet onödigt av oss att vara så generösa, att vi rundade av beloppet till 38 miljoner, men åtminstone de, som stå på herr Johanssons sida, borde väl inte ha anledning att vara missnöjda med den saken. Skulle någon vara missnöjd, borde det vara den stora majoritet i första kammaren, som röstade för reservationen.

Jag tror, herr talman, att vi efter herr Sundbergs anförande och efter vad jag har tillagt inte ha något vidare att säga i sakfrågan, utan att vi kunna med lugnt samvete och efter att ha gjort en god sammanjämkning rösta för utskottets förslag.

Herr Heiding: Herr talman! Både i fjol och i år när riksdagen skulle fatta beslut om anslaget till vägunderhållet, talades det så mycket om att man skulle iakttaga den allra största sparsamhet med statens medel. Hur ha de herrar,

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

som gått med på det förslag, som utskottsmajoriteten här framlagt, tänkt sig, att man skall kunna uppfylla detta krav? Det är ju redan preliminärt konstaterat, att vinterväghållningen för år 1940 kostat vägdistriktet sammanlagt 13.8 miljoner kronor, och enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle staten nu bidra med 85 procent av detta belopp. 85 procent av 13.8 miljoner kronor göra 11,730,000 kronor. Det kan emellertid hända, att de sammanlagda kostnaderna för vinterväghållningen komma att visa sig uppgå till 14 miljoner kronor, och då komma ju med 85 procents bidrag till vägdistriktet statens utgifter att stiga och det sammanlagda statsanslaget följaktligen bli större. Det kan enligt min mening icke vara riktigt att, när vi en gång fastslagit, att statens bidrag till vägunderhållet skall utgöra sammanlagt 47.7 miljoner kronor, nu fatta ett beslut, som kan komma att medföra, att anslaget kan bli större, än vad vi från början tänkt oss. Det kan väl inte kallas för en sammanjämkning, när utskottet kommer med ett förslag, som går utanför den anslagsram, som det tidigare varit fråga om.

Herr Sundberg framhöll, att det uppdragits så tydliga riktlinjer för vad som skall anses höra till vinterväghållningen och vad som skall räknas till barmarksunderhållet. Egentligen skulle man kanske inte nu gå in på denna sak, utan begränsa sig till vad som direkt rör sammanjämningsförslaget, men, såsom förut här framhållits, har skillnaden mellan vinterväghållningen och barmarksunderhållet blivit nästan huvudfrågan i hela sammanjämningsförslaget, och jag kan därför inte underlåta att något ingå även på detta.

Jag vågar med bestämdhet hävda, att man många gånger inte så noga, som herr Sundberg här framhöll, kan avgöra vad som är att hänföra till vinterväghållningen och vad som hör till barmarksunderhållet, beroende på att man kan räkna på så olika sätt, till exempel när det på vårarna gäller bortskrapning av snödrivor på vägarna. Man får väl som regel räkna detta till vinterväghållningen, men en dylik åtgärd kan otvivelaktigt på vissa sträckor anses göra nytta även för barmarksunderhållet. Om man skall hålla vägarna i ordning, kan man väl emellertid inte göra annat än att köra fram med vägskraporna längs hela vägen, och då kanske kostnaderna för detta uppföras på vinterväghållningen, så att utgifterna för detta stiga till ett högre belopp, än vad de annars skulle ha behövt göra. Jag tror för min del, att det kommer att medföra lika stora svårigheter att draga denna noggranna gräns mellan vinterväghållningen och barmarksunderhållet som det många gånger var på den tiden, då vissa smärre vägförbättringsarbeten fingo tagas med ibland vägunderhållet, vilket ju ledde till att statens kostnader för vägunderhållet stego till ett betydligt högre belopp, än vad vägdistriktet rätteligen borde ha varit berättigade till att erhålla i statsbidrag. Sedan denna ordning övergivits, har det ju gått bättre att hålla kostnaderna för vägunderhållet på en skälig nivå.

Jag finner således, herr talman, att vi med det förslag, som utskottet här framlagt, icke ha några garantier för att utgifterna komma att hålla sig inom ramen för det anslag på 47.7 miljoner kronor, som kommunikationsministern ursprungligen räknat med, under framhållande av att det var nödvändigt att iakttaga den allra största sparsamhet även på detta område. Det nu föreliggande förslaget går betydligt utöver den förut uppdragna kostnadsramen, och det är, upprepar jag, med vad som här föreslås helt enkelt omöjligt att hålla sig inom densamma. När det gäller att få igenom det förslag, som utskottsmajoriteten här kommit med, tyckas emellertid kostnaderna inte ha någon betydelse, utan huvudsaken synes vara, att man till varje pris får sin vilja fram och kan driva igenom förslaget.

Nog måste det väl emellertid förefalla litet egendomligt, om riksdagen nu

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.

(Forts.)

verkligen skulle gå med på att vi skola ha två system för bidragens utgående, ett för barmarksunderhållet och ett för vinterväghållningen. Herr Johan Nilsson i Malmö ansåg, att genom att utskottet kommit med detta förslag hade man undanröjt det motstånd, som tidigare rests i fråga om vinterväghållningen. Om herrarna tänka sig in i vad det här gäller, måste ni väl emellertid medgiva, att det icke kan vara förståndigt att gå in för den uppdelning av bidragen till vinterväghållningen och barmarksunderhållet, som här föreslås, ty ett sådant system måste ovillkorligen komma att medföra en hel del besvärligheter. Om vi skola gå in för ett nytt system, bör väl detta åtminstone vara så beskaffat, att vi kunna tänka oss, att vi skola kunna fortsätta därmed några år framåt och icke behöva hoppa från det ena systemet till det andra. I så fall hade det väl varit bättre, om vi hållit oss till det mera beprövade system, som vi tidigare tillämpat, och beviljat bidrag till vägdistrikten enligt de gamla grunderna av det anslag på 47 miljoner kronor, som vi tänkt oss skulle räcka.

Jag anser, herr talman, på dessa skäl, att kammaren bör gå med på den reservation, som fogats till statsutskottets memorial och i vilken yrkas, att det skall företagas gemensam votering. Då kunna kamrarnas ledamöter få tillfälle att ge uttryck för sin mening i den föreliggande frågan, och en gemensam votering är därför det enda riktiga sättet att få frågan löst.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr J. B. Johansson m. fl.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 e. m.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Min ärade utskottskamrat, herr Johan Nilsson i Malmö, yttrade bland annat, att en sammanjämkning i detta ärende är både möjlig och grundlagsenlig. Ja, en majoritet kan i fråga om sammanjämkningar gå mycket långt på det möjligas område. Detta sammanjämningsförslag och den sammanjämkning, som avsåg storleken på vissa rum i dövstumskolan i Härnösand och som den ärade talaren åsyftade, äro icke jämförbara. Vid byggnadsföretaget i Härnösand är det ju möjligt att göra rummens kvadratytta mindre genom att ändra byggnadsritningarna, men här är det enligt min mening omöjligt att i praktiken genomföra det förslag, som memorialet innehåller. Jag hävdar den meningen alldeles bestämt.

Låt oss taga ett exempel! Enligt utskottets förslag skall man här avsätta 10 miljoner kronor till vinterväghållningen för år 1941. Detta belopp tages från den summa på 47.7 miljoner kronor, som upptagits såsom anslag för hela det samlade vägunderhållet, alltså för både vinterväghållningen och sommarvägunderhållet, och som enligt vad som framgick vid föredragningarna i statsutskottet var noggrant beräknad och ansågs kunna täcka anslagsbehovet. Låt oss nu antaga, att vi till hösten icke få något vinterväghållning, utan att barmarksunderhållet kommer att sträcka sig ända fram till nyår, vilket ju inte är ovanligt på många håll i landet. Då minskas kostnaderna för vinterväghållningen under år 1941, så att de kanske inte komma att uppgå till dessa 10 miljoner kronor, men samtidigt ökas barmarksunderhållet. Låt oss såsom ett exempel antaga — jag gör inget påstående om kostnadssumman, men tar bara ett exempel för att åskådliggöra vad jag menar — att kostnaderna för vinterväghållningen för år 1941 bara komma att uppgå till 5 miljoner kronor. Då frysa 5 miljoner kronor inne av det sammanlagda anslagsbeloppet på 48 miljoner kronor och kunna icke användas till täckande av de ökade kostnaderna för sommarvägunderhållet, eftersom memorialet fixerar dessa kostnader till exakt

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

38 miljoner kronor, fastän utgifterna för barmarksunderhållet måste bli större, om kostnaderna för vinterväghållningen bli mindre.

Bara detta, tycker jag, är ett exempel, som till fullo åskådliggör, att det i praktiken icke går att på ett rättvist sätt förverkliga vad som här föreslagits. Man får väl inte bara se till det rent formella, att det finns möjlighet att göra en sammanjämkning enligt grundlagen, utan man skall väl också taga hänsyn till, om det verkligen är möjligt att i praktiken genomföra förslaget. Jag bestrider, att det med en till 38 miljoner kronor fixerad summa för det övriga vägunderhållet och en på förhand skeende uppskattning inom 170 vägdistrikt i landet kommer att bli möjligt att fördela anslaget på ett sådant sätt, att varje vägdistrikt av statsbidraget får precis 85 procent av sina kostnader för vägunderhållet. Detta är, synes det mig, ett argument, som är så pass bärande, att det väl motiverar, att man frångår memorialet och går på den metod, som reservationen anvisar för att, då kamrarna intagit olika ståndpunkter, lösa denna fråga, nämligen genom en gemensam votering.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har tidigare röstat för kammarens beslut i denna fråga, men jag kan icke biträda sammanjämningsförslaget. Jag har den uppfattningen, att kamrarna i denna fråga borde rösta gemensamt. Fastän jag inte kunnat biträda vad de talare, som yttrat sig för reservationen, här ha sagt, vill jag i alla fall yrka avslag på utskottets förslag till sammanjämkning för att vi skola få till stånd en gemensam votering, vilket jag anser är den enda riktiga lösningen på denna fråga.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Herr Johan Bernhard Johanssons största bekymmer nu, sedan vi lagt fram ett förslag att frigöra vinterväghållningen, går ut på att om det mot förmodan inte skulle bli någon vinter i år, komma dessa 10 miljoner kronor inte att gå åt. Annars ha vi ju inte haft tillräckligt med miljoner, men nu gå de inte åt! Vad skall man då göra med dessa miljoner kronor, frågade han. Jag tror för min del, att riksdagen och regeringen nog skulle kunna använda dem på ett lämpligt sätt för vägunderhållet i övrigt under ett kommande år, om så skulle anses behövt.

Herr Heiding säger, att utskottets förslag inte alls är något sparsamhetsförslag. Jag tycker verkligen, att då borde väl herrarna vara belåtna. Herrarna ha ju hela tiden förut sagt, att man inte kan acceptera vår sparsamhet, därför att det kan behövas mer pengar till vägunderhållet än de 47.7 miljoner kronor, som utskottet ursprungligen tänkt sig. Nu ha vi framlagt ett förslag, som är lika elastiskt som det, herrarna själva omfatta, men då betraktas det som slöseri. Jag undrar verkligen, om inte de herrar, som tidigare framfört den andra ståndpunkten, nu borde vara nöjda.

Herr Johan Bernhard Johansson har ju också så småningom enligt vad som framgick av hans sista anförande kommit underfund med att det *formellt* går att sammanjämka kamrarnas olika beslut i denna fråga. Men man får ju inte fästa avseende endast vid detta, säger han nu. I sitt första anförande sade han, att det fanns ingen form för en sammanjämkning. Utvecklingen har således i alla fall så småningom gått oss till mötes även på denna punkt.

Vi anse, herr talman, att den sammanjämkning, som vi här föreslagit, är rättvis. I den sammanjämkning, som herr Johan Bernhard Johansson tidigare försvarat här i kammaren, fanns ingenting av vad kamrarna hade beslutat, utan såväl anslagsbelopp som motivering voro nya. Här ha vi i alla fall både

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.

(Forts.)

motivering och anslagsbelopp kvar från de skiljaktiga beslut, som kamrarna stannat vid.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag har aldrig erkänt, att det är riktigt med en sammanjämkning rent formellt heller. Jag sade, att en majoritet naturligtvis kan framlägga sammanjämningsmemorial och uttänja bestämmelserna så långt som det är möjligt efter sitt syfte. Jag måste vidhålla, att man icke bara skall se till det formella, utan också se till, om det är möjligt att i praktiken genomföra vad man föreslår.

Herr Johan Nilsson i Malmö drog av mitt senaste inlägg en alldeles felaktig slutsats. Jag klagade inte över att det kunde uppstå besparingar på de 10 miljoner kronorna, vilket naturligtvis bara är önskvärt, utan jag betonade, att om det uppstår besparingar på de 10 miljonerna, betyder detta, att barmarksunderhållet blir så mycket dyrare, och det är barmarksunderhållet, som är den dyraste delen av vägunderhållet. Då räcka de 38 miljoner kronorna icke till. Det är emellertid att märka, att de 38 miljoner kronorna äro ett reservationsanslag, som icke får överskridas, under det att 10-miljoner-kronorsanslaget är ett förslagsanslag, men ett förslagsanslag, som är avsett för ett visst ändamål, nämligen vinterväghållningen, och som regeringen icke, såsom herr Johan Nilsson tror, kan disponera för andra ändamål, i händelse det skulle uppstå ett överskott på detta anslag.

Det finns, herr talman, ingen anledning för mig att frånträda det yrkande om avslag på utskottets memorial, som jag redan framställt.

Herr Heiding: Herr talman! Herr Johan Nilsson i Malmö ansåg, att vi borde vara nöjda, när vi nu från utskottet fått ett förslag, som ger mer än det förslag, som förelåg, när vi sist behandlade frågan. Jag vill gentemot detta framhålla, att vi från vår sida ansågo, att det skulle räcka med ett anslag på 47 miljoner kronor. Visserligen hade vi tagit upp detta belopp såsom förslagsanslag, men enligt de uppgifter, som lämnades från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skulle de 47 miljoner kronorna ha räckt för att täcka statens bidrag till vägunderhållet. Med det nya system, som utskottet nu vill, att vi skola införa, få vi räkna med dels vintervägunderhållet för år 1940, vilket enligt de uppgifter, som lämnats, gått på cirka 13.8 miljoner kronor, och dels barmarksunderhållet under 1941. Troligen kommer det belopp, som här föreslås, inte att räcka till, utan den sammanlagda kostnaden kommer säkerligen att uppgå till omkring 50 miljoner kronor i stället för de 48 miljoner, som man här tänkt sig. Då kan man ju inte stanna vid det belopp, som är föreslaget i statsutskottets föreliggande memorial, något som jag, herr talman, velat påpeka.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna memorialet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Johansson, Johan Bernhard, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt memorial nr 66, röstar

Ja;

Sammanjämningsförslag ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 48.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidrag till Höglandsskolan i Stockholm, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner avseende förordningen om allmän omsättningsskatt; och

nr 10, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förebyggande av att landets jordbrukare vid nedslaktning av djurbesättningar till följd av foderbrist m. m. nödgas utgiva direkt skatt till det allmänna för den i anledning därav uppburna valutan.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckta motioner om upphävande av gällande dyrortsgruppering av de skattefria familjeavdragen vid statlig beskattning.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 151, i första kammaren av herr *Löfvander* m. fl. och nr 138 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Norregård m. fl., hade hemställts, att riksdagen med upphävande av gällande Ortsgruppering utav de skattefria familjeavdragen måtte besluta, att vid statlig beskattning lika familjeavdrag skulle tillämpas i enlighet med för Ortsgrupp I nu gällande bestämmelser.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 151 av herr *Löfvander* m. fl. och II: 138 av herr *Pettersson* i Norregård m. fl., om upphävande av gällande dyrortsgruppering av de skattefria familjeavdragen vid statlig beskattning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Sköldén* och *Hammarlund*, som ansett, att utskottet, med bifall till de likalydande motionerna I: 151 och II: 138, bort hemställa, att

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.) riksdagen med upphävande av gällande ortsgruppering utav de skattefria familjeavdragen måtte besluta att vid statlig beskattning lika familjeavdrag skulle tillämpas i enlighet med för ortsgrupp I nu gällande bestämmelser;

2) av herrar *Elon Andersson* och *Hagberg* i Malmö, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr Sköldén: Herr talman! Detta är ju inte någon för kammaren ny fråga. Den har kommit åter gång efter gång, och jag tar mig friheten att profetera, att den skall återkomma, ända till dess att den så småningom blir löst.

Redan år 1938 uttalade sig riksdagen för att frågan skulle göras till föremål för översyn. Vid 1940 års riksdag var frågan också uppe, och utskottet framhöll då, att »i likhet med motionärerna finner utskottet den nuvarande dyrortsgrupperingen icke vara så tillfredsställande som önskvärt vore». Även i år har utskottet praktiskt taget samma inställning, att en översyn av grunderna för skattegrupperingen bör komma att äga rum, så snart detta lämpligen kan ske. Frågan tycks ligga så till, att man erkänner det berättigade i att den löses, men man vill inte göra något för att åstadkomma denna lösning. Vad har utskottet då i år framburit för skäl för att icke göra något åt saken? Jo, utskottet säger, att frågan måste komma upp i annat sammanhang, den måste utredas och så vidare. Jag kan inte erkänna riktigheten av dessa skäl. Jag anser, att kammaren i nuvarande läge inte behövde vara rädd att taga itu med saken, även om den tycker att den är stor, och jag kan inte heller förstå, varför det skulle behövas en så märkvärdig utredning, när saken ju egentligen är så kolossalt enkel. Det är ju det förändrade läge, som under de senaste åren uppkommit i fråga om förhållandena mellan land och stad, mellan stora och små samhällen, vilket inte förnekas av utskottet, som aktualiserat frågan.

Det har även invänts, att tidpunkten inte är lämplig. Ja, tidpunkten måste väl vara lämplig, när förhållandena blivit sådana, att såväl utskottet som riksdagen anser att en översyn behövs. Vad är det då för förhållanden, som tillkommit under den senare tiden och som ha gjort frågan mera aktuell än den varit förut? Det är det, att landsbygden inte längre är självförsörjande, som den varit tidigare. Slakt skedde förr på landsbygden dels till husbehov och dels till avsalu, kvarnar funnos som förmalde den säd som inom orten användes till bröd, småmejerier för tillverkning av både smör och ost för bygdens behov funnos över allt. Vi kunna säga, att dessa produkter då prissattes på landsbygden och att det alltså uppkom frakt och distributionskostnad för att få dem in till städerna. Hur är det nu? Nu ha förhållandena av hygieniska skäl och andra skäl helt och hållet omkastats. Allt forslas in till större eller mindre centraler, där bearbetningen sker, och därifrån kommer det tillbaka till producenten. Bli då dessa produkter billigare på landsbygden än i städerna? Det bli de inte alls. Det är i många fall tvärtom, och just på de orter, som anses allra billigast, bli de flesta varorna kanske dyrast.

Detta är förhållanden, som ha förändrats. Sedan tillkommer det en massa andra skäl, som göra att denna gruppering inte kan vara rimlig, som jag här skall förbigå. Inte kan det heller anmärkas, att dyrortsgrupperingen inte spelar någon roll, ty skillnaden för inkomsttagarna är avsevärd. En normal familj om t. ex. man, hustru och två barn får mer än dubbelt så stor skatt i den s. k. billiga orten som i dyrorten under förutsättning att kommunalskatten är densamma. På grund av de ofta högre kommunalskatterna, landstingsskatterna och vägskatterna blir i regel skillnaden i skattebördan ännu större. Kan detta vara riktigt och rimligt?

Det möter inte alls några stora svårigheter att göra en ändring i detta fall, och motionärerna ha även påpekat detta i sin motion, när de säga, att det inte

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.) är konstigare att ändra denna skala än att år från år ändra skatteprocenten, vilket staten gör likaväl som kommunerna och vägdistriktet. Det är lika lätt att ändra denna skatteskala, och resultatet blir precis lika effektivt.

Sedan jag nu försökt visa, att prisförhållandena icke motivera en dyrortsgruppering, kan jag icke helt och hållet gå förbi en del andra förhållanden, som också ha inverkan härvidlag. Tänk så många andra fördelar, fränsett priserna, som det medför att bo i en central ort eller en s. k. dyrort! När jag för min del skall till järnvägsstationen, kostar det 4 kronor att få en bil dit och 4 kronor att komma tillbaka. Bor jag däremot på en dyrort och skall köpa sådana varor, som vi måste hämta vid järnvägsstationen eller resa till dyrorten för att köpa, går jag bara ut och köper dem, och det kanske tar en kvart eller en halvtimme, men för den, som bor på en billig ort, kostar det en hel tia extra, och han förlorar sannolikt en hel dags arbete. Det är ju också många andra stora fördelar, som göra att folk vill bo i dessa dyrorter, och resultatet visar sig ju också genom att bara till Stockholm årligen inflytta lika många människor som bo i en normal liten landsortsstad.

Herr talman! Jag skall inte trötta kammaren med någon längre argumentation i detta fall. Riksdagen erkänner att frågan är beaktansvärd. Utskottet säger gång på gång, att det inte är bra som det är. Jag har samma uppfattning, och därför har jag tagit mig friheten att avgiva en reservation till detta betänkande. Jag yrkar bifall till denna reservation, som i sin tur är lika med den motion som är väckt i frågan.

Herr Löfvander: Herr talman! I den motion, som ligger till grund för detta utskottsbetänkande, hemställer man, att riksdagen med upphävande av gällande ortsgruppering utav de skattefria familjeavdragen måtte besluta, att vid statlig beskattning lika familjeavdrag tillämpas i enlighet med för ortsgrupp I nu gällande bestämmelser. Utskottet börjar sitt yttrande med dessa ord: »I likhet med motionärerna finner utskottet den nuvarande skattegrupperingen icke vara tillfredsställande.» Motionärerna borde ju ha varit tillfreds med denna bevillningsutskottets deklarerade mening, om utskottet i fortsättningen hade förklarat sig vilja vara med om en positiv lösning av spörsmålet, men denna vilja kommer inte mycket till synes. Jag tycker att om man erkänner det otillfredsställande med den nuvarande anordningen, borde man kunna vara med om att rubba på detta lilla avsnitt av dyrortsgrupperingen. Man skulle därmed medverka till två goda saker: man skulle i någon mån utjämna bördorna för skattebetalarna, och man skulle även i någon mån öka inkomsterna till statskassan. Det sistnämnda är ju en fråga, som i dessa tider är synnerligen aktuell.

I förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt 16 § 1 mom. meddelas föreskrifter rörande statliga ortsavdrag. Momentet innehåller bland annat: grundavdrag och familjeavdrag för hustru utgöra vardera i första ortsgruppen 600 kronor och i högsta, d. v. s. femte, ortsgruppen 760 kronor, familjeavdragen för de två första barnen i första ortsgruppen 460 kronor och i femte 620 kronor, för övriga barn 700 kronor för vardera i lägsta ortsgruppen och 940 kronor i den högsta. Detta innebär, att för exempelvis en familj om man, hustru och 4 barn i lägsta dyrortsgruppen avdragsbeloppen uppgå till 3,520 kronor, medan i högsta gruppen avdraget för motsvarande familj utgör 4,640 kronor, alltså en skillnad på 1,120 kronor.

Den föregående talaren har berört det orimliga i denna dyrortsgruppering. Jag skall inte bestrida, att det funnits en tid, då denna dyrortsgruppering var berättigad. Det var på den tiden, då man tillämpade naturahushållningen på landsbygden, men det har man kommit ifrån för länge sedan. Numera till-

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.)

lämpar man på landsbygden samma metod som i städer och andra samhällen: man inköper sina förnödenheter kontant.

Jag är av samma mening som den förre talaren, att det inte går i längden att skjuta undan lösningen av detta spörsmål. Man kräver en reform från deras sida, som tillhöra dessa lägsta dyrortsgrupper, och kravet från landsbygden kommer, som den förre talaren också nämnde, att vidhållas till dess att rättelse sker.

Utskottet uttalar en förmodan, att det kan inträffa sådana omständigheter, att man får lösrycka denna fråga från andra frågor beträffande dyrortsgrupperingen, och utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område. Detta använder man som motive-ring för ett yrkande om avslag på motionen. Jag kan instämma i utskottets uttalande, att man får förutsätta att Kungl. Maj:t uppmärksamhet följer frågan. Jag tror inte att det dröjer länge, innan man tvingas att ta i tu med den.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den av herrar Sköldén och Hammarlund avgivna reservationen, vilket innebär bifall till den av mig m. fl. väckta motionen.

Herr Bärg, Johan: Herr talman! Jag föreställer mig, att kammaren är mycket litet trakterad av att nu upprepa den debatt som förekom här för några få veckor sedan och som de ärade talarna hitintills ha på sitt sätt åter bragt fram inför kammaren. Frågan om dyrortsgrupperingen överhuvud taget diskuterades nämligen ingående, när spörsmålet om slopande av dyrortsgrupperingen rörande folkpensionerna var före, och jag har inte funnit, att de ärade talarna ha något annat att komma med än det som bjöds då. Kammaren tog på grund av det då föreliggande betänkandet ställning till spörsmålet, och frågan synes mig således realiter vara avgjord. Jag skall därför, herr talman, inte ge mig in på de motsatta synpunkter, som anfördes då, utan vill endast ha sagt, att jag mycket väl förstår herrarnas syn på dessa ting.

Då man klandrar att utskottet här har hänvisat till att prisförhållandena nu på grund av krisläget äro sådana, att de icke äro lämpade för en ytterligare undersökning av prislägena på de olika orterna, så är ju detta inte underligt, eftersom herrarna äro på det klara med att det inte behövs någon undersökning alls, utan det för dem är tydligt, att prisläget i landet är lika på alla orter, så att man endast behöver klämma till och slopa all dyrortsgruppering, när det gäller den statliga beskattningen. Herr Sköldén antydde, om jag fattade honom rätt, att det här gällde en undersökning om hurudana förhållandena äro. Nej, det gäller det visst inte. Motionen går ut på att helt enkelt utan någon som helst undersökning slopa dyrortsgrupperingen. Jag föreställer mig, att inte majoriteten i denna kammare är lika säker på att icke en undersökning är påkallad, innan man tar detta steg. Är man inte säker på det, utan anser att en dylik undersökning måste komma till stånd, innan man tar ställning till denna fråga, så är ju det närmaste spörsmålet, om den tid, vi nu leva i, är lämpad för en sådan undersökning. Jag tycker envar borde inse, att de prisförhållanden, som nu råda, äro minst av allt lämpade för att läggas till grund för en ny dyrortsgruppering eller för slopande av all dyrortsgruppering.

Vad beträffar avdragens storlek särskilt med hänsyn till ett behövligt skatteunderlag, är ju det en fråga för sig. Det förefaller mig nog, som om den metod att öka det behövliga skatteunderlaget, som här förordats, nämligen att slopa avdragen på de dyrare orterna, där ju avdragen ha den största betydelsen för de stora familjerna med många barn, icke är särskilt tilltalande. Jag föreställer mig att kammaren nog måste mera grundligt undersöka, huru-

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.)
vida inte andra utvägar stå till buds, när det gäller att få ökat skatteunderlag, än att söka det just hos de stora familjerna.

Herr talman! Jag tror inte det är behövt att spilla mera tid på denna förut så grundligt omdiskuterade fråga. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ekman**: Herr talman! Jag kan för min del instämma i vad utskottets ärade ordförande sagt, men jag önskar få framföra ett par synpunkter till. Det är ju inte så, att dyrortsgrupperingen enbart reglerar inkomsterna för vissa samhällsmedborgare i form av folkpensioner och i form av det ena eller andra avdraget vid beskattning etc., utan dyrortsgrupperingen reglerar också utgifterna för en mycket stor del av den mindre industrien samt viss handel och samfärdsel. Det finns i våra dagar knappast något kollektivavtal, där icke en dyrortsgruppering införts, och lönerna vid de olika företagen fastställas på grund av dyrortsgrupperingen. Om riksdagen nu utan något verkligt underlag skulle undanröja den nuvarande dyrortsgrupperingen, låt mig säga i fråga om folkpensionerna eller någon annan detalj, som är rätt så liten, sedd i ett större sammanhang, så skulle man på det produktiva området släppa loss krafter, som jag tror det är svårt att överblicka. Man kan knappast begära, att löntagarna inom det produktiva livet skulle finna sig i att ha en dyrortsgruppering genomgående för hela landet, när man för den ena eller andra understödstagaregruppen ansåge sig icke kunna bibehålla den. Detta skulle utlösa omfattande konflikter och dylikt för att få fram en annan tingens ordning — det kan man ana, om också inte bestämt förutsäga.

För egen del skulle jag tro att ett tillmötesgående av motionärernas synpunkter skulle medföra en utveckling, som resulterade i en betydande avfolkning från landsorten och de mindre samhällena genom att mindre företag nödgades flytta därifrån, ty om dyrortsgrupperingen slopades, skulle lönesättningen bli mera ensartad än den nu är. Vid företag, som ligga bättre till ur kommunikations- och andra synpunkter och som nu kunna betala sina arbetare högre lön, skulle då lönerna nedsättas, och företagens konkurrenskraft skulle ökas. De företag, som ur kommunikationssynpunkt låge sämre till, såsom mindre kvarnar, små snickerifabriker, reparations- och andra verkstäder för annat än ortens eget behov o. s. v., skulle få sin lönekostnad ökad, och följden bleve att de finge mindre motståndskraft i konkurrensen. Jag kan för min del inte inse, att det kan vara något samhällsintresse i en brytnings-tid som den nuvarande att släppa loss dessa krafter och låta dem fritt tumla om med varandra, och med en synnerligen oviss utgång. För att man skall våga släppa loss de krafterna och slopa dyrortsgrupperingen bör man ha den frågan ordentligt penetrerad, men det spørsmålet kan ju knappast tagas upp med utgångspunkt från det föreliggande utskottsutlåtandet som berör en mycket begränsad och rätt liten fråga.

Jag tillåter mig också säga, att det ur löntagaresynpunkt ju inte precis kan vara något intresse att ha kvar den nuvarande dyrortsgrupperingen. I den mån det är ett löntagarintresse att bibehålla en dyrortsgruppering vill man dock ha skillnaden mellan dyraste och billigaste ort så liten som möjligt. En viss gruppering är det alltid rimligt att ha, men även om man skulle konstruera en dyrortsgruppering med små intervaller kommer det alltid att bli friktioner mellan de olika grupperna, ty när man har olika grupper, blir det gränser, och gränfallen bli alltid besvärliga. Där komma säkerligen också att behövas övergångsformer.

Så som frågan för närvarande är upplagd från motionärernas sida, med det ytterligt begränsade yrkandet att man skall avskaffa dyrortsgrupper-

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.)

ringen endast i det avseende, motionen innebär, kan jag inte inse att det kan vara någon möjlighet för riksdagen att bifalla framställningen. Det torde knappast heller finnas anledning att vid nuvarande tidpunkt taga upp spörsmålet till utredning på ett utlåtande från bevillningsutskottet i en jämförelsevis obetydlig fråga, då vi åtminstone en gång, kanske två gånger, redan detta år här i riksdagen ha diskuterat frågan och då i något större sammanhang än som nu föreligger.

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Andersson, Elon: Herr talman! Den motion, som kammaren nu behandlar, är ju inte den enda vid årets riksdag, som berör dyrortsgrupperingen. För ett par veckor sedan hade kammaren tillfälle att i ett annat sammanhang behandla någon eller några sådana motioner, och om jag inte minner mig, finnas ännu en del sådana kvar, som alltjämt äro föremål för utskottets prövning. Alla dessa framställningar tyda på att det råder ett ganska utbrett missnöje med dyrortsgrupperingen sådan den för närvarande är anordnad.

Det lär vara otvivelaktigt, att detta missnöje åtminstone till dels bottnar i mycket överdrivna uppfattningar om prisutvecklingens utjämnande betydelse och således till stor del vilar på missförstånd och felaktiga föreställningar. Det är åtminstone enligt min uppfattning ofrånkomligt, att det alltjämt finnes och kommer att bestå en betydande skillnad mellan billigaste och dyraste ort och att emellan dessa båda ytterligheter också kommer att finnas utrymme för en hel del mellanrader. Men under de senaste åren har dock prisutvecklingen antagligen, jag tror man kan säga mycket sannolikt, lett till en betydande prisutjämning på olika områden. Städerna ha inte blivit billigare, men landsbygden har blivit dyrare. Skillnaden i dyrortsavseende mellan landsbygd och stad, som tidigare varit ganska påfallande, har därför säkerligen under de senaste åren till viss del utjämnats.

Jag lämnar alldeles åsido, varpå detta beror. I stor utsträckning kanske man dock får anse, att detta är en följd av jordbrukarnas ekonomiska föreningsrörelse och av den statliga prispolitiken på dessa områden. I den mån prisutvecklingen beror på sådana omständigheter, finner jag det för min del antagligt, att den — i motsats till vad utskottet uttalar — har nått en sådan stabilitet, att den nu kan bilda grunden för en ekonomisk undersökning på ganska lång sikt. Denna prisutveckling har ingenting att göra med de prisförskjutningar, som ha inträtt på grund av varuknapphet och andra omständigheter och som icke verka olika i den ena eller den andra orten, utan som verka lika över hela linjen. Denna prisförskjutning kommer väl, man får väl åtminstone hoppas det, att bortfalla, sedan normalare tidsförhållanden ha inträtt, men då kommer detta att ha en dyrtids- och ej en dyrortsgraderande verkan. Den tendens till prisutjämning de olika orterna emellan, som de senaste åren har kommit till synes, är däremot säkerligen icke någon tillfällighet. Den har alldeles för starkt rotfäste både i den enskilda och den offentliga prispolitiken, för att den inte till sina verkningar skall bli bestående under en ganska lång tid framåt.

Under sådana omständigheter, herr talman, finns det väl knappast anledning att längre skjuta på den dyrortsgradering efter nya linjer, som man tidigare begärt. För min del tror jag tvärtom att en sådan undersöknings snara igångsättande skulle vara till gagn för alla parter och för den sak, som det här gäller.

Den debatt, som nu föres i dyrortsgrupperingsfrågan, rör sig nämligen till

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.)
mycket stor del med mer eller mindre ovissa antaganden och föreställningar. Det skulle säkerligen vara till fördel för alla parter, om man genom en ny dyrortsundersökning kunde få åtminstone största möjliga klarhet om hur det verkligen förhåller sig med skillnaden mellan land och stad. Det är bara detta, herr talman, som jag har velat uttala i detta sammanhang.

Beträffande den sak, som nu föreligger i det föredragna betänkanudet, har jag inte någon ifrån utskottet skiljaktig mening.

Herr Sköldén: Herr talman! Herr Ekmans anförande handlade om den andra sidan av denna dyrortsgrupperingsfråga, nämligen om inkomsternas bestämmande efter dyrortsgruppering. Det är ju inte det som motionärerna eller reservanterna avse, utan vi åsyfta utgiftsgrupperingen, d. v. s. skattegrupperingen. Jag är ense med herr Ekman om att det i fråga om den andra sidan av frågan kan krävas utredningar, eftersom en ändring därvidlag kan åstadkomma rubbningar i samhällsförhållandena, men den ändring, som motionärerna föreslå, kan ju inte alls verka på det sätt, som herr Ekman här försökt skildra.

Herr Ekman yttrade också att han ansåg detta vara en ganska liten fråga. Men, herr Ekman, det är väl inte någon liten fråga, då skatten kan bli dubbelt så stor för inkomsttagare på en ort som för andra med lika stor inkomst på en annan ort. I varje fall tycka dessa inkomsttagare, som betala dubbelt eller flerdubbelt så hög skatt som andra med samma inkomst, nog att frågan är ganska stor.

Jag skall inte trötta kammaren med några långa utläggningar nu, utan jag skall bara be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Löfvander: Herr talman! Jag fäste mig vid ett yttrande av herr Bärge. Han sade, att man får söka andra vägar, då man vill skaffa ökade medel till statskassan, än att beskatta barnrika familjer. Jag vill fråga herr Bärge: hur är det med omsättningsskatten? Har man inte där gått den väg, som herr Bärge fördömer?

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Sköldén göra en stillsam erinran. Han förklarade gentemot herr Ekman, att han mycket väl kunde förstå herr Ekmans resonemang, då det var fråga om en gruppering av inkomstsidan, medan han däremot, då det här endast gäller en gruppering av utgifterna, intog en annan ståndpunkt. Då vill jag fråga: är det inte lämpligt, att båda dessa frågor behandlas parallellt, så att man i båda fallen tar hänsyn till vad som är lämpligt? Inkomsterna och utgifterna böra ju löpa parallellt, såvitt jag förstår, och motiveringen för dyrortssystemet är just den, att det skall åstadkomma en balans mellan utgifterna och inkomsterna.

Herr Sköldén: Herr talman! Vad herr Wagnsson yttrade kan ju vara sant, men fastän man också försökt att gå den vägen, har resultatet i alla fall blivit precis detsamma. Nu tyckte vi, att frågan skulle kunna göra detta enklare genom att endast ta upp en del av densamma. Vi hade tänkt, att utskottet då skulle kunna gå med på förslaget och inte bara komma med välvilliga yttranden och säga som så, att »det torde vara skäl, det torde finnas anledning», etc. Resultatet blir emellertid även denna gång negativt, och jag kan som sagt inte förstå, att man inte skulle kunna dela upp frågan om dyrortsgrupperingen i två skilda frågor, vilka skulle kunna behandlas skilda från varandra.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! Jag är skyldig att svara herr Löfvander på hans fråga, om jag inte varit med om att genomföra omsättningsskatten,

Ang. dyrortsgrupperingen av de skattefria familjeavdragen. (Forts.)
som ju också drabbar familjeförsörjarna och de smärre inkomsttagarna. Jo, det har jag visst. Men jag vill fråga herr Löfvander, om han tycker, att det skulle vara ett lämpligt sätt att motverka omsättningsskattens verkningar, genom att beskära skatteavdragen just för de stora familjerna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herrar Sköldén och Hammarlund vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sköldén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herrar Sköldén och Hammarlund vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *von Heland* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 28.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 42 § 6 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124 angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144 angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning i vissa fall av familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor å lärare vid dylik skola, som förflyttas till befattning såsom folkskollärare; samt

nr 33, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt sedeltryckaren K. G. Heimsoths änka.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om pension åt
vissa växel-
stations-
föreståndare.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om pension eller avskedsersättning åt växelstationsföreståndare, som entledigas till följd av växelstations automatisering.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 141, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade herr *Hällgren* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att till växelstationsföreståndare vid station med minst 20 abonnenter, som entledigats eller komme att entledigas till följd av växelstations automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder under minst 10 år innehaft anställning såsom föreståndare eller biträde vid växelstation, skulle utgå antingen pension — därest vederbörande uppnått en ålder av 50 år samt, om anställningen fått fortgå, skulle vid uppnådda 55 års ålder kunnat uppvisa 15 anställningsår — med de belopp och på de villkor i övrigt, som angäves i kungl. kungörelsen den 7 december 1934 angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (S. F. S. nr 585/1934), eller eljest avskedsersättning beräknad efter 8 kronor för varje full månad vederbörande varit anställd; samt att till växelstationsföreståndare vid station med mindre än 20 abonnenter, som entledigades till följd av växelstationens automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder innehaft anställning som föreståndare eller biträde vid växelstation, skulle utgå avskedsersättning efter sådana grunder, att vid en tjänstetid av 10 men ej 15 år utginge 25 kronor vid 15 men ej 20 år 37 kronor 50 öre samt vid 20 år och därutöver 50 kronor för varje vid stationen befintligt abonnemang dock lägst 100 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion II:141 icke måtte till någon riksdagen åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Leander* och *Paulsen*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:141, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att till växelstationsföreståndare vid station med mindre än 20 abonnenter, som entledigades till följd av växelstationens automatisering och som efter uppnådda 18 års ålder innehaft anställning som föreståndare eller biträde vid växelstation, skulle utgå avskedsersättning vid en tjänstetid av 10 men ej 15 år med 25 kronor, vid en tjänstetid av 15 men ej 20 år med 37 kronor 50 öre samt vid en tjänstetid av 20 år och därutöver med 50 kronor, allt för varje vid stationen befintligt abonnemang, dock med lägst 100 kronor.

Herr *Leander*: Herr talman! Då jag tillsammans med en av motionärerna har avgivit en reservation till detta utskottsutlåtande, skall jag be att få yttra några ord — det är kanske så mycket mer motiverat som jag såsom anställd vid telegrafverket mycket väl känner till de ifrågakvarande förhållandena.

Om pension åt vissa växelstationsföreståndare. (Forts.)

Det gäller ju här växelstationsföreståndare, som på grund av växelstations automatisering bli avkopplade från det arbete och den inkomst, som de tidigare haft. Det är fråga om något över 5,000 stationer. Vad beträffar dessa stationers föreståndare ha föreståndare vid stationer med över 20 abonnenter fått sina avgångsersättningar reglerade genom en i följd utfärdad kungl. kungörelse. För den större delen av föreståndarna, den grupp, som vår reservation närmast avser, finnas emellertid inga bestämmelser om någon som helst ersättning. Det är sant, att man i vissa undantagsfall efter behovsprövning kan bevilja någon avgångsersättning, men antalet sådana fall är så ringa, att det praktiskt taget inte har någon betydelse. För föreståndare på de större och medelstora stationerna är det, som sagt, ordnat med avgångsersättning. De kunna efter behovsprövning erhålla antingen ett årligt understöd eller också en avskedsersättning vid entledigande en gång för alla. Jag hänvisar i detta avseende till de siffror, som finnas anförda i utskottsutlåtandet. Det framgår därunder, att av de växelstationsföreståndare, som sedan år 1937 avgått på grund av stationens automatisering, 19 ha erhållit årligt understöd och 11 ha erhållit avskedsersättning med engångsbelopp. Huru många, som under samma tid inte ha erhållit någon ersättning vid entledigandet, nämnes det här ingenting om.

Motionen avser ju att åstadkomma en förbättring för samtliga grupper, alltså även för de grupper, som tidigare ha haft frågan om avgångsersättning i någon mån ordnad.

Jag vill påminna om att denna fråga icke tidigare har behandlats av riksdagen. Bestämmelserna om sådana ersättningar ha utfärdats av Kungl. Maj:t. Om riksdagen tidigare hade fått ta ställning till frågan, innan bestämmelserna utfärdats, är det troligt, att vederbörande utskotts utlåtande hade blivit något mera välvilligt än det nu föreliggande. Det är nog inte tal om annat, än att det har en viss betydelse för frågan, att Kungl. Maj:t så sent som i följd utfärdade dessa bestämmelser, och man vill naturligtvis inte gärna nu gå in för någon större förändring av desamma.

Utskottets utlåtande med anledning av den nu förevarande motionen är i viss mån välvilligt, kan man säga — även om det är tämligen platoniskt — eftersom man i en del fall rekommenderar en liberalare prövning än den, som tidigare har förekommit. Den grupp föreståndare, som reservationen nu avser, nämligen föreståndarna för stationer med mindre än 20 abonnenter, beröres dock inte ens av utskottets välvilliga utlåtande, då de ju praktiskt taget äro ställda utanför.

Jag vill i förbigående också nämna, att det inte bara är föreståndarna för växelstationerna, som bli arbetslösa eller avskedas vid automatiseringen, utan att detta också vid de större stationerna går ut över en del telefonister. Det har tidigare inte gjorts någon framställning för deras del vare sig i motioner eller på annat sätt. Föreståndarna för dessa större växelstationer ha visserligen gjort framställning för sin egen del, men de ha däremot lämnat sina anställda, som utfört arbetet åt dem, att klara sig själva, och dessa äro således uteslutna från varje som helst möjlighet till ersättning. Jag vill understryka, att dessa telefonister icke utfört arbetet på växelstationerna såsom bisyssla, eftersom de ha haft full daglig tjänstgöring under många års tid. Möjligheterna för dem att erhålla arbete på annat håll inom yrket äro mycket små, och allra minst föreligger någon möjlighet därtill vid telegrafverket. Bara här i Stockholm gå hundratals telefonister arbetslösa till följd av tidigare genomförd automatisering å Stockholmsstationerna.

När nu genom statens åtgärder, genom telegrafverkets rationaliseringssträvanden och strävanden att förbilliga driften och att öka verkets och statens inkomster en del av de vid telefonväsendet anställda förlorat sin anställning

Om pension åt vissa växelstationsföreståndare. (Forts.)

och sitt levebröd, anser man det inte vara mer än rätt och rimligt, att staten i någon mån skall göra denna avkoppling så litet bitter som möjligt för dessa rationaliseringens oförskyllda offer. Man kan väl säga, att det är om icke en allmän så dock en mycket utbredd uppfattning, att staten har vissa skyldigheter i sådana fall. I kommitterades betänkande angående enhetliggörandet av det svenska järnvägsnätet säga dessa kommitterade i fråga om efter rationaliseringen överflödig personal, att i den mån fortsatt anställning ej kan beredas eller personalen ej kan genom pensionering på skäligt sätt hållas skadeslös, torde det vara motiverat att staten, när vederbörande genom åtgöranden ifrån statens sida går förlustig sin tjänst, garanterar vederbörande en skälig, av billighetshänsyn förestavad ersättning härför, ävensom att såsom förutsättning för att dylik ersättning skall utgå torde böra begäras, att de icke skola avstå från eventuellt erbjudet arbete. Något erbjudande av arbete kan det som sagt icke bli tal om för de föreståndare eller biträden vid växelstationer, som det här är fråga om.

Med stöd av telegrafstyrelsens utlåtande i frågan tidigare, vilket avgavs, innan de nuvarande bestämmelserna utfärdades, har man nu i motionen begärt vissa förbättringar i dessa bestämmelser. Man har i motionen nu gått något längre än man gjort tidigare, i det att man här begärt ersättning även för växelstationsföreståndarna vid de mindre stationerna, således de med mindre än 20 abonnenter. Telegrafstyrelsens lönepolitik under de gångna åren har icke visat några särskilda prov på ömsinnet mot den anställda personalen. Jag vill påminna om att det inte är så länge sedan telegrafverkets telefonister å de större stationerna här i Stockholm obligatoriskt avskedades efter fem år. Man ansåg dem nämligen då vara så pass utslitna, att man inte kunde behålla dem i arbetet längre. Detta torde vara ett ganska enastående förhållande, som saknar motsvarighet vid något annat statens verk. Denna tid blev sedermera utsträckt till tio år. Numera är detta system slopat. Om jag därtill nämner, att det under de senaste 20 åren vid verket har förekommit fyra öppna lönekonflikter, av vilka två eller tre ha haft ända till fyra månaders varaktighet, kan man ju förstå, att det här torde föreligga ganska goda skäl för telegrafstyrelsen, då den rekommenderade bättre bestämmelser än vad Kungl. Maj:t sedermera fastställde för växelstationsföreståndarnas avgångsersättning. Statskontoret har behandlat denna sak och har därvid sett frågan ur rena statliga pensions- och understödssynpunkter utan att så värst mycket beakta de särskilda självständigheter, som äro förknippade med rationaliseringen.

Föreståndarna vid stationer med minst 20 abonnenter få ju i alla fall något. Den grupp, som reservationen avser, växelstationsföreståndarna vid stationer med mindre än 20 abonnenter, har inte tidigare fått någonting, och den får heller ingenting nu enligt det föreliggande utskottsutlåtandet.

Vi reser vanter anse för vår del, att det inte föreligger någon sådan principiellt strikt skillnad mellan en station med 20 abonnenter och en station med 19, att den kan motivera, att den ena gruppen av föreståndare får ersättning men den andra gruppen inte får någon ersättning alls. Kvalitativt är ju arbetet detsamma. Kvantitativt är det naturligtvis olika i fråga om arbetsmängden. Dock torde det böra påpekas, att sysselsättningsgraden kanske är något större per abonnent vid de mindre stationerna än vid de större, eftersom man måste utgå från att i dessa många gånger glest bebyggda trakter, där de små stationerna ligga, man icke håller telefon bara för lyx och bekvämlighets skull, utan har telefon för att ha nytta av den, och varje apparat användes säkerligen mycket mera, genomsnittligt räknat, på dessa småstationer än i allmänhet på de större stationerna. Det är dock inte arbetsmängden, som är det väsentliga, utan det väsentliga härvidlag är tjänstgöringstiden och bun-

Om pension åt vissa växelstationsföreståndare. (Forts.)

denheten vid växelns skötsel. Var och en förstår, att det inte kan bli någon avsevärd skillnad i fråga om en station med 20 och en med 15 abonnenter. När man talar om bisysslor, menar man sådana sysslor, som kunna utföras på lediga stunder och när det bäst passar vederbörande, men en telefonväxel skall skötas och passas, och vederbörande är bunden av denna passningstjänst, och arbetstiden, d. v. s. den tid, varunder dessa stationer hållas öppna, är i allmänhet mellan 12 och 14 timmar om dygnet.

Det föreligger enligt reservanternas mening ingen rimlig anledning att skilja så strikt på dessa grupper. Vi erkänna den kvantitativa skillnaden. Det är den enda skillnad, som finns, och det förslag, som reservationen avser, är utformat härefter. Det innebär, att vid automatisering av en station med t. ex. 19 abonnenter för en anställningstid av mellan 10 och 15 år avgångsersättning skulle utbetalas med 475 kronor en gång för alla. Vid minst 20 års anställning såsom föreståndare vid en växelstation med samma abonnentantal, alltså bästa möjliga kombination av tjänsteår och abonnentantal, skulle det högsta belopp, som det kan bli fråga om i avskedsersättning, bli 950 kronor.

Vad nu detta kan betyda i ekonomiskt avseende, om man ser det i stort och försöker räkna ihop vad det samlade beloppet så småningom kan gå till, är litet svårt att säga. Man torde härvidlag kunna räkna med omkring 1½ miljon kronor. Nu skall man emellertid komma ihåg, att automatiseringen skall genomföras under en tidrymd av 20 å 25 år och att dessa ersättningar naturligtvis också skola slås ut på denna tidrymd. Man kan således räkna med — med all reservation för siffrornas riktighet — en kostnad av ungefär 50,000 kronor per år.

Det är ju för all del sant, att det statsfinansiella läget är betryckt, men så betryckt är det nog ändå inte, att icke billighetsskälens härvidlag böra kunna få göra sig gällande. För en föreståndare vid en station med tio abonnenter skulle vid vederbörandes avgång efter 20 års tjänst avskedsersättningen bli 500 kronor. Mina herrar, 500 kronor i ersättning efter 20 års tjänst med en arbets- och passningstid av 12—14 timmar per dygn kan inte gärna anses vara någon oskäligen ersättning såsom engångsbelopp.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag tycker att motionärerna hade kunnat låta sig nöja med bankoutskottets uttalande.

Jag har ingen möjlighet att ingå i någon längre polemik med anledning av herr Leanders skildring av förhållandena inom telegrafverket och verkets lönepolitik, men jag vill konstatera, att, såsom herr Leander själv erkände, utskottet nu har tagit så välvilligt på denna fråga som möjligt har varit. Jag vill påpeka, att det här rör de växelstationsföreståndare, som blivit lediga på grund av automatiseringen. Man kan särskilja tre kategorier. En omfattar dem, som haft stationer med över 35 helårsabbonenter och som äro direkt anställda hos telegrafverket. Dessa uppbära understöd eller pension. Sedan finns det en annan grupp, föreståndare vid stationer med mellan 20 och 35 helårsabbonenter. Dessa ha enligt den kungl. förordningen i föl uppburit avskedsersättning, beräknad efter 8 kronor för anställningsmånad. Vidare är det en tredje grupp, föreståndare för växelstationer med under 20 helårsabbonenter, som icke ha kommit i åtnjutande av vare sig pension eller avskedsersättning.

I motionen förutsattes, att årligt understöd skall utgå till den nyssnämnda mellangruppen, omfattande föreståndare vid växelstationer med mellan 20 och 35 helårsabbonenter, samt att fordran på antalet tjänsteår skall minskas från 15 till 10 år. Vidare begäres det också, att sådan här avskedsersättning skall utgå till föreståndare vid växelstationer med under 20 helårsabbonenter.

Om pension åt vissa växelstationsföreståndare. (Forts.)

Utskottet har föreslagit riksdagen att lämna motionen utan avseende, men det har gjort uttalanden beträffande de båda senare grupperna, i vilka uttalanden utskottet går motionärerna till mötes i en viss utsträckning och i så stor utsträckning som man kan begära.

Beträffande den nyssnämnda mellangruppen uttalar utskottet, att dessa växelstationsföreståndare i regel ha haft denna befattning vid sidan av en annan, mera huvudsaklig syssla och att det därför inte finns någon anledning att ge dessa människor pension. Men utskottet säger ändock, att det i vissa fall kan ha varit så, att arbetet med växelstationen har varit vederbörandes huvudsakliga sysselsättning och att det i sådana fall kan finnas skäl att frångå den allmänna regeln. Utskottet förutsätter därför, att telegrafstyrelsen i sådana fall skall underställa Kungl. Maj:t frågan om beviljande av årligt understöd åt sådana föreståndare.

Vad sedan beträffar gruppen föreståndare vid växelstationer med mindre än 20 helårsabonnenter, har herr Leander påstått, att denna grupp knappast är omnämnd i utskottets utlåtande. Strängt taget har utskottet dock behandlat denna grupp precis på samma sätt som de övriga. Utskottet säger i det avseendet, att »i flertalet fall torde det här gälla bisysslor, beträffande vilka befogade krav på ersättning från staten icke kunna framställas. Såsom telegrafstyrelsen framhållit, kan emellertid arbetet vid mindre stationer i undantagsfall vara av så krävande beskaffenhet, att det ger föreståndaren full sysselsättning och alltså motiverar en viss gottgörelse. Utskottet förutsätter, att frågan om utbetalning av avskedsersättning av telegrafstyrelsen i dylika fall underställes Kungl. Maj:ts prövning.»

Det är alltså inte så, att utskottet här lämnat denna grupp utan avseende. Utskottet har tänkt på alla och förutsätter, att telegrafstyrelsen och Kungl. Maj:t sörjer för att, där det finns befogad anledning till understöd och till ersättningar, sådana också beviljas.

Man kan ju fråga: kunde då inte utskottet ha tillstyrkt motionen? Ja, jag vill säga det, att i utskottet förefanns det verkligen en viss tveksamhet hos några ledamöter, som ansågo, att man lika gärna kunde ha gått på motionens linje, men det stora flertalet av ledamöterna ansåg, att man beträffande dem, som kunna ha befogade krav på ersättning, nådde samma resultat genom att utskottet i sin motivering uttalade sig på sätt det här gjort, och jag tror, att motionärernas önskemål i dessa delar alltså ha blivit tillgodosedda och tillmötesgångna så långt man rimligtvis kan begära.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Leander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Om pension åt vissa växelstationsföreståndare. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1940 (nr 473) om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prästs avlöning under tjänstledighet i vissa fall m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i häst- och fordonsanskaffningslagen.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 108 i första kammaren av herr *Aronsson* m. fl. och nr 142 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits sådan ändring av häst- och fordonsanskaffningslagen, att med de lokala behoven och hästägarnas förhållanden förtrogna representanter för kommunerna jämte företrädare för de militära myndigheterna skulle ombesörja häst- och fordonsuttagning och besiktning, att sådan uttagning icke skulle ske utan föregående besiktning samt att besiktning av hästar och motorfordon helst skulle ske varje år.

*Om vissa
ändringar i
häst- och for-
donsanskaff-
ningslagen.*

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på återropade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 108 och II: 142, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Aronsson: Herr talman! Vid föregående års lagtima riksdag väcktes av mig och mina meningsfränder motion angående föreliggande ärende. Den ledde då icke till någon riksdagens åtgärd. För oss motionärer var ju detta allt annat än tillfredsställande, så mycket mera som vi visste med oss att ha fäst uppmärksamhet på en fråga, som genom förhållandenas makt blivit mycket aktuell. Erfarenheterna, icke minst från våren 1940 i samband med den förstärkta försvarsberedskapen, visade att det icke var väl beställt på det område som beröres av häst- och fordonsanskaffningslagen.

När vi i år i slutet av januari ånyo upptogs frågan till behandling, hade vi även att stödja oss på auktoritativa uttalanden från militärt håll samt på av statsrevisorerna gjorda erinringar, som bekräftade riktigheten av vår uppfattning. Vi begärde då hos riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t med framställning om utredning och förslag angående omprövning av och ändrade bestämmelser rörande denna lag.

Snabbare än vi hade kunnat förmoda sågo vi de av oss framförda synpunkterna behjärtade. Någon tid efter motionens avgivande begärde och erhöll statsrådet och chefen för försvarsdepartementet Kungl. Maj:ts bemyndigande att få

Om vissa ändringar i häst- och fordonsanskaffningslagen. (Forts.)
tillsätta en utredning just i fråga om detta ärende, och denna utredning kom även genom beslut av den 3 februari till stånd.

Det är givetvis med största tillfredsställelse som vi motionärer sålunda se syftet med vår framställning tillgodosett på detta sätt av en handlingskraftig regering. Man har dock svårt att undertrycka den reflexionen, att det skulle vara till fördel för riksdagens allmänna ställning om från dennas och dess utskotts sida mindre negativism visades, när det gäller enskilda riksdagsmäns initiativ i aktuella frågor. Givetvis hysa vi förtroende till att regeringen skall ombesörja vad som är nyttigt och nödvändigt, men det synes även lämpligt att från riksdagens sida uppslag och framställningar med utsikt till framgång kunna framföras. I här föreliggande fall synes erfarenheten och den här berörda utvecklingen bekräfta, att det varit framsynt och väl även bidragit till att ärendet kanske ett halvår tidigare kommit upp till behandling, om riksdagen redan förra året visat större tillmötesgående mot oss motionärer. Om från riksdagens sida då en framställning om utredning skett, hade väl detta bidragit till att befordra saken. Jag vill uttala förhoppningen att utredningen, när den nu småningom tillsatts, blir såväl snabb som effektiv och att de brister som av oss påtalas därvid måtte vederbörligen uppmärksammas och avhjälpas.

Herr talman! Jag har intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om ändring i 39 a § lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändrade bestämmelser ang. tillsättning av kyrkomusiker m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om ändrade tillsättnings- och avlöningsbestämmelser för kyrkomusiker m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta motioner, nr 111 i första kammaren av herr *Wagnsson* m. fl. och nr 204 i andra kammaren av herr *Kyling* m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om den ytterligare utredning av den s. k. klockarfrågan, som kunde anses erforderlig, samt därefter framlägga förslag till dels nya bestämmelser rörande tjänstetillsättning m. m. för kyrkomusiker, dels en för hela riket gällande instruktion för dessa tjänster och dels lönebestämmelser för ifrågavarande befattningshavargrupp.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 111 och II: 204, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Wagnsson*: Herr talman! Under det sista halvseket har vid upprepade tillfällen klockarfrågan varit aktuell. Det har företagits ett flertal utredningar, och av alla dessa utredningar har framgått önskvärdheten av att denna fråga skulle få en lösning.

Under oktober månad 1939 överlämnade Sveriges allmänna organist- och kantorsförening till dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet ett förslag, grundat på en av föreningen gjord utredning, i vilket förslag framställdes om vissa i skrivelsen närmare angivna önskemål. Vid en samtidigt företagen upp-

Om ändrade bestämmelser ang. tillsättning av kyrkomusiker m. m. (Forts.)
vaktman lovade dåvarande statsrådet Engberg vederbörande, att frågan skulle tagas upp till närmare granskning i departementet. På grund av ecklesiastikministerskiftet blev detta löfte aldrig infriat, och den nuvarande ecklesiastikministern har icke ansett sig, i varje fall icke ännu, ha möjlighet att så förbereda frågan att han kunnat åtaga sig fullgöra det löfte, som hans företrädare hade avgivit.

Med anledning därav ha några ledamöter av denna kammare och av medkammaren väckt motion i syfte att få ett riksdagsinitiativ i frågan.

Lagutskottet, som behandlat ärendet, har också ställt sig mycket välvilligt till motionen. Utskottet har framhållit, att de författningsbestämmelser, som det här rör sig om, äro i hög grad föråldrade och delvis satta ur tillämpning. Utskottet gör också gällande, att detta förhållande medfört stor olägenhet inte bara för kyrkomusikerna utan även för kyrkan och gudstjänsten. Jag ber att få understryka särskilt det uttalande, som från utskottets sida gjorts, i vilket det säges, att ytterligare reformer på detta område äro påkallade: »Inför de ständigt återkommande framställningarna till statsmakterna synas dessa i längden icke kunna underlåta att upptaga organisations- och löneproblemen till förnyad prövning.» Det är också helt naturligt, fortsätter utskottet, att den nu rådande krissituationen aktualiserat reformkraven, men å andra sidan kan krisen sägas lägga hinder i vägen för en lösning, som skulle medföra ökade bördor för staten eller kommunerna.

Inom parentes vill jag härtill bara foga den anmärkningen att, såsom motionärerna tänkt sig, dessa bördor i varje fall icke skulle läggas på kommunerna, utan man har tänkt sig att man genom anlåtande av kyrkofonden skulle få möjlighet att åstadkomma en utjämning, som medförde en lösning av frågan utan att den behövde gå alltför hårt ut över de mindre kommunerna.

Till slut säger utskottet, att det finner goda skäl tala för att den av motionärerna förordade utredningen kommer till stånd så snart omständigheterna det medgiva.

Jag har velat taga fasta på detta värdefulla uttalande och rikta en varm vädjan till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att *snarast möjligt* taga upp denna fråga till övervägande. Jag har, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändringar i lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om införande av högertrafik. *Om införande av högertrafik*

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 110 i första

Om införande av högertrafik. (Forts.)
kammaren av herr *Nisser* m. fl. och nr 214 i andra kammaren av herr *Lundell*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av vägtrafikstadgans kap. 3, att högertrafik infördes i Sverige hösten 1942 eller senast våren 1943.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»Frågan, huruvida högertrafik skall införas i vårt land, är för närvarande efter verkställd utredning föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill anser utskottet, att riksdagen icke nu bör taga ställning till denna fråga.

Utskottet får därför hemställa, att motionerna I: 110 och II: 214 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.»

Herr Nisser: Herr talman! Frågan om införandet av högertrafik i Sverige är icke ny för året, den har tvärtom behandlats förut och behandlats ganska välvilligt. Emellertid har utskottet nu ansett sig böra gå in för att den motion, som väckts i saken i år, skulle avslås under motivering att frågan är under utredning hos Kungl. Maj:t. Sedan detta skrevs, har det ju kommit till vår kännedom, att Kungl. Maj:t icke funnit anledning att nu gå in för en omläggning till högertrafik i landet. Motiveringen har ju från det hållet varit den, att tiden är oläglig och att under de oroliga förhållanden, som vi nu leva i, det skulle kunna medföra avsevärd fara att nu förändra gällande trafikregler.

Det är ju givet att det finns ett visst skäl för denna ståndpunkt, men å andra sidan kan man inte förneka, att tiden just nu är särskilt lämplig med tanke på den inskränkta trafik, som nu råder. Man har sagt, att om det skulle bli förvecklingar, krigiska förvecklingar måhända, och vi då just hölle på med en omläggning av trafiken, skulle det på grund därav uppstå ett synnerligen farligt och förvirrat läge. Ja, detta kan ju vara riktigt, men jag tror, att läget skulle bli ännu mer förvirrat, om man fortsatte med vänstertrafiken under det att alla våra grannländer hade högertrafik. Skulle man tänka sig ett samarbete med t. ex. Finland eller eventuellt Norge, och vi hade olika trafikregler, skulle därav följa ett mycket stort virrvarr. Skulle man tänka sig ytterligare, att vi utsattes för någon invasion från ena eller andra sidan, lära de, som företaga denna invasion, icke respektera vår vänstertrafik, utan då tvingades man kanske genom ett diktat att gå över till högertrafik utan att man hunnit förbereda sig därpå. Det vore kanske det allra farligaste.

Jag måste säga, att det nu rådande läget hellre borde tala för att man snarast möjligt ginge över till samma trafikregler som de, som gälla hos alla våra grannländer. Jag vill emellertid inte närmare beröra den saken, men jag skulle i detta sammanhang vilja beröra några synpunkter, som man tycker ha vederlagts gång på gång men som ändå dyka upp igen.

Den synpunkten har framhållits, att vi inte skola gå in för denna trafikomläggning bara därför att några utländska bilister skola få det bekvämare att köra här i landet eller för att de av oss svenskar, som åka bil utomlands, inte skola behöva ha bekymmer för att tillämpa högertrafik i de länder, som de komma till. Det är inte alls huvudsaken, utan det är tvärtom en ganska underordnad sak. Huvudsaken är att man skall rangera in vårt trafiksystem i samma regler som gälla på andra håll. De av oss svenskar, som utsätta oss för den största faran, när vi fara utomlands, är givetvis alla våra cyklister och fotgängare, och likadant ställer det sig för de främmande cyklister, som komma hit till vårt land. Alla som gå på gatorna utomlands och som

Om införande av högertrafik. (Forts.)

komma dit med båt eller tåg tänka minst av allt på att det är andra trafikregler som gälla där. Det är lätt för en bilist att komma ihåg, att han skall hålla till höger eller till vänster, det är inte något svårt, men det är mycket svårare för alla de andra, som inte åka bil.

Sedan har det från olika håll framhållits, att det kommer att vålla stora svårigheter att vänja hästarna att gå till höger i stället för till vänster. Den invändningen kommer upp då och då, men jag skulle föreställa mig, att den, som framställer denna invändning, aldrig någonsin försökt att lära om en häst från vänster- till högertrafik. Vi, som bo i gränslänen till Norge, således i Värmland, i Dalarna och i Norrland, vi veta, att alla de hästar, som komma hit, sedan de inköpts från Norge, där de gått i högertrafik i hela sin tid, här mycket snart lära sig att gå i vänstertrafik. Det är ett fullkomligt misskännande av hästarnas intelligens att tro, att de inte ganska snart skulle kunna läras om. Detta är alltså ett skäl, som inte har någon som helst bärkraft.

Det är givetvis också så, att ju längre man dröjer med en omläggning av trafiken, desto dyrare blir det att företaga denna omläggning. Ju mer trafiken kommer i gång, ju fler bilar som äro ute och ju fler bussar som skola göras om, desto kostsammare och svårare blir omläggningen. Det har också erkänts från alla håll, att ett uppskov med denna frågas avgörande kommer att fördyra omläggningen. De kostnader för omläggningen av trafiken, som nu skulle drabba oss, äro visserligen ganska stora, men jag tror att det kunde vara ganska lämpligt att utföra de för omläggningen erforderliga ändringsarbetena såsom beredskapsarbeten. Dessa arbeten skulle bli fördelade över hela landet, och när nu de verkstäder, som bygga om bilar för gengasdrift, bli färdiga därmed och inte längre ha något att göra, skulle de kanske kunna börja göra om t. ex. bussarna för högertrafik.

Ja, detta var några synpunkter, som jag har velat framföra i detta sammanhang. Jag ämnar inte nu begära någon votering och mönstring här av vilka som gå på den ena eller den andra linjen. Jag tror inte att det skulle vara för saken nyttigt att göra det, utan det är bättre att låta saken vila. Men jag skulle vilja uttala den förhoppningen, för att inte säga den förväntan, att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på denna mycket viktiga fråga och att den så snart som möjligt tar upp frågan till avgörande.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Norman: Herr talman! Denna fråga ligger ju så till att en utredning har verkställts på riksdagens initiativ. Sakkunnigbetänkandet har varit ute på remiss till olika myndigheter och institutioner, och frågan är nu föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I detta läge voro vi inom utskottet fullständigt överens om att tiden icke var lämpad att upptaga någon realdebatt om spörsmålet, och jag tror att frågan ligger så till att denna realdebatt också bör sparas i kammaren till någon senare tidpunkt.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag förstår mycket väl, då denna fråga nu ligger under Kungl. Maj:ts prövning, att det icke har varit möjligt för utskottet att intaga någon bestämd ställning i den ena eller den andra riktningen.

Jag skall icke ingå på själva sakfrågan, men jag vill begagna tillfället att till kammarens protokoll uttala den förhoppningen, att den prövning, som Kungl. Maj:t nu skall företaga, måtte ske så snart som möjligt.

Frågan om införande av högertrafik har ju vid flera tillfällen tidigare diskuterats i kammaren, och skall högertrafik genomföras nu, är ju läget beträf-

Om införande av högertrafik. (Forts.)

Införande trafikförhållandena gynnsammare under nu rådande förhållanden än under en situation, då trafiken går för fullt så som den gjorde före krigsutbrottet. Jag tar således just nu icke ställning till frågan för eller emot högertrafik. Kan det bevisas, att vi aldrig skola införa högertrafik, är ju frågan avförd från dagordningen, men skola vi genomföra högertrafik, så bör det ju naturligtvis övervägas och väljas en tidpunkt, när denna övergång kan genomföras med minsta möjliga friktioner med hänsyn till trafiken och därav föranledda olycksfall. Beredningen av ärendet bör därför enligt min mening icke få ta så lång tid att, om ett förslag om införande av högertrafik ånyo framkommer, samma klander som tidigare vid några tillfällen har uttryckts genom beteckningen »systemet för sent» kan återopas, utan frågan borde så snabbt som möjligt företagas till den omprövning, som här nu förutsättes.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Sandén: Herr talman! Jag kunde nöja mig med att helt enkelt instämma i vad den siste ärade talaren anfört. Jag har emellertid fattat saken — jag vill säga det till utskottets ärade ordförande — så, som att Kungl. Maj:t redan hade prövat det av de sakkunniga avgivna förslaget och i varje fall för närvarande lagt det åt sidan.

Gentemot denna uppfattning skulle jag vilja anföra, att det inte tjänar någonting till att vi här i Sverige inbilla oss, att vi i denna fråga äro oss själva nog. Utvecklingen kommer att gå sin gång obönhörligt, och det lönar inte att vi spjärna emot, därom är jag fullt övertygad. När kriget tar slut och den tunga trafiken på allvar sätter in, skulle det, tror jag, vara en fördel för vårt land, om vi då vore så rustade att vi utan onödigt dröjsmål också kunde upplåta våra vägar för denna tunga trafik. Vi räkna ju med ett brobygge över Sundet, och därmed äro ju våra förbindelser öppna även åt det hållet.

Turisttrafiken spelar en mycket liten roll i detta sammanhang. Det är ingen, som på allvar förutsätter, att denna trafik skall vara utslagsgivande i fråga om höger- eller vänstertrafik här i landet, utan det är med hänsyn till varuförmedlingen och till nyttotrafiken länderna emellan, som de sakkunniga ha uttryckt förhoppningen att statsmakterna skola finna möjligheter att snarast möjligt realisera kravet på högertrafik. Jag skall endast tillägga, att den fara, som man på senare tid målat upp i så bjärta färger — att det skulle vara särskilt farligt för vårt land att i dessa tider genomföra en omläggning till högertrafik — den faran tror jag man överdriver högst betydligt. Det senaste exemplet på övergång till högertrafik ha vi ju i Österrike. Trafiken där var delvis redan omlagd, men i övrigt genomfördes omläggningen just under vad man skulle kunna kalla en mobilisering, under de tyska truppersnas uppmarsch genom Österrike. Det visade sig, att detta gick förvånansvärt smärtfritt, trots de oerhörda mängder av trupper och fordon, som just vid det tillfället framfördes på vägarna.

Jag ber, herr talman, att få understryka, vad herr J. B. Johansson yttrade om behovet av att Kungl. Maj:t prövar frågan och snart låter det komma till ett avgörande, så att vi även här i landet få veta, vad vi i framtiden ha att rätta oss efter.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Jag skall inte gå in på någon längre debatt, sådan som vi hade i denna fråga för ett par år sedan. Herr Nisser hade emellertid ett par argument, som jag inte vill låta stå oemotsagda.

Han sade, att han erfarit, att hästarna inte alls ha svårt att lära sig att gå åt den ena eller andra sidan. Men herr Nisser har väl inte erfarenhet av att lära hästarna annat än att gå till vänster. Att gå till höger är det kanske

Om införande av högertrafik. (Forts.)

inte så lätt att lära dem, som herr Nisser tror, i synnerhet inte sådana hästar, som äro lärda att gå till vänster. Med sådana hästar, som inte fått lära sig någonting, skulle jag tro det går lättare.

Synnerligen förvånad blev jag över ett annat argument, som herr Nisser framförde. Han sade, att han inte blundade för att vi kanske kunna komma i ett läge, där det blir en enorm trafik på våra vägar, t. ex. under ett krig, och då ansåg han, att en främmande makts invasion skulle kunna ställa till virrvarr på våra vägar. Menar herr Nisser, att vi skola göra vägarna så framkomliga som möjligt för främmande länders invasionshärer, så att det inte skall uppstå konflikter i trafiken? Han sade i samma sammanhang, att vi i ett nafs kunna genom ett diktat bli ålagda att införa högertrafik. Ja, det kan bli mycket, som vi kunna bli ålagda genom ett diktat efter en invasion, men skola vi i förväg — när det inte är någon fara på taket och vi alla hoppas, att det inte heller skall bli någon — falla till föga inför dylika perspektiv? Allra minst skola vi väl göra vägarna så framkomliga som möjligt för främmande länders invasionshärer.

Det är detta, som jag inte vill låta stå oemotsagt. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Nisser: Mot den siste ärade talaren skulle jag bara vilja säga, att jag inte förstår, att våra svenska hästar skulle vara dummare än de norska. När dessa komma hit, ha de ju gått i högertrafik i hela sitt liv. Det kan vara ganska gamla hästar, och de lära sig mycket snart att gå till vänster. Jag tror, att det är att misskänna våra svenska hästar, om man tror, att de skulle vara mindre kloka än de norska.

Invasionen är ett alternativ, som man helst inte vill tänka på men som man måste förutsätta kan inträffa. Skola vi då tänka oss, att vi köra i vänstertrafik, medan invasionsarmén kör i högertrafik — då köra utlänningarna naturligtvis på oss utan vidare. Inte väja de för oss. Då är det bättre, att vi redan förut veta, var vi skola vara.

Herr Forslund: Herr talman! När jag deltog i utskottsbehandlingen av denna fråga och då anslöt mig till utskottets utlåtande, gjorde jag det utan tanke på att skicka någon som helst hälsning till Kungl. Maj:t i fråga om takten av detta ärendes vidare prövning. Vi ha bara konstaterat, att frågan ligger hos Kungl. Maj:t, och då finns ingen anledning för riksdagen att göra något uttalande.

Skulle jag föra fram någon personlig mening här, skulle den bli rakt motsatt de herrars, som vilja påskynda ärendet. Jag skulle vilja skicka den hälsningen till Kungl. Maj:t: Gå sakta fram! Vi ha annat att tänka på och annat att göra här i landet än att syssla med den speciella fråga, som nu är före. Jag tror, att våra ekonomiska bördor äro tillräckligt tunga utan att vi nu självmant också skola påtaga oss en till. Därför tycker jag, att Kungl. Maj:t kan låta ärendet ligga på hyllan så länge.

I herr Forslunds yttrande instämde herrar *Löfvander, Holstenson, Emil Pettersson, Mannerskantz, Olof Carlsson, Härdin, Per Andersson, Heüman* och *Linder*.

Herr Tjällgren: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att deklarerera att jag delar de synpunkter i denna fråga, som framfördes av herr J. B. Johansson. Jag vill öppet erkänna, att jag är anhängare av högertrafik. Nu tror jag emellertid inte, att det är lämpligt, att man på grund av en enskild motionärs framställning går in för ett kommittéförlag som föreligger utarbetat,

Om införande av högertrafik. (Forts.)
 utan jag tror, att frågan bör framföras av regeringen. Jag var med bland de sakkunniga, som lade fram förslag i ärendet, och dessa sakkunniga ha uttalat sig för att frågan bör föreläggas riksdagen, när förhållandena äro sådana, att det kan anses lämpligt.

Herr Sandén: Jag ber om ursäkt för att jag tar tiden i anspråk, men jag tyckte, att herr Forslund spelade just på strängar, som dallra allt för kraftigt när man slår an dem. Det är väl ändå så, herr Forslund, att man inte bara skall tala om utgifterna — om man nu skall ge sig in på att resonera om denna sak — utan man bör väl också tala om de inkomster, som skapas genom utgivandet av dessa pengar. Eftersom en omläggning skulle medföra rikliga arbetstillfällen inom de speciella fack, som beröras, kan det vara skäligt, att man nämner även dem i en tid sådan som den nuvarande, då man söker efter objekt för arbetslöshetens bekämpande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

*Ang. skyldig-
heten att av-
verka ved till
avsalu.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen, den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu.

Genom en den 14 februari 1941 dagtecknad proposition, nr 54, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu.

Härigenom förordnas, att lagen den 12 april 1940 om skyldighet att avverka ved till avsalu, vilken lag gäller till och med den 30 juni 1941, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1942.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Herr Tamm: Herr talman! Det kan ju synas i viss mån egendomligt, att utskottet, när det gäller en så viktig fråga som vår vedförsörjning — en fråga, som ju samlar ett ofantligt stort intresse och nästan återkommer i varje dags diskussion — avfärdat propositionen med en enkel tillstyrkan av propositionens förslag om en förlängning av den nu gällande lagen. Det är emellertid inte så, att man inom utskottet inte haft några särskilda synpunkter, som man velat anföra. Det har tvärtom varit så, att synpunkterna varit så många, att man till sist stannat för att det vore klokast att inte skriva någon motivering alls. Personligen skulle jag emellertid vilja framhålla en angelägenhet, som varit särskilt framträdande i diskussionen om vedavverkningen.

På grund av befarade transportsvårigheter är det ju önskligt och kanske nödvändigt att förlägga så stor vedavverkning som möjligt till de mellersta och södra delarna av vårt land. En fara uppstår dock därvid, att många skogsägare nödgas tillgripa gagnvirkeskapitalet, sedan vedskogsbeståndet redan gallrats så hårt, att vidare huggning där för dagen ur skogsvårdssynpunkt icke kan anses tillrådlig. Nu veta vi ju också, att vid avverkning av äldre skog högst 30 procent kan beräknas falla ut av vedskog. Med anledning härav önskar jag framhålla tre synpunkter, som jag anser värda ett särskilt beaktande.

Den första är, att vid bestämmande av vedavverkningskvantiteten bör ve-

Ang. skyldigheten att avverka ved till avsalu. (Forts.)

derbörande myndighet kanske mera än som hittills varit fallet taga hänsyn till skogens åldersklassfördelning å de olika skogskomplexen, så att mindre kvantitet om möjligt utdömes från skogar med övervägande äldre, genomhuggna skogsbestånd. För det andra bör vid alla avverkningar, var de än ske i landet, möjlighet beredas skogsägaren att göra en rationell och ekonomisk upphuggning av de olika sortimenten, så att endast vedskog upphugges till ved, medan t. ex. fallande massaved, timmer etc. verkligen får upphuggas till sådana sortiment. Det tredje önskemålet är en följd av vad som sagts förut, och det går ut på att i vissa fall sådan överenskommelse må träffas med myndigheterna, att även andra sortiment än ved inräknas i den av staten beräknade kvantiteten och att om dessa dyrbarare sortiment, t. ex. massaved eller rent av småtimmer, sedan behöva utnyttjas till bränsle, de då också likvideras efter marknadspriset på dessa sortiment för dagen. Jag tror, att om man tillämpar dessa regler praktiskt, bli alla parterers intressen, det må gälla samhällets, skogsvårdens eller den enskilde skogsägarens, vederbörligen tillgodosedda.

Nu vet jag ju, att bränslekommissionen redan i viss mån beaktat dessa synpunkter. Man har t. ex. redan gått med på att massaved i viss mån må upphuggas och ingå i den rekvirerade vedkvantiteten. Jag anser, att man i detta fall kan gå ännu längre än vad man gjort, men jag vill tillägga, att jag personligen hyser mycket stort förtroende för bränslekommissionens ledning och sunda omdöme. Därför betvivlar jag inte, att vedavverkningen i vårt land även i fortsättningen skall kunna bedrivas i samförståndets tecken utan större slitningar.

Det hotande spöket är emellertid krigskonjunkturskatten i dess nu tilltänkta form. Härav hotas uppenbarligen hela vår vedförsörjning. Den frågan hör ju egentligen inte hit, men man kan knappast underlåta att i detta sammanhang uttala ett varningens ord. Den frågan får man ju tillfälle att senare återkomma till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Sundberg*.

Friherre **Beck-Friis**: Herr talman! I anslutning till vad herr Tamm sade i senare delen av sitt anförande skall jag be att få säga några ord.

Lagen om skyldighet att avverka ved till avsalu har nu gällt i nära ett års tid, alltså under hela den innevarande avverkningsperioden. Att vedavverkningarna hittills gått att ordna på frivillighetens väg och utan tvångsåtgärder har helt säkert berott därpå, att skogsägarna trott sig få en relativt god förtjänst på den avverkade veden. Om det nu visar sig, att en del av den förtjänst, som de räknat med, kommer att frångas genom krigskonjunkturbeskattning, kan man hysa farhågor för att det i fortsättningen inte kommer att gå lika lätt att erhålla de erforderliga vedkvantiteterna på frivillighetens väg, och skall tvångsuttagning ske och avverkning äga rum för kronans räkning i någon större omfattning, är jag rädd för att landets försörjning med vedbränsle kommer att bli ett mycket allvarligt och svåröst problem. Jag vill inte göra någon svartmålning — lagen måste ju antas — men jag har ansett det vara min skyldighet i egenskap av ordförande i en av landets kristidsstyrelser att vid detta tillfälle framhålla, att lagens tillämpning kan komma att vålla mycket stora besvärligheter både av ekonomisk och annan art. Departementschefen säger i propositionen, att tvångsutsyning inte har behövt tillgripas i ett enda fall. Sedan propositionen avläts, har emellertid min kristidsstyrelse i ett mycket uppmärksammat fall sett sig nödsakad att tvångsutsyna inte mindre än 10,000 kbm ved, och jag vet, vilka svårigheter man därvid haft att bemästra.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hem-

Ang. skyldigheten att avverka ved till avsalu. (Forts.)
ställan, men jag har med den erfarenhet jag äger om tvångsutsyning velat vid detta tillfälle varna för en alltför hård beskattning eller andra åtgärder, som kunna medföra en övergång från frivillig avverkning till tvångsavverkning.

Herr **Holstenon**: Herr talman! Med anledning av den behandling, frågan fått i utskottet, kan jag inte underlåta att be att få göra några erinringar om den förra utskottsbehandlingen härav. I fjolårets utskottsutlåtande förekom följande passus: »De betydande avverkningar, som äro nödvändiga för anskaffande av en vedreserv för nästa bränslesäsong, torde såsom departementschefen framhållit kunna bedrivas på sådant sätt, att skogsvården samtidigt gagnas. Detta synes kunna ske genom utförandet av vissa bestånds- och hyggesvårdande huggningar, där det utfallande virket i regel är av lågvärdig beskaffenhet och till väsentlig del kan användas endast till ved.» Så skrev man förra året. Efter ett års huggningar kan man ju räkna med att dessa beståndsvårdande huggningar i det stora hela äro fullgjorda, varför det torde hända, att skogsägarna komma i ett helt annat predikament än förra året. Naturligtvis ha de försökt hugga allt, som varit lämpligt till ved och icke lämpligt till gagnvirke, men det är naturligt, att detta är slut efter de stora huggningar, som förekommit. Nu ha de fått taga till annan skog än den, som var lämplig till ved. Jag menar, att det i utskottsutlåtandet bort komma fram någonting om att andra förhållanden ha inträtt visavi skogen.

I fortsättningen i det förra utskottsutlåtandet hette det: »Såsom föredragande departementschefen i propositionen framhållit torde man icke kunna lita enbart till frivillig medverkan från skogsägarnas sida vid genomförandet av det synnerligen omfattande avverkningsprogram, med vilket man har att räkna. I vissa lägen kan det därför bliva behöfligt för det allmänna att äga tillgång till tvångsmedel.»

När man i årets utskottsutlåtande hänvisar till departementschefens yttrande, att avverkningarna i vårt långa land försiggått utan några tvångsåtgärder — en föregående talare drog fram ett fall av tvångsingripande här i Stockholmstrakten, men vi veta, att det är ett undantag, som man inte får räkna med — då får man väl lov att säga, att skogsägarna lojalt ställt sig till förfogande. Detta tycker jag riksdag och regering borde ta hänsyn till, när det nu är fråga om att lägga en ny tvångslag på lantbrukarna. När dessa under ett års tid lojalt fullgjort sina skyldigheter, behöfde man verkligen inte komma med tvångsåtgärder.

Utskottets utlåtande i år är, som en föregående talare anför, betecknande i all sin korthet. Där citeras efter föredragande departementschefen: »Såsom under förarbetena till lagen uttalades, böra erforderliga avverkningar såvitt möjligt åstadkommas på frivillighetens väg och tvångsåtgärder förty icke tillgripas i vidare mån än som kan visa sig oundgängligen erforderligt. Avverkningarna hava också i stort sett kunnat genomföras i planerad omfattning utan att tvångsutsyning tillgripits i något enda fall.»

Tack vare bränslekommissionens förutseende har man nu gått in för att lägga upp förråd. Redan för ett år sedan uttryckte ju skogsägareföreningarna en önskan härom, och jag skulle vilja vädja till regeringen att verkligen ge skogsägareföreningarna det stöd, de behöva. De ha visat, att de kunna fullgöra leveranserna på ett sätt, som varit omöjligt, om de inte tagit hand om saken. Men på grund av den ringa hjälp de fått av staten ha de varit i mycket stort trångmål, när det gällt att anskaffa medel för att sköta den kommissionärstjänst, som de egentligen ha haft. Jag skulle vilja vädja till regeringen att verkligen beakta de svårigheter, som skogsägareföreningarna ha därvidlag.

För övrigt ber jag att få tillstyrka utskottets förslag.

Ang. skyldigheten att avverka ved till avsalu. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar i lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag).

*Ang. vissa
ändringar i
epizootilagen.*

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i proposition nr 84 framlagda förslag till lag angående ändring av vissa delar i lagen den 12 april 1935 (nr 105) angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag).

I motiveringen hade utskottet under rubriken »Ledningen av bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar» anfört bland annat:

»Det i propositionen upptagna förslaget, att Kungl. Maj:t, då särskilda skäl därtill föranleda, skall äga förordna att i fråga om bekämpande av viss smittsam husdjurssjukdom de befogenheter och skyldigheter, som jämlikt epizootilagen och enligt densamma meddelade bestämmelser ankomma på medicinalstyrelsen, skola helt eller delvis tillkomma en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd, finner utskottet välbetänkt. Enligt vad utredningen givit vid handen synes vid en våldsammare epizooti medicinalstyrelsen icke äga möjligheter att under fullgörande av sina ordinarie uppgifter tillika leda och organisera kampen mot epizootien. Det torde med hänsyn härtill vara lämpligt att dessa sistnämnda uppgifter anförtros ett särskilt statligt organ som kan erhålla just för detta ändamål lämpad sammansättning. I likhet med departementschefen finner utskottet icke erforderligt att detta organ blir av permanent beskaffenhet. Epizootier av den omfattning att en dylik nämnd blir behövlig torde enligt vad erfarenheten visar endast förekomma med förhållandevis långa tidsintervaller. I den mån medicinalstyrelsen under mellantiden behöver särskilt biträde på detta område, torde det vara möjligt att tillgodose detta behov genom tillkallande efter Kungl. Maj:ts medgivande av särskild sakkunnig, vilken torde kunna erhålla ersättning från anslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.»

Herr Bondeson: Herr talman! Utskottet har på sidan 18 skrivit, att en av de viktigaste förutsättningarna för att kampen mot en epizooti skall kunna bli effektiv är, att det finnes handlingskraftig ledning i spetsen för bekämpandet, och utskottet fortsätter: »Såsom tidigare uttalats torde en av de största bristerna i den nuvarande epizootilagen ligga däri att ledningen icke lagts i en myndighets hand.» Längre ned på samma sida står: »Vid valet av den myndighet, som bör leda bekämpandet, anser utskottet i likhet med departementschefen, att övervägande skäl synas tala för att medicinalstyrelsen erhåller ifrågavarande uppgift.» Längst ned står: »Det i propositionen upptagna förslaget, att Kungl. Maj:t, då särskilda skäl därtill föranleda, skall äga förordna att i fråga om bekämpande av viss smittsam husdjurssjukdom de befogenheter och skyldigheter, som jämlikt epizootilagen och enligt densamma meddelade bestämmelser ankomma på medicinalstyrelsen, skola helt eller delvis tillkomma en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd, finner utskottet välbetänkt.» På sid. 19 står vidare: »Epizootier av den omfattning att en dylik nämnd blir behövlig torde enligt vad erfarenheten visar endast förekomma med förhållandevis långa tidsintervaller. I den mån medicinalstyrelsen under mellantiden behöver särskilt biträde på detta område, torde det vara möjligt att tillgodose detta be-

Ang. vissa ändringar i epizootilagen. (Forts.)

hov genom tillkallande efter Kungl. Maj:ts medgivande av särskild sakkunnig.»

I stort sett har jag inte mycket att invända häremot, men enligt vad jag först androg, har utskottet såväl som departementschefen föreslagit, att ledningen skall handhas av medicinalstyrelsen. Det är endast i fall då smittsamma husdjursjukdomar hemsöka vårt land, som en särskild nämnd skall tillsättas. Jag ställer den frågan: vem skall handla under tiderna mellan epizootierna? Det skulle anses vara befogat att på sid. 19 efter den mening, som slutar med »förhållandevis långa tidsintervaller» sätta till följande nya mening: »Det måste emellertid anses nödvändigt, att medicinalstyrelsen under tiderna mellan epizootier företager behövlig översyn av de planerade åtgärderna till deras bekämpande.» Sedan skulle det fortsätta: »I den mån medicinalstyrelsen behöver särskilt biträde härför, torde det vara möjligt» o. s. v.

Alla veta vi, hur både hemma och ute dessa smittsamma husdjursjukdomar följas av vetenskapen och hur nya rön framkomma från det ena året till det andra, ja kanske dag från dag. Därför menar jag, att medicinalstyrelsen bör ha i uppdrag att under mellantiden noggrant följa, vad som sker både ute i världen och här hemma.

Jag tillåter mig således, herr talman, anhålla, att denna lilla passus insättes på sid. 19.

Herr Tjällgren: Herr talman! Utskottet har ju här i stort sett tillstyrkt, vad Kungl. Maj:it föreslagit. Att nu på rak arm företa de ändringar, som herr Bondeson framställt yrkande om här i kammaren, kan jag inte vara med om. Jag förutsätter, att vad som efter noggrann prövning föreslagits i propositionen är det riktiga, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet är inte försett med någon reservation, och jag står antecknad bland dem, som deltagit i beslutet, men jag vill förklara, att jag inom utskottet framställde ett yrkande om en formulering ungefär i den riktning, som herr Bondeson här föreslagit. Det upplystes då inom utskottet, att man ansåg att detta krav var tillgodosett något så när bra ändå. Jag för min del ansåg icke, att så var fallet, men jag tyckte att saken var en smula för liten för att reservationsvis framföras eller ens motivera en blank reservation. Då nu emellertid ett liknande yrkande blivit framställt i kammaren, vill jag framhålla, att jag tror att det innebär en ganska nyttig komplettering till utskottets motivering. Det kan ju tänkas under vissa förhållanden, att anordningarna för förberedelsearbetet icke hållas i ett modernt skick eller skötas ordentligt. Det ha vi nämligen sett exempel på förut. Hade icke sådana försummelse förekommit, kan det ju hända, att man icke behövt göra detta tillägg. Det är här inte fråga om någonting som kostar något, och det är heller inte fråga om någonting som innebär något farligt, ty man skapar ju endast en ytterligare säkerhet för att förberedelsearbetet skötas ordentligt. Jag tycker därför att man skulle kunna kosta på sig ett sådant litet uttalande, och jag ber att få instämma i det av herr Bondeson framställda yrkandet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bondeson*, att utskottets hemställan skulle bifallas med det tillägg till motiveringen, att näst efter den mening, som å sid. 19 i det tryckta utlåtandet började med ordet »Epizootier» och slu-

Ang. vissa ändringar i epizootilagen. (Forts.)
 tade med »tidsintervaller», fortsatte sålunda: »Det måste emellertid anses nödvändigt att medicinalstyrelsen under tiderna mellan epizootier företager behöflig översyn av de planerade åtgärderna till deras bekämpande. I den mån medicinalstyrelsen behöver särskilt biträde härför, torde det vara — — —» (lika med utskottet).

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bondeson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med det av herr *Bondeson* föreslagna tillägget till motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 45.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande till nationalpark av det s. k. Muddusområdet i Norrbottens län. *Ang. det s. k. Muddusområdets avsättande till nationalpark.*

I en till riksdagen den 7 februari 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 62, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att såsom nationalpark finge avsättas det s. k. Muddusområdet i Gällivare och Jokkmokks socknar av Norrbottens län, omfattande en areal av omkring 49,975 hektar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Herr **Tamm**: Herr talman! Vid den senaste skogsveckans öppnande vidrörde veckans ordförande direktör Hérnod den fråga, som gäller upplåtande av ett stort område kring Muddussjöarna uppe i Norrbotten till en nationalpark. Direktör Hérnod uttalade en förhoppning om att det fem kvadratmil stora skogs- och myrlandet kring Muddussjöarna strax öster om Porjus avsattes till nationalpark och därmed göres till ett bestående minnesmärke över den svenska

Ang. det s. k. Muddusområdets avsättande till nationalpark. (Forts.)
urskogen. Genom reserverandet av denna trakt med dess grandiosa natur veta skogens män, att åt framtidens svenskar kommer att bevaras ett område, som kan ge efterkommande släkten en föreställning om hur det land såg ut, där deras förfäder en gång levde, i en skog, som orörd stått sådan den är sedan stenåldern och där man dagar i sträck kan ströva omkring i en natur, sådan den var, innan människan satt sin fot i markerna.

Men det är inte bara skogsmän, utan hela svenska folket och framför allt alla naturvänner och naturskyddsvänner, som böra känna en stor tillfredsställelse över tillkomsten av detta i sitt slag enastående naturreservat. Man förmenar på naturskyddshåll, att ett jämförligt område icke kan uppletas i hela vårt land. Vad som bland annat ur biologisk synpunkt gör Muddusområdet så lämpligt är att lapparna ännu icke inom dess fjällområde hunnit skövla den s. k. lavskogen, utan även den står ännu ganska orörd. Som bekant äga lapparna rätt att ovanför skogsgränsen under vintern då deras renar icke kunna skrapa undan den myekna snön för att skaffa sig föda på marken fälla laviga stallar och granar, vilkas lav renarna sedan äta. Stora skogsskövlingar kunna naturligtvis bli en följd av ett dylikt förfarande. Några fjällappar ha sedan gammalt icke funnits boende inom det nu berörda området. Det var först 1931, som två lappfamiljer flyttades dit. Det är dock av vad man kan förstå tydligt att just de lappar, som man hade oturen få dit upp, knappast kunna anses höra till de mer önskvärda elementen. Det framgår närmast av det förhållandet, att dessa båda lappar redan hunnit dömas och bestraffas för stöld av renar från andra lappar, som bo utanför deras område.

Givetvis är det uppenbart, att dessa lappar också komma att utgöra en ständigt fara för det hädanefter fridlysta vilda inom detta reservat, då kontrollen och övervakningen inom ett så stort område av naturliga skäl icke kan bli så effektiv. Så tillkommer ännu en sak. Naturskyddsintresserade hysa en förhoppning om att man inom reservatet skall kunna inplantera vildrenen, en skogsren, som lär vara försvunnen här i landet sedan 70 eller 80 år tillbaka. Den tanken går givetvis icke att realisera om bofasta lappar finnas inom området.

Ur alla dessa synpunkter, ur grannlapparnas, ur naturskyddets, ur skogens, ur viltvårdnadens och ur djurvärldens synpunkt, är det ett mycket starkt önskemål att de bägge lappfamiljer, som bo där uppe, snarast möjligt förflyttas. Det har också efter vad jag vet kunnat påvisas, att andra fullt lämpliga områden finnas att anvisa dessa lappar. De skäl — jag skall icke inlåta mig på dem nu, ty det är alldeles onödigt att fördjupa sig i den saken — emot en förflyttning, som anförts t. ex. av lappfogden, kunna knappast anses bärande, framför allt icke när det gäller att avväga de här mot varandra stående intressena.

Det är med tillfredsställelse man märker, att utskottet också ger sin anslutning till en förflyttning så snart den kan åstadkommas. Vederbörande departementschef är icke närvarande i kammaren — det är ecklesiastikdepartementets chef som handlagt frågan — men jag skulle till honom vilja rikta en vördsam men mycket bestämd vädjan att han i samråd med jordbruksministern, som också tagit del i handläggningen av denna fråga, så fort som möjligt söker ordna denna förflyttning, innan ofog och förstörelse i någon större utsträckning hunnit åstadkommas.

Jag vill sluta som jag började och uttala ett verkligt uppriktigt tack till vederbörande myndigheter, som nu velat lösa denna för så många här i vårt land betydelsefulla angelägenhet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Anslag till byggnadsarbeten vid statens skogsförsöksanstalt m. m.

Herr **Sundberg**: Herr talman! Mot bakgrunden av de väldiga belopp på tiotals och hundratals miljoner kronor till försvar och annat, som riksdagen i dessa tider har att besluta, är det anslag på en miljon kronor, som innefattas i den punkt, som nu är under handläggning, ej särskilt uppseendeväckande. Icke desto mindre kommer denna dag, om riksdagen, som jag hoppas, ansluter sig till den enhälliga mening som jordbruksutskottet gjort sig till tolk för, nämligen att anslå en miljon kronor till igångsättandet av nybyggnad för statens skogsförsöksanstalt, att betraktas som en stor dag för våra svenska skogar och för alla dem, som arbeta för eller intressera sig för deras vård och utveckling. Ty därefter skall skogsförsöksanstalten på ett helt annat sätt än hittills varit möjligt kunna gripa sig an med de många och stora problem, som ännu äro olösta på det skogliga området och som inte minst aktualiserats i dessa dagar genom den nyordning, som av allt att döma i flera avseenden är i vardande, när det gäller våra skogars framtida produktionsuppgifter.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att tänka på och nämna amiral Arvid Lindmans namn, inte endast därför att han som bekant var en skicklig och framstående skogsman, utan alldeles särskilt därför att det var han som började arbeta för och tog initiativet till den utbyggnad och omorganisation av skogsförsöksanstalten, som nu blir en verklighet, därest det föreliggande byggnadsförslaget kommer till utförande.

Herr talman! Jag tror jag gör mig till tolk för våra svenska skogsmän och alldeles särskilt för dem som i ena eller andra avseendet äro knutna vid statens skogsförsöksanstalt och skogshögskolan, när jag framför ett varmt tack till jordbruksministern för att han har framlagt denna proposition och till jordbruksutskottet för dess välvilliga behandling av densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 8—10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11 och 12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Första kammarens protokoll 1941. Nr 21.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 17 och 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19 och 20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 21—23.

Lades till handlingarna.

Punkten 24.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25.

*Anslag till lån
för anskaffan-
de av gräs-
torkar m. m.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lån för anskaffande av grästorkar m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Kungl. Maj:t:s ifrågavarande förslag innebar bland annat den ändring av gällande bestämmelser om lån för anskaffande av grästorks-anläggningar, att föreskriften om begränsning av lånebeloppen till 60,000 respektive 120,000 kronor skulle utgå.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till utskott hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 44 av herr *Andersson, Alfred*, m. fl. och II: 51 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., vari hemstälts, att nuvarande lånemaximum för grästorkningsanläggningar måtte bibehållas samt att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:t:s begäran om ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor för anskaffande av grästorkar m. m.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:t:s framställning samt med avslag å motionerna I: 44 och II: 51, till Lån för anskaffande av grästorkar m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Carl Eriksson, Alfred Andersson* och *Karlsson* i Munkedal, vilka ansett, att utskottet bort i anledning av de likalydande motionerna I: 44 och II: 51 uttala sig för bibehållande av nuvarande bestämmelser rörande lånemaximum samt för minskning av kapitalökningsanslaget till 1,000,000 kronor och sålunda bort hemställa,

Anslag till lån för anskaffande av grästorkar m. m. (Forts.)

A. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning till Lån för anskaffande av grästorkar m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

B. att motionerna I: 44 och II: 51 måtte anses besvarade med vad reservanterna sålunda anfört och hemställt.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! I egenskap av såväl motionär som reservant i denna fråga skall jag be att med några ord ytterligare få motivera min inställning till frågan.

Vid 1939 års urtima riksdag beviljades ett belopp till en fond för lån till grästorkar. Vid innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t ytterligare begärt två miljoner kronor till samma fond. Enligt vår mening har Kungl. Maj:t här visat en alltför långt gående generositet, ty av det första beloppet, två miljoner, har icke tagits i anspråk mer än 34,000 kronor för ändamålet. Det första beloppet av två miljoner kronor ligger alltså kvar så gott som orört.

Nu har visserligen under denna riksdag skett en liten förändring i så måtto. att man av detta anslag också kan erhålla lån till siloanläggningar, men vi skola komma ihåg att för detta ändamål finns redan ett anslag på 300,000 kronor beviljat i driftbudgeten. Då förmena vi att de två miljoner, som begäras vid detta års riksdag, kunna anses överflödiga. Vi förmena att dessa två miljoner, sålunda lösgjorda, skulle kunna användas för mera trängande behov än för detta ändamål, för vilket det ännu har visats, kan man säga, synnerligen litet intresse.

Nu kan visserligen den invändningen göras, att det klena intresset hitintills i viss mån kan bero på den dåliga skörden. Ja, det är klart att man kan säga det. Men även om det skulle bli ett ökat intresse under detta år, så tycka vi i alla fall, att ett anslag på över två miljoner kronor borde kunna räcka ett gott stycke.

Under behandlingen av denna fråga i utskottet vanns intet gehör för ett rent avslag på dessa två miljoner, och jag har därför i likhet med två andra reservanter nöjt mig med att yrka ett anslag på endast 1 miljon kronor. Jag anser detta kunna vara rättvist. Det blir sålunda enligt detta förslag ett belopp på över tre miljoner kronor till förfogande för detta ändamål.

Vidare har Kungl. Maj:t här också framhållit, att lånevillkoren borde förändras, samt föreslagit riksdagen att upphäva de nuvarande bestämmelserna om maximering av lånebeloppen till högst 60,000 respektive 120,000 kronor. För vår del anse vi inga särskilt talande skäl förligga för att en förändring på detta område behöver vidtagas.

Ja, herr talman, jag skall inte onödigt förlänga debatten. Jag skall med dessa korta ord nöja mig med att yrka bifall till reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Som framgår av föreliggande utskottsutlåtande har herr Alfred Andersson jämte en motionär i andra kammaren dels hemställt att nuvarande lånemaximum för grästorks-anläggningar måtte bibehållas, alltså vid 60,000 respektive 120,000 kronor, och dels yrkat avslag på framställningen om anvisande av ett belopp av två miljoner kronor till lånefonden för anskaffning av grästorkar.

Vad nu först beträffar det av herr Andersson gjorda yrkandet att bibehålla lånemaximum, har departementschefen i propositionen erinrat, att denna maximering har tillkommit efter förslag av folkförsörjningsnämnden. Den kan emellertid komma att i något fall utgöra hinder för en ändamålsenlig utveckling av anläggningsverksamheten på ifrågavarande område, och därigenom skulle den komma att motverka syftet med låneverksamheten. Departements-

Anslag till lån för anskaffande av grästorkar m. m. (Forts.)
chefen har därför velat tillstyrka, att maximibestämmelsen skulle bortfalla.

Utskottet har också funnit, att det inte alls är nödvändigt att man fortfarande har kvar denna gräns. Prövningen av dessa lånefrågor skall nämligen ankomma på Kungl. Maj:t, och det ligger i sakens natur att Kungl. Maj:t inte kommer att utlämna större lån än som kunna anses vara motiverade.

Vidare har som sagt i motionen yrkats avslag å Kungl. Maj:ts begäran om ett anslag på två miljoner kronor. Men såsom också herr Andersson nämnde har han inom utskottet frångått detta yrkande och förenat sig med ett annat i utskottet framställt yrkande om att anslaget skulle sättas till en miljon kronor. Det har inte utskottet kunnat vara med om. Jag ber nämligen att få fästa uppmärksamheten på att det, som också framgår av utskottets utlåtande, här inte är fråga om ett anslag, som skall användas såsom bidrag, utan endast om ett belopp, som skall ställas till förfogande för Kungl. Maj:t för att användas till utlämnande av lån. Det är alltså inte meningen, att detta skall bli någon utgift för staten annat än möjligen i det fall att en olycka skulle inträffa, så att inte vederbörande läntagare kan återbetala beloppet. Därför har utskottet inte ansett skäl föreligga att nedsätta beloppet under det av Kungl. Maj:t föreslagna.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 26—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om anslag till odlingsbidrag åt arbetarsmåbrukslåntagare;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bidrag till jorddelningsförrättningar m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning i fråga om den industriella mekaniseringens menliga inverkan på folkhälsan m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fullföljande av universitetsbibliotekets i Uppsala om- och tillbyggnad m. m.; samt

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag för budgetåret 1940/41 till nedbringande i vissa fall av avgifterna till ljus- och vedkassan vid allmänna läroverk.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 147, i anledning av väckta motioner avseende förordningen om allmän omsättningsskatt;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet; samt

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 42 § 6 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 147, att utskottets hemställanden i betänkande nr 9, vidkommande förslaget nr 148, att utskottets hemställan i betänkande nr 12 samt, i fråga om förslaget nr 149, att utskottets hemställan i betänkande nr 13 bifölles även av andra kammaren.

Herr *Karlsson, Oscar Gottfrid*, väckte en motion, nr 203, om ändring av § 24 i ordningsstadgan för riksdagens första kammare.

Motionen bordlades.

Anmäldes och bordlades jordbruksutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående skyldighet att i vissa fall verkställa odling av sockerbetor jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.34 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.